بِسْمِ اللهِ الرَّحْمنِ الرَّحيمِ

نگاشت دوم ۱۰ خرداد ۹۳

کتاب معلّم

عربی پایهٔ هشتم

وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

برنامه ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر تألیف کتاب های درسی ابتدایی و متوسّطهٔ نظری

نام کتاب: کتاب معلّم عربی پایهٔ هشتم

مؤلّف: عادل اشکبوس

شورای تألیف: حبیب تقوایی، علی جان بزرگی، علی چراغی، اباذر عباچی، عبدالله یزدانی و فاطمه یوسف نژاد

آماده سازی و نظارت بر چاپ و توزیع: ادارهٔ کلّ چاپ و توزیع کتاب های درسی

تهران: خیابان ایرانشهر شمالی- ساختمان شمارهٔ ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن : ۹- ۸۸۸۳۱۱۶۱ دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶ ، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹ ، وبسایت : www.chap.sch.ir

حروفچین: عادل اشکبوس، زینب یوسف نژاد

صفحه آرا: ؟

ناشر:

چاپخانه:

سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ اوّل ۱۳۹۲

شابک:

فهرست

مقدّمه ---------- ۴

بخش اوّل: اهداف کلّی برنامهٔ درسی عربی و شبکهٔ مفهومی ---------- ۵

بخش دوم: روش ها و منابع یاد دهی-یادگیری ---------- ۱۴

بخش سوم: طرح درس ---------- ۲۳

بخش چهارم: امتحانات و بارم بندی ---------- ۳۰

بخش پنجم: توضیحات مشترک همهٔ دروس ---------- ۴۱

بخش ششم: محتوای کتاب درسی پایهٔ هفتم و نحوهٔ تدریس درس ها ---------- ۶۳

الدَّرْسُ الأوّلُ ۱ ---------- ۶۴

الدَّرْسُ الثّاني ۲ ---------- ۷۰

الدَّرْسُ الثّالِثُ ۳ ---------- ۷۷

الدَّرْسُ الرّابِعُ ۴ ---------- ۸۴

الدَّرْسُ الْخامِسُ ۵ ---------- ۹۱

الدَّرْسُ السّادِسُ ۶ ---------- ۹۶

الدَّرْسُ السّابِعُ ۷ ---------- ۱۰۲

الدَّرْسُ الثّامِنُ ۸ ---------- ۱۰۷

الدَّرْسُ التّاسِعُ ۹ ---------- ۱۱۲

الدَّرْسُ الْعاشِرُ ۱۰ ---------- ۱۱۸

بخش هفتم: معرّفی منابع تخصّصی زبان و ادبیات عربی ---------- ۱۲۳

مقدّمه

خدای را سپاس که به ما توفیق دوباره داد؛ تا با نگارش این کتاب به نوجوانان کشور عزیزمان خدمتی فرهنگی کرده باشیم.

اهمّیّت درس زبان عربی تا جایی است که یک اصل از اصول قانون اساسی به الزام تدریس این زبان اشاره دارد. در اصل شانزدهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در این چنین آمده است:

«از آنجا که زبان قرآن و علوم و معارف اسلامی عربی است و ادبیّات فارسی کاملاً با آن آمیخته است؛ این زبان باید پس از دورهٔ ابتدایی تا پایان دورهٔ متوسّطه در همهٔ کلاس ها و در همهٔ رشته‌ها تدریس شود.»

در «برنامهٔ درسی ملّی» نیز اختصاصاً در مورد قلمرو حوزهٔ درس عربی چنین آمده است:

«... آشنایی با زبان عربی و مشخّصاً مهارت های چهارگانه زبانی یعنی خواندن، گوش کردن، نوشتن و سخن گفتن در این حوزه به میزانی است که دانش آموز را در درک معنای آیات قرآن کریم، کلام معصومین و متون دینی و فرهنگ اسلامی کمک کند و در تقویت زبان فارسی او مؤثّر باشد».

در «برنامهٔ درسی عربی» نیز در باره رویکرد و شیوهٔ نگارش کتاب درسی آموزش زبان عربی چنین آمده است:

۱. رویکرد «پرورش مهارت های زبانی به منظور فهم عبارات و متون اسلامی و کمك به فهم بهتر زبان و ادبیّات فارسی» و حاکمیّت بخشی درک مطلب، کاربرد واژگان، جمله سازی و متن محوری به جای قاعده محوری؛
۲. کاستن از حجم قواعد و چشم پوشی از قواعدی که امکان نادیده گرفتن آن ها در این فرآیند آسیبی به رویکرد فهم عبارت و متن وارد نمی سازد. در عوض توجّه بیشتر به متن و واژگان پرکاربرد و کلیدی؛

شایستگی مورد نظر برنامهٔ درسی عربی از دانش آموزان:

برنامهٔ درسی زبان عربی انتظار دارد دانش آموزان بتوانند در پایان سه سال نخست به فهم عبارات کوتاه و سادهٔ به کار رفته در متون دینی و ادبی و در پایان سه سال دوم به فهم ساختارها و متونی با گستردگی بیشتر نسبت به سه سال اوّل متوسّطه دست یابند.

بخش اوّل

اهداف کلّی برنامهٔ درسی عربی

و شبکهٔ مفهومی

اهداف کلّی برنامه درسی عربی در حوزه عناصِر و عرصه ها

عناصِر/ عرصه ها	خود	خدا	خلق	خلقت (با محوریّت خداوند)
تعقّل(تفکّر)	تدبّر، پندآموزی، درست اندیشی در زندگی، نیروی حلّ مسأله در مسائل واژگانی و زبانی و تقویت توان تفهیم و تفهّم	باور اینکه یکی از اسباب نزول قرآن به زبان عربی تعقّل است. ﴿إنّا أنزَلناهُ قُرآناً عَرَبیاً لَعَلَّکُم تَعقِلونَ﴾[1]	احترام به دیگران، به قانون، پاس داشت بزرگان، علاقه مندی به زبان عربی، تقویت توان فهم متون و آثار مؤلّفین کهن و امروزی و آثار ادبی مزیّن به واژگان، اصطلاحات و ترکیبات عربی	نگاه مسئولانه به طبیعت
ایمان	علاقه مندی به زبان عربی و باور اینکه زبان عربی زبانی کامل و غنی است و درك درست و بهینه قرآن و علوم و معارف اسلامی و نیز زبان و ادبیات فارسی در سایه	تقرّب الی الله و دوست داشتن زبان عربی به عنوان زبان دین مبین اسلام ﴿وَ إِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعالَمِينَ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ عَلى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ	ایجاد علاقه به زبان عربی به عنوان زبان نخست جهان اسلام و یکی از هفت زبان بین المللی و زبانی که دارای ادبیّات زیبا و ارزشمندی است.	علاقه مند سازی فراگیران به آثار کهن ادبی ایرانیان که به زبان عربی نوشته شده است.

[1] یوسف ۲

	یادگیری زبان عربی میسّر می گردد.	الْمُنْذَرِينَ بِلِسانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ﴾[۲]		
علم	کمك به فهم درست زبان و ادبیات فارسی از طریق یادگیری نسبی زبان عربی و آگاهی از نقش مهمّ زبان عربی در زندگی یك شهروند ایرانی در انجام تکالیف دینی و فهم کلیه علوم	یادگیری زبان عربی به منظور آشنایی بهتر با زبان وحی و درك عمیق قرآن و متون دینی، احادیث، ادعیه و روایات	آگاهی از جایگاه و منزلت بارز زبان عربی در ارتباط با سایر کشورهای مسلمان به ویژه اینکه زبان رسمی ۲۲ کشور مسلمان عربی است.	شناخت زیبایی ها و توانمندی های زبان عربی به عنوان یکی از ساخته های اعجاب برانگیز خلقت
عمل	تقویت مهارت سخن گفتن در حدّ عبارات ساده، پرکاربرد و مورد نیاز در برقراری ارتباط به ویژه در بزرگ ترین کنگره جهان اسلام حج ابراهیمی	تواناسازی مهارت زبانی روان خوانی برای قرائت قرآن، ادعیه، احادیث، روایات و متون گهربار اسلامی و نیز متون فارسی مزیّن به کلمات، عبارات و مصطلحات عربی	تقویت مهارت زبانی شنیدن و سخن گفتن برای ایجاد ارتباط با مسلمانان و نیز در نقش یك زبان بین المللی	مشاهده آثار فرهنگ و تمدّن اسلامی مانند مراقد و اماکن متبرّکه و توانایی بهره بری بهینهٔ زبانی
اخلاق	ارزش گذاری به درس آموزش زبان عربی به عنوان زبان نخست جهان اسلام و زبانی که	تلاش در جهت انجام کارهایی که خشنودی خداوند در آن است به وسیلهٔ گزینش	ارزش نهادن به تواناسازی فرد در کسب مهارت های چهارگانهٔ زبانی	مسئولیّت اخلاقی در برابر هجمه های عربی زدایی های افراطی از زبان فارسی

[۲] شعراء ۱۹۲ تا ۱۹۵

	زبان فارسی کاملاً با آن درآمیخته است و ترویج حسنات با گزینش عبارات و متون متناسب عربی	عبارات و متون مناسب		و باور اینکه زبان فارسی زبانی تواناست که با بهره گیری از واژگان عربی تواناتر شده و وجود کلمات عربی در فارسی امری طبیعی است و در سایر زبان ها نیز پدیدهٔ واژه ستانی و واژه دهی وجود دارد.

شبکۀ مفهومی کتاب های عربی سه سال نخست متوسّطه ۱

موضوع	پایه	اوّل متوسّطه ۱	دوم متوسّطه ۱	سوم متوسّطه ۱
واژگان[۳]		آموزش حدّاقل ۴۰۰ کلمه و اصطلاح پرکاربرد و ساده	آموزش حدّاقل ۲۰۰ واژه و اصطلاح پرکاربرد و ساده[۴]	آموزش ۲۰۰ الی ۳۰۰ واژه و اصطلاح پرکاربرد و ساده[۵]

[۳] کلماتی مانند کاتِب، مَکتوب، مَکتَبَة، مَکتَب و مُکاتَبَة که دارای یک مدخل واژگانی مشترک هستند؛ در شمارش واژگان چند واژه محسوب می شوند و این حتّی در صورتی است که قواعد مربوط به آن ها را دانش آموز فراگرفته باشد. همچنین کلماتی مانند (وَ، فَـ لِـ بِـ في، مِن، لا و ...) که بسیار ساده اند؛ در شمارش واژگان محسوب می شوند. در گزینش واژگان کلمات پربسامد مدّ نظر است. از به کارگیری واژگان کم کاربرد پرهیز می گردد. واژه های استفاده شده به اندازۀ کافی در دروس مختلف یک پایه و نیز در پایه های بعد تکرار می گردند تا ملکۀ ذهن دانش آموز شود.

[۴] واژگان مشترک در هر دو زبان به عنوان واژگان جدید محسوب نمی شوند؛ مانند: کتاب، دفتر، قلم، مدرسه، معلّم، عِلم، جدید، صبر، خروج.

واژگانی مانند عامِل که در هر دو زبان به کار می رود؛ ولی معنای متفاوت از هم دارند و در کتاب درسی به معنای «کارگر» می آید به عنوان واژگان جدید است.

[۵] در گزینش واژگان به پربسامد بودن آن در قرآن، متون معارف اسلامی و زبان و ادبیّات فارسی توجّه لازم می گردد.

فنّ ترجمه[6]	-اسم اشاره [7] -فعل ماضی[8] -ادوات استفهام[9] -معرفه به ال [10] ، -اسم از نظر عدد و جنس[11] - اعداد اصلی یک تا دوازده[12] -ضمایر منفصل و متّصل[13]	-فعل مضارع[14] -بقيّةُ ادوات استفهام (لِماذا، مَتَی، کَیفَ، أيّ)[15] - اعداد ترتیبی یکم تا دوازدهم[16] -فعل مستقبل[17]	- فعل امر -فعل نهی [18] - ترکیب اضافی و وصفی[19] - ساعت شماری -وزن و حروف اصلی -شناخت مصادر ثلاثی مزید[20]

[6] در بخش فنّ ترجمه که در حقیقت همان قواعد است هدف فهم عبارت است و قواعد فی نفسه هدف نیست. هدف از قواعد آن است که معنای عبارت بهتر درک شود. در این بخش دانش آموز با شیوه های ترجمه آشنا می گردد.

[7] اسم اشاره به نزدیک و دور همراه مشارٌ الیه آن. اسم اشاره مثنّای دور تدریس نمی شود.

[8] هدف تنها شناخت فعل ماضی است و ساخت آن مدّ نظر نیست. چنانچه بنا به ضرورت در تمرینی و یا بخشی در کتاب ترجمه فارسی به عربی یعنی ساخت داده شود در مقدّمه و راهنمای معلّم توضیح داده خواهد شد که این مطلب از اهداف کتاب درسی نیست و صرفاً جهت تعمیق یادگیری آمده است.

[9] هَل ، أینَ ، مَنْ ، ما ، کَم(بقیه کلمات پرسشی در سال دوم تدریس می گردد.)

[10] فقط در این حد که فرق معنای(رجلٌ و الرجلُ) رادر جمله هایی مانند (جاءَ رجلٌ و جاءَ الـرَّجلُ) تشخیص دهد.

[11] مفرد، مثنّی و جمع مذکر سالم, جمع مؤنث سالم, جمع مکسّر (اوزان پرکاربرد) و در بحث جنس تنها به تاء تأنیث اشاره می شود.

[12] بدون توجّه به قواعد عدد و معدود و در حدّ واژگان جدید آموزش اعداد اصلی و ترتیبی تنها در قالب واژه های جدید است. در شیوه تألیف، تدریس و ارزشیابی اعداد اصلی و ترتیبی از پاره ای از قواعد که تجربه نشان داده است یادگیری را دچار اشکال جدّی می نماید صرف نظر می شود؛ مانند ذکر ویژگی های معدود ۳ تا ۱۰ یا ۱۳ تا ۱۹ و عددهای اصلی صرفاً به صورت معروف (مذکّر) در تمرین و به دنبال آن در ارزشیابی می آید.

[13] تنها دانستن معنای ضمایر و شناخت و تشخیص آنها کافی است.

[14] هدف تنها شناخت فعل مضارع است و ساخت آن مدّ نظر نیست. چنانچه بنا به ضرورت در تمرینی و یا بخشی در کتاب ترجمهٔ فارسی به عربی یعنی ساخت داده شود در مقدّمه و راهنمای معلّم توضیح داده خواهد شد که این مطلب از اهداف کتاب درسی نیست و صرفاً جهت تعمیق یادگیری آمده است.

[15] کلمهٔ پرسشی کَم در سال اوّل متوسّط نخست در کنار بحث اعداد یک تا دوازده تدریس شده است.

[16] بدون توجّه به قواعد عدد و معدود و در حدّ واژگان جدید (به بند بالا توجّه می شود.)

[17] تشخیص معنای سَـ و سَوفَ

[18] در امر و نهی فقط صیغه های مخاطب تدریس می گردد.

[19] فقط در حدّ فهم معنا و بدون رویکرد قاعده ای. در ترکیب وصفی و اضافی ساختِ این ترکیب ها مدّ نظر نیست؛ بلکه فقط فهم معنا مورد نظر است.

[20] بحث ثلاثی مزید مربوط به سال اوّل متوسّط ۲ (پایه دهم) است. در عربی پایهٔ سوم متوسّطه نخست (پایهٔ نهم) تنها آشنایی با وزن مصادر تدریس می شود.

متون	-عددهای اصلی، -رنگ های اصلی، -روزهای هفته، - جایگاه تفکّر و تعقّل در احادیث، -احادیثی در بارۀ خوش اخلاقی، احادیثی در باره آداب سخن، - داستان کوتاه، - ابتسامات(طنز، سرگرمی)، -آیا می دانید که ...، - متون ارزشمند اخلاقی، - آیات کلام الله مجید،[۲۱] -احادیث معصومین(ع)،[۲۲] -متون و عبارات حوزه معارف اسلامی، -فصل ها -اطلاعات عمومی.	-داستان کوتاه، - دوست یابی، -اعتماد به نفس و خودباوری، -ورزش، -دانش بروز(اینترنت، رایانه) -بهداشت و سلامت، -زندگی روزمرّه، -محیط اطراف، -ارزش هاو فرهنگ جامعه، - آیات کلام الله مجید،[۲۳] -احادیث معصومین(ع)،[۲٤] -اطلاعات عمومی، - داشتن(عندي)،	-شعر عربی مناسب، -داستان کوتاه، - ضرب المثل،[۲۵] - ملمَّعات ادبا، -آداب و مهارت های زندگی، - ابتسامات(طنز،سرگرمی)، -در تاکسی، -در مراکز دیدنی و تفریحی [۲٦] - خانه و وسایل موجود در آن، -وصف یک مکان مذهبی، تاریخی یا توریستی، - آیات کلام الله مجید،[۲۷] -احادیث معصومین علیهم السلام ،[۲۸] -اطّلاعات عمومی.

[۲۱]آیات برگزیده از نظر واژگانی و ساختاری فراخور آموخته های دانش آموز پایۀ اوّل متوسّطه ۱ می باشد و از نظر موضوعی نیز گزینش خواهد شد.
[۲۲]احادیث برگزیده از نظر واژگانی و ساختاری فراخور آموخته های دانش آموز پایۀ اوّل متوسّطه ۱ می باشد و از نظر موضوعی نیز گزینش خواهد شد.
[۲۳]آیات برگزیده از نظر واژگانی و ساختاری فراخور آموخته های دانش آموز پایۀ دوم متوسّطه ۱ می باشد و از نظر موضوعی نیز گزینش خواهد شد.
[۲٤]احادیث برگزیده از نظر واژگانی و ساختاری فراخور آموخته های دانش آموز پایۀ دوم متوسّطه ۱ می باشد و از نظر موضوعی نیز گزینش خواهد شد.
[۲۵]با مضمون مشترک در دو زبان فارسی و عربی.
[۲٦]مانند موزه، پارک و باغ وحش.
[۲۷]آیات برگزیده از نظر واژگانی و ساختاری فراخور آموخته های دانش آموز پایۀ سوم متوسّطه ۱ می باشد و از نظر موضوعی نیز گزینش خواهد شد.
[۲۸]احادیث برگزیده از نظر واژگانی و ساختاری فراخور آموخته های دانش آموز پایۀ سوم متوسّطه ۱ می باشد و از نظر موضوعی نیز گزینش خواهد شد.

مکالمه[۲۹]	-سلام و احوال پرسی، -آشنایی باهمدیگر، -خداحافظی، -تعارفات، -در شهرهای زیارتی، -دربازار، - پرسش از جای چیزی یا کسی. آدرس پرسیدن و آدرس دادن، -پرسش از ماهیت چیزی و نحوه پاسخ بدان -پرسش از کیستی و پاسخ به آن و معرّفی خود(نام، سنّ و...) -پرسش از رنگ	-معرّفی افراد به همدیگر - رفت و آمد -وعده های غذایی - پرسش از زمان و پاسخ بدان (اوقات شبانه روز، ماه و...) -پرسش از علّت چیزی و پاسخ بدان -پرسش از چگونگی کاری یا چیزی -صفات، حالات و احساسات[۳۰] - واجبات دینی - مشاغل و پرسش از شغل[۳۱]	-ساعت شماری، -نحوه درخواست وخواهش کردن، -اجازه گرفتن و اجازه دادن، -صحبت در بارهٔ مکانی -بازداشتن کسی از کاری -قرار ملاقات نهادن -تماس های تلفنی -در فرودگاه و ادارهٔ گذرنامه -صحبت با پلیس -یافتن گمشده

[۲۹] موارد مذکور نـمونه است. کتاب درسی دقیقاً همهٔ این موارد را در بر نـمی گیرد. اینها فقط الگو هستند.

[۳۰] مانند: (بارد و حارّ، مسرور و حزین، تَعب و نشیط، قبیح و جمیل، سمین و نحیف، طویل و قصیر، رخیص و غالٍ =سرد و گرم، شاد و غمگین، خسته و سرحال، زشت و زیبا، چاق و لاغر، بلند و کوتاه، گران و ارزان)

[۳۱] مانند: (طبیب، طالب، مهندس، مدرّس، موظّف، عامِل= پزشک، دانش آموز، مهندس، معلّم، کارمند و کارگر)

شرح وسعت و توالی مفاهیم در بخش متون و مکالمه

متون کتاب های عربی کاربردی، سودمند، مطابق علاقه دانش آموز، به روز، شاد و امید بخش است.[۳۲]

دانش آموز در بخش مکالمه در سه سال نخست قادر خواهد شد درحدّ رفع نیاز توانایی سخن گفتن و فهم زبان را حاصل کند. در سه سال دوم این مهارت بیشتر خواهد شد و فرد افزون بر رفع نیازهای اوّلیّه قادر خواهد بود مباحثاتی در زمینه اثبات و یا ردّ مطلبی انجام دهد.

از آنجاکه درس عربی در دو رشته ادبیّات و علوم انسانی و علوم و معارف اسلامی اختصاصی است؛ لذا آموزش پیشرفته تر خواهد بود و دانش آموز باید همان گونه که در بخش علمی آموزشی بند پنج و هفت مصوّب دوره متوسّطه یك شورای عالی آمده است می تواند از رسانه های ارتباطی برای کسب اطّلاعات استفاده کند.

[۳۲] در گزینش متون به شرایط سنّی دانش آموز توجّه می گردد. دانش آموز دورهٔ متوسّطه ۱ فردی شاداب ، هیجانی، خیال پرداز و بلند پرواز است که در پی پیشرفت و در جست و جوی کمالات و موفقیت است و علاقه مند به متون علمی و کسب اطّلاعات به روز و جالب است.

بخش دوم

روش ها و منابع یاد دهی- یادگیری

الف) اصول یاددهی- یادگیری

اصول یاددهی- یادگیری براساس رویکرد ، اهداف و اصول برنامه تعیین می شود و از این رو با عنایت به آن چه در این برنامه مدّ نظر قرار گرفته است اصول یاددهی-یادگیری به گونه ای سامان داده می شود که:

۱. آموزش به صورت فعّال و با مشارکت گروهی دانش آموزان اجرا شود.
۲. چگونه آموختن و چگونه اندیشیدن و چگونه به حلّ مسأله پرداختن به دانش آموز، آموزش داده شود.
۳. معلّم برای اطمینان یافتن نسبت به اعتبار فرایند یاددهی-یادگیری علاوه بر ارزشیابی دانش آموزان نسبت به ارزشیابی از فعّالیت های خود مبادرت ورزد.
۴. آموزش زبان عربی با هدف پرورش مهارت های زبانی صورت می گیرد. در این میان نقش ترجمه و فهم عبارات و متون برجسته می گردد. در سه سال نخست به ویژه در پایهٔ هفتم هدف آن است که دانش آموز درست بخواند و معنای فارسی عبارات عربی را بفهمد.

تذکر بسیار مهم: در جدول وسعت و توالی هرجا سخن از قواعد آمده است؛ قاعدهٔ محض مورد نظر نیست بلکه هدف آن است که با مطالعهٔ آن نکته فهم زبان حاصل گردد.

۵. در شیوه های نوین آموزش عربی به مهارت خواندن و شنیدار توجه بیشتر می گردد.
۶. سنجش مهارت های زبانی بر این مبنا صورت می گیرد: روان خوانی، ترجمه عبارات از عربی به فارسی، یادگیری عبارات و مصطلحات پربسامد و مهمّ زبان عربی برای تقویت مهارت سخن گفتن(به صورت پرسش و پاسخ میان دبیر و دانش آموز و یا در میان دانش آموزان) در مورد مهارت نوشتن از آنجاکه الفبای فارسی و عربی تقریباً یکی است؛ ارجاع به وجوه تمایز و اختلافات املایی کفایت می کند.

ب) شیوه ها و فعّالیّت های مناسب یاددهی- یادگیری:

شیوه های مناسب یادهی- یادگیری با توجّه به اهداف و رویکردهای برنامه انتخاب و به کار گرفته می شود. در این راهنما تنها به اصول کلّی شیوه های یاددهی-یادگیری اشاره می شود.

قرائت:

در درس عربی روخوانی جایگاه خاصّی دارد؛ از این رو معلّم باید از توانایی درست خوانی و روان خوانی برخوردار باشد؛ تا بتواند متناسب با رویکرد اهداف و اصول برنامه آموزش دهد.

ترجمه:

با توجّه به اهمّیّت ترجمه در اهداف آموزش زبان عربی لازم است از الگوها و روش هایی مؤثّر برای آموزش ترجمه بهره گرفته شود. گاهی استفاده از زبان فارسی در تفهیم مطالب کارساز است؛ مانند تطبیق انواع فعل در فارسی و عربی، به همین منظور بخش فنّ ترجمه به منظور آموزش مفاهیم بنیادین فنون ترجمه در کتب درسی می آید.

قواعد:

کاربردی بودن قواعد به عنوان اصلی اساسی مورد توجّه جدّی برنامه ریزان، نویسندگان و معلّمان قرار می گیرد. در بخش تدریس توجّه به کاربرد قواعد در جمله و یافتن شواهد از متن مورد تأکید است. در این باره بایسته است از تأکید بر حفظ قواعد پرهیز گردد. اتّخاذ الگوی دانش آموز محور، تأکید بر روش های اکتشافی و پرسش و پاسخ در این بخش دریادگیری مؤثّر است. توجّه به آموخته های پیشین دانش آموزان، پیوند دادن قواعد زبان عربی به دستور زبان فارسی یا انگلیسی و استشهاد به امثال و حکم در این حیطه توصیه می شود. بخشی از مباحث دستوری تأثیر چندانی در دریافت معنا ندارند. از آنجا که رویکرد کتاب های جدید عربی بر پایهٔ مهارت های چهارگانه زبانی و متن محور است؛ **قواعد باید خدمتگزار فهم عبارات و متون باشند.**

تمرینات:

پاسخ دادن به تمرینات هر درس نشانگر میزان موفّقیّت معلّم و دانش آموز در فرآیند یاددهی- یادگیری است؛ لذا اتّخاذ روش های فعّال و مشارکتی در انجام تمرینات امری گریز ناپذیر است. معلّم در این بخش نقش مصحّح را ایفا می نماید.

ارتباط افقی برنامه با سایر حوزه های یادگیری

در میان دروس دورهٔ متوسّطه درس زبان عربی با دروس ذیل پیوند و یا همانندی بیشتری دارد:

۱- قرآن و دینی ۲ - زبان فارسی ۳- تاریخ ۴- علوم اجتماعی ۵- زبان انگلیسی

ارتباط این دروس با درس زبان عربی از نوع نظری یا عملی است که ذیلاً به آن ها اشاره خواهد شد.

۱- قرآن و دینی

از برنامه درسی قرآن و دینی انتظار می رود:

- توانایی لازم برای درست خوانی و روان خوانی را طیّ آموزش قرآن در دوره ابتدایی ایجاد نماید.
- در زمینه ترجمه و درك و فهم آیات قرآن کریم دقّت شود آنجا که دریافت معنا وابسته به یادگیری ساختارهای ادبی جمله است، بستر این موضوع پیش از درس قرآن در درس زبان عربی فراهم شده باشد؛ به عنوان نمونه می توان به انواع فعل اشاره نمود.
- به هنگام استشهاد به آیات، احادیث و روایات به آموخته های عربی دانش آموزان توجه شود.
- در محدودهٔ قواعد صرفی و نحوی و فنون ترجمه که مربوط به درس عربی است دخالت نشود و درس آموزش قرآن وظیفه اصلی و مقدّس قرائت صحیح را بر عهده گیرد.
- در نگارش کتب جدید التألیف به متون موجود در کتب عربی توجه شود که همزمان در کتاب عربی و دینی و قرآن یا ادبیات تکرار نگردد.

۲- زبان و ادبیات فارسی

از برنامهٔ درسی زبان و ادبیات فارسی انتظار می رود:

- اهمّیّت زبان عربی را به عنوان زبان دین و فرهنگ اسلامی طیّ متونی در کتاب درسی تأکید ورزد.
- نسبت به لزوم یادگیری زبان عربی در جهت فهم عمیق تر و مؤثّرتر زبان و ادب فارسی تأکید کند.
- در بیان پیوند میان دو زبان و اهتمام ایرانیان به زبان و ادبیات عربی نمونه هایی از اشعار ملمَّع شاعران و شاهکارهای ادبی نثرنویسان ایرانی به زبان عربی را در محتوای آموزشی بگنجاند.
- از آنجا که عربی، انگلیسی و فارسی سه زبان هستند؛ همکاری به لحاظ همانندی گروهی میان این سه گروه لازم است. شباهت گروه درسی عربی به دو گروه زبان و ادبیات فارسی و گروه انگلیسی از این نظر که آموزش زبان است بیشتر از دیگر گروه های درسی است.

- ۳- تاریخ

از برنامهٔ درسی تاریخ انتظار می رود:

- ضمن تأکید بر همدین بودن ایرانیان و عرب ها و وجود مشترکات فراوان فرهنگی میان اقوام ایرانی و عرب و نیز پیوندهای دیرینهٔ میان آنان به تلاش استعمار برای ایجاد تفرقه و اختلافات قومی و مذهبی میان طوایف اسلامی اشاره نماید. در این زمینه توجّه دادن دانش آموزان به اندیشه های زهرآلود برخی و تلاش آنان برای دور ساختن قومیّت ها از همدیگر ضروری می نماید.
- پیشرفت علمی ایرانیان در دوران طلایی عصر اسلامی و تألیفات و آثار علمی عرضه شده به تمدّن اسلامی را تبیین نماید.
- به تلاش دیرینهٔ ایرانیان به زبان عربی به عنوان زبان فرهنگ اسلامی و نه صرفاً زبان قومی خاص اشاره کند.
- در شرح تاریخ دوران اسلامی به تأثیر ایرانیان در شکوفایی و گسترش تمدن اسلامی و نقش آنان در گسترش زبان عربی اشاره نموده و از آثار و تألیفات عربی آنان نام برده شود.

توجّه به نکات یاد شده در تقویت نگرش مثبت دانش آموزان به زبان عربی تأثیر دارد.

۴- علوم اجتماعی

از برنامهٔ درسی علوم اجتماعی انتظار می رود در بحث هویّت جوامع بشری به زبان به عنوان یکی از مهم ترین عوامل هویّت بخشی توجّه نموده و زبان دین را به عنوان هویّت دینی معرّفی نماید و در این راستا به نقش زبان عربی به عنوان عامل وحدت و همبستگی جامعهٔ اسلامی اشاره نماید. همچنین اشاره به اصل ۱۶ قانون اساسی در لزوم تدریس زبان عربی در ضمن اشاره به مفاد قانون اساسی شیوه ای برای تبیین نقش زبان عربی است.

۵- زبان انگلیسی

از برنامهٔ درسی زبان انگلیسی انتظار می رود در بخش گرامر به کتب دستور زبان فارسی و بخش قواعد عربی مراجعه کند تا در صورت امکان در تقدیم و تأخّر برخی نکات اقدام کند. مثلاً بحث معلوم و مجهول یا جملهٔ شرطی، ترکیب اضافی و وصفی، ضمایر مفعولی و بسیاری از بحث های دیگر در هر سه زبان عربی، فارسی و انگلیسی مشترک است. همچنین توجّه به متونی که در هر سه کتاب آمده است. شایسته است متون

این کتاب ها تکراری نباشد. همچنین از آنجا که عربی، انگلیسی و فارسی سه زبان هستند؛ همکاری و تبادل تجربیات به لحاظ همانندی گروهی میان این سه گروه لازم است. این سه گروه می توانند تجربه های سودمند خود را در زمینه شیوه های نوین و کارآمد در اختیار همدیگر بگذارند؛ زیرا شبیه ترین گروه های درسی به یکدیگر هستند.

توصیه های اجرایی برنامه

۱) روش های ترویج و تثبیت برنامه:

برای تحقیق اهداف برنامه درسی عربی و ترویج و تثبیت آن لازم است روش هایی کارآمد و مؤثّر اتخاذ شود. روشن است هريك از این روش ها مکمّل یکدیگر بوده و بی توجّـهی به آن ها برنامه درسی را با شکست روبرو می سازد.

این روش ها عبارتند از:

۱ - ۱ تربیت نیروی انسانی

آموزش نیروی انسانی به عنوان مهم ترین مؤلّفه برنامه به شمار می رود. دوره های آموزشی باید با دعوت از مؤلّفان کتاب های درسی متخصّصان برنامۀ درسی و نیز سرگروه های معلّمان برگزار گردد و سپس با برگزاری آزمون دقیق، از میان شرکت کنندگان افرادی برای تشکیل دوره های آموزشی در استان ها و شهرهای خود انتخاب شوند در این دوره ها افزون بر نقد و بررسی کتاب درسی اهداف، رویکرد و اصول برنامۀ درسی و نیز شیوه های طرّاحی آموزشی مناسب با برنامۀ درسی شامل فعّالیّت های قبل از تدریس، حین تدریس و بعد از تدریس بیان می گردد. علاوه بر آموزش حضوری می بایست تمام محتوای آموزشی دوره از قبل توسّط دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی در قالب لوح فشرده تهیّه و در اختیار شرکت کنندگان در دوره های آموزشی قرار گیرد و یا در وبلاگ و وبگاه نهاده شود. علاوه بر این، لوح های تهیّه شده می بایست در حجمی وسیع تکثیر و در اختیار مدارس و گروه های آموزشی قرار گیرد. متن کتاب ها به صورت PDF در سایت گروه درسی عربی نهاده می شود.

۱- ۲ تهیّۀ بستۀ آموزشی

به همۀ متون و محتواهای آموزشی که برای تحقق اهداف برنامۀ درسی يك درس تولید و در قالب های گوناگونی عرضه می شود بستۀ آموزشی گفته می شود. بستۀ آموزشی شامل کتاب درسی،

راهنمای تدریس معلم، کتاب کار، کتاب گویا، پوستر، فلش کارت، نرم افزار، پاورپوینت، فیلم، اینفوگراف،وسایل کمک آموزشی، وبلاگ و وبگاه است. بی گمان بستهٔ آموزشی پشتیبان کتاب درسی است.

۱- ۳ رسانه های دیداری و شنیداری

رسانه ها می توانند نقش به سزایی در تحقّق اهداف برنامه ایفا کنند. در این زمینه نکات ذیل حائز اهمّیّت است:

- شبکهٔ آموزش سیما به عنوان یکی از گسترده ترین رسانه های دیداری و شنیداری، شایسته است با هماهنگی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی و با بهره گیری از متخصّصان و مؤلّفان کتب درسی و کارشناسان خبره به تولید برنامه های همسو با برنامه درسی مصوّب مبادرت ورزد.

۱ - ۴ آموزش مدیران و دست اندرکاران آموزشی

برای تحقّق اهداف مورد نظر برنامهٔ درسی، می بایست مدیران مدارس، مشاوران تحصیلی و سایر دست اندرکاران آموزشی، با اهداف، رویکرد و اصول برنامهٔ درسی و توصیه های برنامه آشنا باشند؛ تا بر این اساس زمینه اجرای موفّقیّت آمیز برنامهٔ درسی را فراهم آورند.

۱ - ۵ آگاه سازی اولیای دانش آموزان

آگاهی اولیای دانش آموزان به اهمّیّت یادگیری زبان عربی عاملی مؤثّر در تحقّق و اشاعهٔ اهداف برنامهٔ درسی است. انجمن اولیا و مربّیان در این زمینه می تواند نقش محوری ایفا کند.

۱ – ۶ مراکز تربیت معلّم

در صورت برخورداری مراکز تربیت معلّم از استادان چیره دست و آشنا به اهداف برنامهٔ درسی و بهره گیری از الگوها و روش های نوین آموزشی و مراقبت از نحوهٔ تربیت معلّمان متعهّد و متخصّص، برنامهٔ درسی می تواند به موفّقیّت های اساسی دست یابد. این استادان باید از دبیران نمونه و برتر مناطق برگزیده شوند.

۱ – ۷ انجمن های علمی معلّمان

تشکیل انجمن های علمی و مردم نهاد نقشی مهم در تحقّق اهداف برنامه ایفا می کند. دبیران به عنوان افراد آشنا با مسائل آموزشی می توانند با تشکیل انجمن های علمی، به عنوان بازوی اجرایی برنامه در سطح کشور ایفای نقش نمایند.

۱ – ۸ دبیرخانۀ راهبری کشوری درس عربی و پایگاه کیفیّت بخشی فرآیند آموزش عربی:

تقویت و جهت دهی فعّالیّت های گروه های آموزشی کمک مؤثّری به پیشرفت برنامۀ درسی می کند. دبیرخانه و پایگاه به دلیل ارتباط با گروه های آموزشی سراسر کشور می تواند به عنوان دو بازوی اجرایی بسیار نیرومند برنامه درسی عمل نماید. هماهنگی میان فعّالیّت های دبیرخانه و پایگاه و دفتر تألیف توصیه می شود.

۱ – ۹ وبگاه گروه درسی عربی

گروه عربی دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی با بروز رسانی و توانمندسازی وبگاه خود می تواند با کلیّۀ دست اندرکاران آموزش، دانش آموزان و اولیای آنان در ارتباط باشد. از این طریق می توان در زمینه معرّفی بهتر کتاب درسی، معرّفی روش های تدریس، ارزشیابی کاهش افت تحصیلی، بالا بردن کارآیی در آموزش و آشنایی با آخرین دستاوردهای آموزشی به فعالیت پرداخت. وبگاه عربی دفتر همۀ وبلاگ های موفّق دبیران عربی و نیز گروه های آموزشی و نیز وبگاه های تخصّصی حوزه زبان و ادبیّات عربی را لینک می کند.

نشانی وبگاه گروه عربی: http://arabic-dept.talif.sch.ir

۱ - ۱۰ جشنواره کتاب رشد

این جشنواره در صورتی که در شناسایی کتاب های برتر موفّق عمل کند؛ می تواند کتاب هایی را به معلّمان، دانش آموزان و اولیای آنان توصیه کند که برای تحقّق اهداف برنامه، مؤثّر واقع شود.

۱ - ۱۱ **تهیّه و تألیف منابع درسی استاندارد**

کتاب درسی باید از اعتبار علمی برخوردار باشد و بر پایۀ جدیدترین استانداردها و دستاوردهای علمی و آموزشی نوشته شود و با شرایط حاکم بر آموزش و پرورش از نظر مخاطبان و زمان و مکان اجرای برنامه انطباق لازم داشته باشد.

۱ – ۱۲ ارتباط با استان ها و مناطق

برگزاری نشست های علمی و آموزشی با دبیران، اجرای کارگاه های آموزشی، حضور برنامه ریزان و نویسندگان کتب درسی در جمع دبیران ابزار مهمّی برای اشاعهٔ برنامهٔ درسی است.

۱ - ۱۳ انتشار مجلّهٔ تخصّصی رشد آموزش زبان عربی

انتشار این مجلّه وسیلهٔ ارتباطی مناسب و مؤثری میان برنامه ریزان و مؤلفان و دبیران است. ارائه مقالات علمی و آموزش تخصّصی در ارتقای سطح علمی و توانمندی های دبیران مؤثر است.

۱ – ۱۴ نقد و بررسی کتب درسی

نقد و بررسی کتب درسی در قالب نشست های تخصّصی با حضور استادان، مؤلّفان، معلّمان، کارشناسان و دیگر صاحب نظران برای شناخت بهتر محتوا و مسائل آموزشی توصیه می شود.

۱ – ۱۵ شرکت ها و مؤسّسات خصوصی

آگاهی شرکت ها و مؤسسات از برنامهٔ درسی عربی و تهیّهٔ شیوه نامهٔ تولید رسانه ضروری است. لازم است از نیروی توانای بخش خصوصی در جهت صحیح و همگام با اهداف آموزش و پرورش استفاده کرد و نگذاشت که آن ها از مسیر برنامهٔ درسی منحرف شوند.

بخش سوم

طرح درس

به نام خدا　　　طرح درس روزانهٔ پیشنهادی - کتاب عربی پایهٔ هشتم

نام دبیر:　　　　**تاریخ:**　　　　**نام مدرسه:**

درس:	**موضوع درس:**	**صفحه:**	**مدّت:**	**تهیّه کننده:**
دوم	اهمّیّت زبان عربی	؟ تا ؟	۷۵ دقیقه	

الف– بخش نظری: اهداف

۱	**رؤوس مطالب**	۱- متن درس ۲- کلمات جدید ۳- معادل عربی فعل مضارع اوّل و دوم شخص مفرد ۴- یادآوری معادل عربی فعل ماضی اوّل و دوم شخص مفرد ۵- یادآوری کلمات عربی پایهٔ هفتم	
۲	**اهداف کلّی**	الف) در حوزهٔ شناخت	۱- آشنایی با ۲۴ کلمهٔ جدید و یادآوری کلمات سال گذشته؛ ۲- آشنایی با معادل عربی فعل مضارع اوّل و دوم شخص مفرد؛ ۳- یادآوری معادل عربی فعل ماضی اوّل و دوم شخص مفرد.
		ب) در حوزهٔ باور و گرایش	۱- ایجاد علاقه به علم آموزی و تقویت آن؛ ۲- نشان دادن جایگاه والای علم در اسلام؛ ۳- علاقه به یادگیری آیات و احادیث.
		ج) در حوزهٔ عمل و رفتار	۱- تبیین اهمّیّت زبان عربی در جهان اسلام و به ویژه در ایران؛ ۱- تبیین جایگاه علم در احادیث بزرگان دین؛ ۲- توانایی روان خوانی و ترجمهٔ متون و عبارات ساده؛ ۳- توانایی مکالمه به زبان قرآن.
۳	**اهداف جزئی**	دانش آموز در فرآیند آموزش باید به اهداف زیر برسد: ۱- آموختن ۲۴ کلمه؛ ۲- ترجمهٔ دو حدیث از پیامبر اسلام ﷺ و دو حدیث از امام صادق علیه‌السلام؛ ۳- شناخت صیغه های مضارع لِلمتکلّم وحده، للمخاطب و للمخاطبة؛ ۴- شناخت صیغه های ماضی لِلمتکلّم وحده، للمخاطب و للمخاطبة؛ ۵- ایجاد مهارت در روان خوانی متن و عبارت.	

۴	**هدف های رفتاری**	دانش آموز در پایان این درس باید بتواند:	**حیطه های شناختی**					
			دانش	درک	کاربرد	تجزیه	ترکیب	ارزشیابی
		۱- واژه های جدید درس را از عربی به فارسی ترجمه کند.	*					
		۲- فعل ماضی و مضارع را در جمله تشخیص دهد.	*					

		۳- فعل ماضی را در عربی به گذشتهٔ ساده در فارسی ترجمه کند.		*				
		۴- فعل مضارع را در عربی به مضارع اخباری در فارسی ترجمه کند.		*				
		۵- با توجّه به قرائن فعل ماضی مناسب را در جمله تشخیص دهد.			*			
		۶- با توجّه به قرائن فعل مضارع مناسب را در جمله تشخیص دهد.			*			
		۷- به جملات پرسشی ساده در یک یا دو کلمه پاسخ دهد.			*			
		۸- جملات دارای فعل ماضی و مضارع را از عربی به فارسی ترجمه کند.			*			
		۹- متون و عبارات ساده را درست قرائت کند.			*			
۵	**رفتار ورودی**	۱- با فعل ماضی و مضارع در زبان فارسی آشنا باشد. ۲- مفهوم ماضی و مضارع را بداند. ۳- جایگاه علم را در اسلام بداند. ۴- توانایی قرائت عبارات سادهٔ عربی را داشته باشد.						
۶	**ارزشیابی تشخیصی**	نتایج ارزشیابی زیر نقطه شروع آموزش را مشخّص می کند. ۱- فعل ماضی بر چه زمانی دلالت می کند؟ گذشته❑ حال❑ ۲- فعل مضارع بر چه زمانی دلالت می کند؟ گذشته❑ حال و آینده❑ ۳- فعل ماضی و مضارع را در فارسی تشخیص دهد. ۴- فعل ماضی و مضارع فارسی را صرف کند. نتیجه: در صورت پاسخ به این سؤالات، فراگیران آماده یادگیری مطالب جدید خواهند بود.						

ب- فرآیند آموزش: مراحل تدریس و تنظیم محتوا

	مراحل تدریس	شرح	زمان
۱	**معارفه**	۱- سلام و احوالپرسی ۲- حضور و غیاب ۳- قبل از شروع تدریس معلّم باید راهبردها و روش های مربوط به یاددهی و یادگیری مورد نظر خودش را مشخّص کند.	۴
۲	**ارزشیابی رفتار ورودی**	پرسش شفاهی سؤالات ارزشیابی ورودیِ از قبل آماده شده	۴
۳	**ایجاد انگیزه**	نقشهٔ جهان اسلام: **الف- با استفاده از نقشه از دانش آموزان می پرسیم:** ۱- آیا می دانید رنگ سبز به چه معناست؟ ۲- چه درصدی از مردم کرهٔ زمین مسلمان هستند؟ ۳- چند کشور جهان مسلمان اند؟ ۴- جایگاه زبان عربی در کشورهای مسلمان چیست؟ **ب - دلایل یادگیری زبان عربی را باراى دانش آموزان شرح می دهیم و از آنان می خواهیم سخنی با دانش آموز در ابتدای کتاب را بخوانند.**	۵
۴	**معرّفی درس و بیان اهداف**	در ادامه پرسش و پاسخ های بالا می گوییم: دانش آموزان گرامی در این درس ما با این موضوعات آشنا می شویم. جایگاه زبان عربی در ایران و جهان، جایگاه دانش در اسلام، اوّل و دوم شخص مفرد فعل مضارع	۲
۵	**شروع تدریس و ارائه درس**	۱- از دانش آموزی توانـمند جهت قرائت کلمات جدید درس کمک می گیریم. ۲- دانش آموزان متن درس را قرائت و به کمک واژه نامه ترجمه می کنند. ۳- بخش «بدانیم» را دانش آموزی می خواند و از سایرین در بارهٔ آن سؤال می کنیم. ۴- آموزش تصویری را چهار دانش آموز قرائت و ترجمه می کنند و معلّم توضیحات لازم را بیان می کند سپس دانش آموزان تـمرین آن را حل می کنند.	۴۰
۶	**خلاصهٔ درس و نتیجه گیری**	جدول بخش «بدانیم» را به عنوان چکیدهٔ ساختار آموزشی درس دوم به دانش آموزان معرّفی می کنیم و در صورت داشتن وقت از آنان می خواهیم فعل های ساده ای مانند خرج، دخل، صبر، فهم، عبر را مانند نـمونه مثال بزنند.	۵

۷	**ارزشیابی بعد از تدریس**	مشابه این سؤال ها را شفاهی از دانش آموزان می پرسیم: ۱- فرق ترجمهٔ «أنا خرجتُ» و «أنا أخرج» چیست؟ ۲- فرق ترجمهٔ «أنتَ دخلتَ» و «أنتَ تدخل» چیست؟ ۳- فرق ترجمهٔ «أنتِ عبرتِ» و «أنتِ تعبُرین» چیست؟	۱۰
۸	**تکلیف**	حلّ تـمرینات درس برای جلسهٔ بعدی در تقریباً ۷۵ دقیقه	-
۹	**معرّفی فعّالیّت های خلّاقه**	۱- تهیّهٔ آیات و احادیث دیگر در بارهٔ ارزش علم و علما؛ ۲- یافتن داستان، آیا می دانید که و لطیفهٔ ساده به زبان عربی؛ ۳- یافتن وبلاگ، سایت، نرم افزار آموزشی، پاورپوینت و تصاویر آموزشی مناسب.	۵
زمان تقریبی			۷۵

طرح درس سالانهٔ پیشنهادی عربی هشتم						
	ماه	هفته	جلسه	تاریخ	درس	فعّالیّت
نیم سال اوّل	مهر	اوّل	۱		۱	معارفه و تدریس احتمالی درس اوّل
		دوم	۲		۱	پرسش شفاهی، تدریس درس اوّل
		سوم	۳		۱	پرسش شفاهی، ادامهٔ تدریس درس اوّل
		چهارم	٤		۲	پرسش شفاهی، تدریس درس دوم
	آبان	اوّل	٥		۲	پرسش شفاهی، ادامهٔ تدریس درس دوم
		دوم	٦		امتحان	امتحان از درس اوّل و دوم
		سوم	۷		۳	پرسش شفاهی، تدریس درس سوم
		چهارم	۸		۳	پرسش شفاهی، ادامهٔ تدریس درس سوم
	آذر	اول	۹		٤	پرسش شفاهی، تدریس درس چهارم
		دوم	۱۰		٤	پرسش شفاهی، ادامهٔ تدریس درس چهارم
		سوم	۱۱		٥	پرسش شفاهی، تدریس درس پنجم
		چهارم	۱۲		٥	پرسش شفاهی، ادامهٔ تدریس درس پنجم
	دی	اوّل	۱۳		آزمون شفاهی	امتحان شفاهی
		دوم	۱٤		امتحانات	برگزاری امتحانات نوبت اوّل (از جمله امتحان عربی)
		سوم	۱٥		امتحانات	ادامهٔ برگزاری امتحانات نوبت اوّل
		چهارم	۱٦		٦	پرسش شفاهی، تدریس درس ششم
نیم سال دوم	بهمن	اوّل	۱۷		٦	پرسش شفاهی، ادامهٔ تدریس درس ششم
		دوم	۱۸		۷	پرسش شفاهی، تدریس درس هفتم
		سوم	۱۹		۷	پرسش شفاهی، ادامهٔ تدریس درس هفتم
		چهارم	۲۰		۸	پرسش شفاهی، تدریس درس هشتم
	اسفند	اوّل	۲۱		۸	پرسش شفاهی، ادامهٔ تدریس درس هشتم
		دوم	۲۲		امتحان	امتحان درس ششم تا هشتم
		سوم	۲۳		دوره	دورهٔ درس اوّل تا هشتم
		چهارم	۲٤		دوره	تعطیلی احتمالی یا دورهٔ درس اوّل تا هشتم

	فروردین	اوّل	۲۵		----	تعطیل عید نوروز
		دوم	۲۶		----	تعطیل عید نوروز
		سوم	۲۷		۹	پرسش شفاهی، تدریس درس نهم
		چهارم	۲۸		۹	پرسش شفاهی، ادامهٔ تدریس درس نهم
	اردیبهشت	اوّل	۲۹		۱۰	پرسش شفاهی، تدریس درس دهم
		دوم	۳۰		۱۰	پرسش شفاهی، ادامهٔ تدریس درس دهم
		سوم	۳۱		شفاهی	آزمون شفاهی(قرائت و مکالمه)
		چهارم	۳۲		امتحان	حلّ نمونه سؤال امتحان پایان سال

بخش چهارم

امتحانات

و

بارم بندی

بارم بندی امتحان کتبی **عربی پایهٔ هشتم** نوبت اوّل (از درس اوّل تا پایان درس پنجم) **۱۵ نـمره**				
مهارت های زبانی	ردیف	موضوع	بارم	جمع
الف: مهارت ترجمه	۱	ترجمهٔ جمله های عربی به فارسی	۴,۵	**۷نـمره**
	۲	ترجمهٔ آیات و حکمت ها از عربی به فارسی	۲	
	۳	انتخاب گزینهٔ درست در ترجمهٔ جملهٔ عربی به فارسی (دو جمله)	۰,۵	
ب: مهارت واژه شناسی	۱	نوشتن اسم هر تصویر به زبان عربی (دو تصویر)	۰,۵	**۲نـمره**
	۲	مترادف و متضاد (همانند تـمرینات کتاب)	۰,۵	
	۳	نوشتن معنای کلمه در جمله (زیر دو کلمه در جمله خط کشیده شود و ترجمهٔ آنها خواسته شود.)	۰,۵	
	۴	تشخیص کلمهٔ ناهماهنگ در میان چهار گزینه (دو مورد)	۰,۵	
ج: مهارت شناخت و کاربرد قواعد	۱	تشخیص فعل ماضی و مضارع در جمله	۰,۵	**۲نـمره**
	۲	تعیین فعل ماضی مناسب در جای خالی جمله (سؤال دو گزینه ای مانند تـمرین پنجم درس دوم)	۰,۵	
	۳	تعیین فعل مضارع مناسب در جای خالی جمله (سؤال دو گزینه ای مانند تـمرین پنجم درس چهارم)	۱	
د: مهارت درک و فهم	۱	سؤال جور کردنی از کاربرد واژگان «وصل کردن کلمات ستون اوّل به ستون دوم» (چهار مورد) و یا ارائهٔ پنج کلمه که یکی اضافه است و چهار جمله دارای جای خالی که باید جای خالی با کلمهٔ مناسب کامل شود. و یا پر کردن جاهای خالی با گزینه های مناسب (سؤال دو گزینه ای)	۱	**۳نـمره**
	۲	درک مطلب (ارائهٔ متن و طرّاحی چهار سؤال با چهار کلمهٔ پرسشی خوانده شده) (ارائهٔ چهار جمله و تعیین درست و غلط آنها بر اساس مفهوم هر جمله یا بر اساس متن ارائه شده در برگهٔ امتحانی)	۲	
هـ : مهارت مکالـمه	**۱**	پاسخ کوتاه یک یا دو کلمه ای به جمله های پرسشی مصوّر دارای حروف و اسماء استفهام. شامل دو جملهٔ پرسشی با «هَل یا أ، أینَ، مَن، ما و ما هوَ و ما هيَ و ماذا، کَم،»	۱	**۱نـمره**
		جمع نـمره ها	**۱۵**	

تذکّرات: (برای طرّاحی سؤال در نوبت اوّل و دوم و نیز نیم ترم ها)

۱- در طرّاحی سؤالات امتحانی طرّاح مجاز است تا یک نـمره در بارم بندی تغییراتی اجرا نـماید.

۲- بار اصلی سؤالات امتحانی ترجمه از عربی به فارسی و کاربرد واژگان است که باید تنوّع داشته باشد.

۳- در بسیاری از موارد سؤالات بخش های مختلف با هم تلفیق می شوند و تفکیک مهارت های زبانی امکان ندارد. مثلاً در بخش مهارتِ ترجمه، امکان دارد در یک جمله چند مفهومِ مختلف هم زمان بیاید.

۴- در طرّاحی سؤالاتِ مترادف و متضاد فقط از موارد طرح شده در کتاب سؤال طرّاحی شود و چنین سؤالی طرح نشود: «متضاد أمس را بنویسید.» بلکه سؤال داده شود «کلمات مترادف و متضاد را معلوم کنید.»

۵- فونت های **Simplified Arabic** ، **Traditional Arabic** ، **B Badr** ، **Adobe Arabic** برای تایپ سؤالات امتحان عربی مناسب اند.

۶- طرّاحی سؤالات امتحانی در میان نوبت و نوبت اول و دوم باید از ۱۵ نمره باشد و در برگهٔ امتحانی میزان کسب نمرهٔ شفاهی به تفکیك(روان خوانی و مکالـمه) مشخّص شود. به عبارت دیگر چنانچه سؤالات امتحان ۱۲ مورد است؛ مورد سیزدهم درج نـمرهٔ روان خوانی و مورد چهاردهم درج نـمرهٔ مکالـمه است.

۷- در بخش قواعد شیوهٔ طرح سؤال فقط بر مبنای تشخیص فعل ماضی و مضارع در جمله و تعیین فعل مناسب برای جای خالی است؛ مثال: در جای خالی فعل مناسب بنویسید. أنا ... إلی البیت الآن. (أرجِعُ❑ رَجَعَتْ ❑)

۸- سؤالات چندگزینه ای باید فقط دو گزینه داشته باشد.(جز بخش کلمات ناهماهنگ که چهار کلمه داده می شود.)

۹- ترجمهٔ جمله یا کلمه از فارسی به عربی در امتحان طرّاحی نشود.

مهارت های زبانی	شماره	موضوع	نمره	جمع
بارم بندی امتحان کتبی **عربی پایهٔ هشتم** نوبت دوم (از درس اوّل تا پنجم تقریباً ۴ نـمره و درس ششم تا پایان درس دهم تقریباً ۱۱ نـمره)				
الف: مهارت ترجمه	۱	ترجمهٔ جمله های عربی به فارسی	۴,۵	۷نـمره
	۲	ترجمهٔ آیات و حکمت ها از عربی به فارسی	۲	
	۳	انتخاب گزینهٔ درست در ترجمهٔ جملهٔ عربی به فارسی (دو جمله)	۰,۵	
ب: مهارت واژه شناسی	۱	نوشتن اسم هر تصویر به زبان عربی (دو تصویر)	۰,۵	۲نـمره
	۲	مترادف و متضاد (همانند تـمرینات کتاب)	۰,۵	
	۳	نوشتن معنای کلمه در جمله (زیر دو کلمه در جمله خط کشیده شود و ترجمهٔ آنها خواسته شود.)	۰,۵	
	۴	تشخیص کلمهٔ ناهماهنگ در میان چهار گزینه (دو مورد)	۰,۵	
ج: مهارت شناخت و کاربرد قواعد	۱	تشخیص فعل ماضی و مضارع در جمله	۰,۵	۲نـمره
	۲	تعیین فعل ماضی مناسب در جای خالی جمله (سؤال دو گزینه ای مانند تـمرین پنجم درس دوم)	۰,۵	
	۳	تعیین فعل مضارع مناسب در جای خالی جمله (سؤال دو گزینه ای مانند تـمرین پنجم درس چهارم)	۱	
د: مهارت درک و فهم	۱	سؤال جور کردنی از کاربرد واژگان «وصل کردن کلمات ستون اوّل به ستون دوم» (چهار مورد) و یا ارائهٔ پنج کلمه که یکی اضافه است و چهار جمله دارای جای خالی که باید جای خالی با کلمهٔ مناسب کامل شود. و یا پر کردن جاهای خالی با گزینه های مناسب (سؤال دو گزینه ای)	۱	۳نـمره
	۲	درك مطلب (ارائهٔ متن و طرّاحی چهار سؤال با چهار کلمهٔ پرسشی خوانده شده) (ارائهٔ چهار جمله و تعیین درست و غلط آنها بر اساس مفهوم هر جمله یا بر اساس متن ارائه شده در برگهٔ امتحانی)	۲	
هـ : مهارت مکالـمه	۱	پاسخ کوتاه یک یا دو کلمه ای به جمله های پرسشی مصوّر دارای حروف و اسماء استفهام. شامل دو جملهٔ پرسشی با «هَل یا أ، أینَ، مَن، ما و ما هوَ و ما هيَ و ماذا، کَم، لماذا، متی، کیف» ترجیحاً با «لماذا، متی یا کیف» سؤال طرّاحی شود.	۱	۱نـمره
		جمع نـمره ها	۱۵	

تذکّرات: (برای طرّاحی سؤال در نوبت اوّل و دوم و نیز نیم ترم ها)

۱. طرح ۴ نـمره از مطالب نوبت اوّل و ۱۱ نـمره از نوبت دوم تقریبی است. بسیاری از مفاهیم در نیمهٔ دوم کتاب با نیمهٔ اوّل تلفیق شده است.

۲. بار اصلی سؤالات امتحانی ترجمه از عربی به فارسی و کاربرد واژگان است که باید تنوّع داشته باشد.

۳. از افعال ثلاثی مجرّد صحیح و سالـم در امتحان سؤال داده شود؛ در کتاب درسی افعالی مانند قال و یقول نیز به کار رفته است. اگر در طرح سؤال فعل غیر ثلاثی مجرّد صحیح و سالـم مستقیماً مورد سؤال واقع نشود اشکالی در طرح آن نیست. مانند اینکه ترجمهٔ جمله ای از جملات کتاب خواسته شود که این فعل در آنها به کار رفته است. هرچند بهتر آن است که در طرح سؤال از چنین افعالی پرهیز شود.

۴. از طرّاحی سؤالات معمّا گونه، وجه اختلاف، شاذّ و خارج از اهداف آموزشی در امتحان خودداری گردد.

۵. بارم بندی امتحان خرداد و شهریور مانند هم است.

۶. ۶- طرّاحی سؤالات امتحانی در میان نوبت و نوبت اوّل و دوم باید از ۱۵ نـمره باشد و در خود برگهٔ امتحانی میزان کسب نـمرهٔ شفاهی(روان خوانی و مکالمه) مشخّص شود. به عبارت دیگر چنانچه تعداد سؤالات امتحان ۱۲ مورد است؛ مورد سیزدهم درج نمرهٔ روان خوانی و مورد چهاردهم درج نمرهٔ مکالمه است.

۱۰- طرح سؤال قواعد مطابق بارم بندی باشد و از طرح سؤال ذکر صیغه، تبدیل فعل جمله ای از غایب به مخاطب و بازنویسی آن خودداری گردد. در بخش قواعد شیوهٔ طرح سؤال فقط بر مبنای تشخیص فعل ماضی و مضارع در جمله و تعیین فعل مناسب برای جای خالی است؛ مثال: در جای خالی فعل مناسب بنویسید. هؤلاءِ اللاعبون ... في الملعب بعد دقیقتین. (لعبتِ❑ سیلعبون ❑)

۷. سؤالات چندگزینه ای باید فقط دو گزینه داشته باشد.(جز بخش کلمات ناهماهنگ که چهار کلمه داده می شود.)

۸. ترجمهٔ جمله یا کلمه از فارسی به عربی در امتحان طرّاحی نشود.

مهارت ها	شماره	موضوع	نـمره	جمع
بارم بندی پنج نـمرهٔ امتحان **شفاهی عربی پایهٔ هشتم :** نوبت اوّل و دوم				
مهارت های خواندن، شنیدن، سخن گفتن و ترجمهٔ شفاهی	۱	روان خوانی (خواندن بدون مکث و خطا و تلفّظ صحیح مخارج حروف)	۲	**۵ نـمره**
	۲	مکالمهٔ ساده در حدّ کتاب درسی به صورت پاسخ به جمله های پرسشی شبیه به آنچه در کتاب درسی با نام (گفت و گو به زبان قرآن) طرّاحی شده است. (سؤال با جملات دارای ما، ماذا، ما هوَ، ماهيَ، مَنْ، لِمَنْ، أينَ، مِنْ أينَ، کَم، هَلْ، أ، متی، کیف، لماذا)	۳	
جمع نـمره ها			۵	

تذکّرات:

۱. تلفّظ صحیح مخارج حروف خاصّ زبان عربی(ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ، ع، ق، و) کاری بسیار دشوار است و از عهدهٔ اکثریّت دانش آموزان بر نـمی آید؛ لذا مؤکّداً درخواست می گردد از سختگیری در این زمینه خودداری شود. امّا از دانش آموزان خواسته شود که سعی کنند حتّی الامکان حروف خاص عربی را درست بر زبان آورند.

۲. در پاسخ به جمله های پرسشی به پاسخ کوتاه یک یا دو کلمه ای بسنده شود؛ مثلاً اگر در پاسخ سؤالِ «هَل أنت مِن إیران؟» بگوید: «نَعَم» کاملاً درست است و نیازی نیست پاسخ دهد: «نعم؛ أنا مِن إیران.» در بخش مکالمه فهم سؤال نیمی از نـمره را دارد.

۳. یکی از موارد امتحانی می تواند این باشد که از دانش آموز بخواهیم خودش را به زبان عربی در دو دقیقه معرفی کند.

۴. طبیعی است که در یک روز نـمی توان از همهٔ دانش آموزان آزمون روخوانی و مکالمه به عمل آورد؛ بنابراین هرآنچه را دانش آموز در طول سال تحصیلی می خواند و مجموعه فعّالیّت های شفاهی و مکالمه وی نـمرهٔ شفاهی اش را تشکیل می دهد. مبنای نـمره دهی آخرین و بهترین وضعیّت مهارت شفاهی اوست.

۵. رعایت ظرافت های صرفی و نحوی در مکالمه در حدّ دانش آموز پایهٔ هشتم نیست. مخصوصاً اینکه او باید در پاسخگویی سرعت عمل داشته باشد و فرصت کافی برای فکر کردن ندارد؛ از طرفی آزمون شفاهی اضطراب دارد؛ با توجّه به این موارد از دبیر ارجمند درخواست می گردد این بخش را با نرمش و مهربانی برگزار کند تا دانش آموز خاطرهٔ خوش از مکالمه داشته باشد و زمینهٔ مثبتی در ذهن او برای سال های آینده وجود داشته باشد.

نـمونه سؤال

امتحان

نوبت اوّل و دوم

به نام خدا ؛ امتحان عربی پایهٔ هشتم ؛ نوبت اوّل ؛ از پنج درس ؛ وقت: ۷۰ دقیقه ؛ تاریخ: .... /۱۰/.......		
منطقهٔ:	نام طرّاح:	نام و نام خانوادگی:

ردیف	الف. مهارت ترجمه (هفت نـمره) پرسش	بارم
۱	جمله های زیر را به فارسی ترجمه کنید.	
	۱. «یَـدُ اللهِ مَـعَ الْـجَماعَـةِ».	۰,۵
	۲. ﴿وَ مَنْ شَكَرَ فَـإنَّـما يَشْكُـرُ لِـنَـفْـسِـهِ﴾	۱
	۳. «زَكاةُ الْعِلْمِ نَشرُهُ».	۰,۵
	۴. «السُّكوتُ ذَهَبٌ وَ الْكَلامُ فِـضَّـةٌ».	۰,۵
	۵. «الْعِلمُ خَزائِـنُ وَ مَـفاتيـحُـها السُّـؤالُ».	۱
	۶. في أمانِ اللهِ ؛ مَعَ السَّلامَـةِ.	۰,۵
	۷. اللُّغَـةُ الْعَـرَبيَّـةُ مِنَ اللُّغاتِ الْعالَميَّةِ.	۰,۵
	۸. أسرين طالِبَةٌ فِـي الصَّفِّ الثّاني.	۰,۵
	۹. والِدي فِي مُهِمَّـةٍ إداريَّـةٍ.	۰,۵
	۱۰. أنا أُحِبُّ بَيْعَ الْكُتُبِ لِأنَّ الْكُتُبَ كُنوزٌ.	۱
۲	ترجمهٔ درست را انتخاب کنید. ۱. ﴿فَـجاءَ إخْـوَةُ يوسُـفَ فَـدَخَـلوا عَلَيـهِ فَـعَرَفَـهُم﴾ الف.پس برادر یوسف آمد و داخل شد و یوسف او را شناخت.❑ ب. پس برادران یوسف آمدند و پیش او رفتند و او آنها را شناخت.❑ ۲. يَـخافُ الْـفَرَسُ وَ يَـسْألُ بَقَرَةً جَنْبَ الـنَّهْـرِ. الف. اسب ترسید و گاوی کنار رودخانه از او سؤال کرد.❑ ب. اسب می ترسد و از گاوی کنار رودخانه می پرسد.❑	۰,۵
	مهارت واژه شناسی (دو نـمره)	
۳	نام هر تصویر را به عربی کنار آن بنویسید. هيَ .... هوَ	۰,۵

۴	کلمات مترادف و متضاد را دو به دو کنار هم بنویسید. (دو کلمه اضافی است.) یسار / شاهَدَ / بارِد / غداً / رَأی / أمسِ .... = ... #	۰,۵
۵	کلمات مشخّص شده را به فارسی ترجمه کنید. « إنَّ الْعِلْمَ حَیاةُ الْقُلوبِ و نورُ الْأبصار».	۰,۵
۶	کدام کلمه با سایر کلمات از نظر معنا ناهماهنگ است؟ الف. أُسبوع❑ خُبز❑ شَهْر❑ سَنَة❑ ب. تُفّاح❑ اِبتِسام❑ عِنَب❑ رُمّان❑	۰,۵
	مهارت شناخت و کاربرد قواعد (دو نمره)	
۷	فعل ماضی و فعل مضارع را در این جمله تشخیص دهید. نَجَحْنا فِي الْمُسابَقَةِ وَ نَذهَبُ لِأخْذِ الْجَوائِزِ.	۰,۵
۸	در جاهای خالی فعل ماضی و مضارع مناسب بنویسید. الف. أ أنتِ.................... بِجَمْعِ الْفَواكِهِ بَعْدَ يَومَينِ؟ بَدَأَ ❑ بَدَأتِ ❑ الف. أخي.................... ذٰلِكَ الْوَلَدَ. عَرَفَ ❑ عَرَفْنا ❑ الف. أ أنتِ .... وَحْدَكِ يا أُختي؟ يذهَبُ ❑ تَذهَبينَ ❑ الف. أنا.................... إلى صَفّي بَعْدَ دَقيقَتَينِ تَرجِعُ ❑ أرجِعُ ❑ الف. هو .... كَلامَ الْوالِدَينِ. يَسْمَعُ ❑ نَسْمَعُ ❑ الف. نَحنُ .... الْجَبَلَ. تَصْعَدُ ❑ نَصْعَدُ ❑	۱,۵
	مهارت درک و فهم (سه نمره)	
۹	در جاهای خالی یکی از کلمات داده شده را بنویسید. (یک کلمه اضافه است.) بِسُهولَةٍ / النّاسَ / فِعْلِهِ / كَثيرَةٌ / مَصابيحُ الف. «غَضَبُ الْجاهِلِ في قَولِهِ وَ غَضَبُ الْعاقِلِ في .... ». ب. «الْكَلامُ كَالدَّواءِ. قَليلُهُ يَنفَعُ وَ .... قاتِلٌ». ج. «لا يَشكُرُ اللهَ مَنْ لا يَشكُرُ .... ». د. «الْعُلَماءُ .... الْأرضِ».	۱
۱۰	(درک مطلب) پس از خواندن متن زیر به پرسش های آن پاسخ کوتاه دهید.	۱

	«صادقٌ» طالِبٌ فِـي الصَّفِّ الثّاني الْمُتَوَسِّطِ. لَـهُ أخٌ اسْمُـهُ «کاظم» وَ أُختٌ اسْمُـها «معصومة». کاظمٌ أکبَـرُ مِنْـهُ. هوَ فِـي الصَّفِّ الثّالِثِ. معصومةُ صَغیـرَةٌ. هیَ لاتَذهَبُ إلَی الْمَدرَسَةِ. صادقٌ یَذهَبُ إلَی الْمَدرَسَةِ مَعَ أخیـهِ. والِدُ هٰذِهِ الْأُسرَةِ مُدَرِّسُ الْکیمیاءِ وَ والِدَةُ هٰذِهِ الْأُسرةِ طَبیبَـةٌ. هُم أُسرَةٌ ناجِحَـةٌ. بَیـتُـهُم بَعیدٌ عَنِ الْمَدرَسَـةِ. الف. مَـا اسْمُ أُختِ صادق؟ ب. مَنْ فِـي الصَّفِّ الثّالِثِ؟ (مَا اسْمُـهُ؟) ج. ما مِهنَـةُ والِـدِ صادق؟ د. هَل بَـیْـتُــهُم قَریبٌ مِنَ الْـمَدرَسَـةِ؟	
۱۱	درستی و نادرستی هر جمله را بر اساس واقعیّت معلوم کنید. الف. الـتُّـفّاحُ مِنَ الْـفَواکِـهِ اللَّذیذَةِ. ب. الْـقَمَرُ کَـمِصبـاحٍ فِي سَمـاءِ اللَّیلِ. ج. لَیسَتْ کُرَةُ الْـقَدَمِ ریاضَـةً مَحبوبَةً عِندَ الْأولادِ. د. الْـحَدّادُ یَـطْـبُـخُ الْـخُبْـزَ وَ الْخبّازُ یَصنَعُ الْأبوابَ وَ النَّوافِذَ.	۱
	مهارت مکالمه (دو نـمره)	
۱۲	با توجّه به تصویر به پرسش های زیر پاسخ کوتاه دهید. مَنْ هٰذِهِ الْمَرأَةُ؟ ما هٰذا؟	
	نـمرهٔ شفاهی	
۱۳	روان خوانی	۲
۱۴	مکالمه	۳

به نام خدا ؛ امتحان عربی پایهٔ هشتم ؛ نوبت دوم ؛ وقت: ۷۰ دقیقه ؛ تاریخ: ..../۳/ ....

منطقهٔ: نام طرّاح: نام و نام خانوادگی:

الف. مهارت ترجمه (هفت نـمره)

ردیف	پرسش	بارم
۱	جمله های زیر را به فارسی ترجمه کنید.	
	۱۱. ﴿أ فَـرَأيـتُـمُ الْـماءَ الَّـذي تَشْـرَبـونَ﴾	۱
	۱۲. ﴿ إنَّـمَا الْمؤمِنونَ إخـوَةٌ﴾	۰,۵
	۱۳. «إنَّ اللهَ جَميلٌ وَ يُحِبُّ الْـجَمالَ».	۱
	۱۴. السَّيِّد فتّاحيّ موَظَّـفٌ وَ زَوجَـتُـهُ مُـمَـرِّضَـةٌ.	۱
	۱۵. قالَتْ في نَفْسِـها: ما هوَ الْـحَـلُّ؟ عَـلَـيَّ بِالتَّـفَـكُّر.	۱
	۱۶. الـنِّساءُ يَـجْـلِـبْـنَ الـطَّعامَ وَ الْـخُـبْـزَ.	۱
	۱۷. بِـمَ نَـذهَـبُ إلَى هُـناكَ؟ - بِالْـحافِـلَـةِ.	۱
۲	ترجمهٔ درست را انتخاب کنید. ۳. «إنَّ حَـوائِـجَ النّاسِ إلَـيـكُم نِعـمَـةٌ مِنَ اللهِ». الف.همانا احتیاجات مردم به همدیگر نعمت خداوند است.❑ ب. قطعاً نیازهای مردم به شما نعمتی از جانب خداوند است.❑ ۴. أينَ تَذهَبونَ يا أولادي؟ الف. ای پسرها، کجا رفتید؟❑ ب. ای پسرانم، کجا می روید؟❑	۰,۵

مهارت واژه شناسی (دو نـمره)

ردیف	پرسش	بارم
۳	نام هر تصویر را به عربی کنار آن بنویسید. هٰـذِهِ .... هٰـذِهِ	۰,۵

ردیف	سؤال	بارم
۴	کلمات مترادف و متضاد را دو به دو کنار هم بنویسید. (دو کلمه اضافی است.) یَکذِبُ / خَلْفَ / یَشْعُرُ / یَصدُقُ / وَراءَ / نِهایَة .... = ... #	۰,۵
۵	کلمات مشخّص شده را به فارسی ترجمه کنید. « إنَّ الْحَسَدَ یَأکُلُ النّارَ کَما تَأکُلُ النّارُ الْحَطَبَ».	۰,۵
۶	کدام کلمه با سایر کلمات از نظر معنا ناهماهنگ است؟ الف. عُصفور❑ حَمامَة❑ غُراب❑ حَقیبَة❑ ب. ذُنوب❑ شَمس❑ قَمَر❑ کَوکَب❑	۰,۵
	مهارت شناخت و کاربرد قواعد (دو نمره)	
۷	در هر جمله فعل ماضی و فعل مضارع را تشخیص دهید. الف. ﴿ أ أنتُم تَخلُقونَهُ أمْ نَحنُ الْخالِقونَ﴾ ب. صَعِدَت الْغَزالَةُ الْجَمیلَةُ فَوقَ الْجَبَلِ.	۰,۵
۸	در جاهای خالی فعل ماضی و مضارع مناسب بنویسید. الف. صَدیقي .... إلَی الْمَکتَبَةِ. ذَهَبَ ❑ ذَهَبْتُم ❑ الف. هٰؤلاءِ الْبَناتُ .... مِنَ السَّفْرَةِ. رَجَعْنَ ❑ رَجَعْنا ❑ الف. هاتانِ الطّالِبَتانِ .... واجِبَهُما. تَکتُبونَ ❑ تَکتُبانِ ❑ الف. الْفَلّاحونَ سَـ .... إلَی الْمَزرَعَةِ. یَرجِعونَ ❑ نَرجِعُ ❑ الف. أولٰئِكَ الْمُدَرِّساتُ .... مِنَ الصُّفوفِ. أخرُجُ ❑ یَخْرُجْنَ ❑ الف. أنتِ .... بِالْفَرَحِ الْیَومَ. تَشعُرینَ ❑ یَشعُرانِ ❑	۱,۵
	مهارت درک و فهم (سه نمره)	
۹	هر جمله را به کلمهٔ مربوط به آن وصل کنید. طَعامٌ مَعروفٌ فِي إیران: كُرَةُ الْقَدَمِ رِیاضَةٌ مَعروفَةٌ وَ مَحبوبَةٌ: الرُّزّ کِتابٌ لِشَرحِ مَعاني الْکَلِماتِ: الْمُستَوصَف مَکانٌ لِفَحصِ الْمَرضَی وَ لِعِلاجِهِم: مُنَظَّمَةُ الْأُمَمِ الْمُتَّحِدَةُ الْمُعجَم	۱
۱۰	(درک مطلب) پس از خواندن متن زیر به پرسش های آن پاسخ کوتاه دهید.	۱

<table>
<tr><td></td><td>أنا طالِبُ الصَّفِّ الثّامِنِ. اِسمـي «حَيدَر». بَيتـي في «أهواز». اِسمُ مَدرَسَتـي «الْحَياة». الْيَوم يَومُ الثُّلاثاءِ وَ أنا ما ذَهَبْتُ إلَى الْمَدرَسَةِ. لِأنّـي كُنتُ مَريضاً. زَميلـي «حامِد» جاءَ إلَى مَنزِلـي وَ سَألَ عَنْ حالـي. قُلتُ لَـهُ: «سَـأرجِعُ إلَى الْمَدرَسَةِ غَـداً وَ حالـي جَـيِّدَةٌ». فَرِحَ حامِـدٌ و شَكَرَ اللهَ لِـسَلامَتـي. أنا أُحِبُّ حامِداً كَثيراً. هوَ جاري و صَديقـي.
الف. مَـا اسْمُ صَـديقِ حيدر؟
ب. أينَ بَيتُ حيدر؟
ج. مَتَى يَـرجِـعُ حيدر إلَى مَدرَسَتِـهِ؟
د. لِماذا ما ذَهَبَ حيدر إلَى الْمَدرَسَةِ لِـمُدَّةِ يَـومَينِ؟</td><td></td></tr>
<tr><td>۱۱</td><td>درستی و نادرستی هر جمله را بر اساس واقعیّت معلوم کنید.
الف. لِلفائِـزِ الْأوَّلِ فِي الْمُسابَقاتِ الْعالَمیَّةِ، جائِزَةٌ ذَهَبِـيَّـةٌ.
ب. الـدَّمعُ اسْمُ الْـقَطرَةِ الْـجاريَـةِ مِنَ الْأزهارِ.
ج. الشَّهرُ الرّابِـعُ فِـي السَّنَـةِ شَهرُ خُرداد.
د. إضـاعَةُ الْـفُرصَـةِ غُـصَّـة.</td><td>۱</td></tr>
<tr><td colspan="3">مهارت مکالمه (یک نـمره)</td></tr>
<tr><td>۱۲</td><td>با توجّه به تصویر به پرسش های زیر پاسخ کوتاه دهید.
كَيفَ حالُ هٰذا الْوَلَدِ؟ أينَ هٰذِهِ الْبِنتُ؟</td><td>۱</td></tr>
<tr><td colspan="3">نـمرۀ شفاهی (پنج نـمره)</td></tr>
<tr><td>۱۳</td><td>روان خوانی</td><td>۲</td></tr>
<tr><td>۱۴</td><td>مکالمۀ ساده</td><td>۳</td></tr>
</table>

بخش پنجم

توضیحات مشترک

در تدریس

همهٔ درس های کتاب

در مقدّمهٔ کتاب درسی سخنی با معلّم آمده است. تجربه نشان می دهد علی رغم چاپ به اندازه و نهادن فایل کتاب معلّم در سایت گروه عربی دفتر تألیف بخشی از دبیران اظهار بی اطّلاعی از وجود کتاب معلّم می کنند؛ لذا در مقدّمهٔ کتاب درسی اهمّ توصیه ها درج شده است. مطالعهٔ کتاب معلّم که راهنمای تدریس و ارزشیابی است و اطّلاعات بسیاری را در اختیار دبیر می گذارد بر همهٔ دبیران عربی پایهٔ هشتم الزامی است. بسیاری از ابهامات با مطالعهٔ کتاب برطرف می گردد. بخشی تحت عنوان «دانش افزایی برای دبیر» پیش بینی شده است تا علاوه بر اینکه به سؤالات احتمالی معلّم پاسخ می دهد جایی باشد تا در صورتی که دانش آموزی سؤالی دشوار بپرسد در کتاب معلّم پاسخ آن موجود باشد.

برای تدریس این کتاب باید در سال گذشته عربی پایهٔ هفتم را تدریس کرده باشید و در کلاس های آموزشی ضمن خدمت شرکت کرده باشید.

این کتاب دومین کتاب عربی دورهٔ اوّل متوسّطه است. شورای تألیف، گروهی شامل استادان متخصّص دانشگاه و معلّمان مجرّب بوده است. این کتاب همچون سال گذشته پیش از چاپ، چندین بار به نقد و بررسی نهاده و تدریس آزمایشی شده است؛ تا اشکالات برطرف و نقاط قوّت آن نیز هرچه بیشتر تقویت گردد. در بررسی کتاب درسی افراد بسیاری سهیم هستند. نـمایندگانی از معلّمان متوسّطهٔ اوّل و دوم (به ویژه متوسّطهٔ اوّل)، متخصّصان تعلیم و تربیت اسلامی، کارشناسانی از حوزه و دانشگاه و سایر حوزه ها.
شیوهٔ کتاب متن محوری است. انتظار می رود دانش آموز بتواند در پایان سال تحصیلی متون سادهٔ عربی را درست بخواند و معنای آن را بفهمد. در این کتاب نزدیک به ۲۰۰ واژه به کار رفته؛ امّا حدود ۴۰۰ کلمهٔ سال گذشته نیز تکرار شده است؛ پس در حقیقت هدف این کتاب آموزش حدود ۶۰۰ واژهٔ پربسامد زبان عربی است. این کار تا پایان پایهٔ دوازدهم تکرار خواهد شد. دانش آموز هر سال که به پایهٔ بالاتر می رود باید کلمات قبلی را بداند.

تألیف کتاب بر اساس اسناد بالادستی «قانون اساسی»، «برنامهٔ درسی ملّی» و «راهنمای برنامهٔ درسی» نوشته شده است. برنامهٔ درسی ملّی، نقشهٔ راه برای تألیف همهٔ کتاب های درسی است. راهنمای برنامهٔ درسی عربی نیز که در «شورای برنامه ریزی درسی عربی» تهیّه و تنظیم شده نقشهٔ راه برای تألیف کلّـیّـهٔ کتاب های درسی عربی است.

در نگارش کتاب به تجربیّات موفّق کتاب های عربی پیشین توجّه شده است و جا دارد از همهٔ نویسندگان کتاب های درسی عربی پیشین تشکّر گردد. در تألیف کتاب به تجارب موفّق کتب قبلی توجّه و تجربه های ناموفّق کنار نهاده شده است. با کارشناسان بسیاری در مورد تألیف کتاب مشورت شد.

در حوزۀ تصویر گاهی برای یک تصویر بیش از چهل تصویر گرفته شد تا تصویر مناسب تری در کتاب نهاده شود. جا دارد از مدیریّت آموزش و پرورش منطقۀ ۱۲ تهران و دانش آموزان آن که ما را در تهیّـۀ تصویر یاری کردند تشکّر شود.[۳۳]

کلمات به کار رفته در این کتاب، پرکاربردترین واژگان زبان عربی است که در قرآن، حدیث و روایات و نیز در زبان و ادبیّات فارسی بسیار به کار رفته اند. تصاویر، عبارات و متون کتاب افزون بر هدف اصلی؛ تا اندازه ای ابعاد تربیتی و فرهنگی نیز دارند. در حوزۀ تصویر سلیقه ها متفاوت بود؛ امّا همه بالاتّفاق نظر دادند که نقّاشی استفاده نشود. ولی سلیقۀ افراد کاملاً متفاوت بود. گاهی تصویری را که کارشناسی مجرّب بسیار می پسندید و ما را تشویق می کرد که شبیه آن را در کتاب بیشتر بیاوریم کارشناس دیگر کاملاً رد می کرد.

ازآنجاکه دانش آموز در سال اوّل کلمات بسیاری را آموخته و تاحدودی با ساختار زبان عربی آشنا شده؛ لذا در این کتاب متن ها طولانی تر گشته است. در پایۀ هفتم آیات قرآنی کمتر به کار رفته است؛ زیرا این قابلیّت در کتاب نبود؛ امّا در پایۀ هشتم وضعیّت فرق دارد و دانش آموز کلمات بسیاری آموخته است و با پاره ای از ساختارهای مهمّ زبان عربی آشنا شده است.

بنابه درخواست گروه هاي آموزشي، دبیران و دانش آموزان و به استناد برنامۀ درسی ملّی مجدّداً مکالمه در کتاب گنجانده شده؛ زیرا مکالمه بستری مناسب برای آموزش هر زبانی است و به درس عربی جذّابیت می بخشد؛ آن را زبانی پویا و کاربردی نشان می دهد؛ ولی مکالـمه هدف اصلی آموزش کتاب حاضر نیست. مکالمه کلاس درس را جذّاب می کند. بسیاری افراد به آموزش عربی در سال های گذشته این انتقاد را وارد کرده اند که چرا دانش آموختۀ ایرانی قادر به بیان چند جملۀ ساده نیست و تنها مباحث صرفی و نحوی و تجزیه و ترکیب می داند. کتاب حاضر این ضعف را از بین برده است امّا لازم است که معلّم خود را در زمینۀ مکالمه تقویت کند. گروه عربی نیز در نظر دارد با تهیّه و معرّفی منابع مناسب زمینۀ تلاش همکاران را مساعد نـماید.

این کتاب مکمّل کتاب پیشین است. کتاب های سال های آینده نیز هر یک به نوبۀ خود مکمّل کتاب پیش از خود هستند.

معلّمان گرامی می توانند از طریق دو نشانی زیر با گروه عربی دفتر تألیف در تـماس باشند.

http://arabic-dept.talif.sch.ir/index.php?page_id=107

[۳۳] دبیرستان دخترانۀ دورۀ اوّل سعدی، دبیرستان دخترانۀ دورۀ اوّل شایستگان، دبیرستان دخترانۀ دورۀ اوّل هشتم شهریور، دبیرستان دخترانۀ دورۀ اوّل فاطمیّون، دبیرستان پسرانۀ دورۀ اوّل آزادی ملّت، دبیرستان پسرانۀ دورۀ اوّل ارشاد، دبیرستان پسرانۀ دورۀ اوّل چیتچیان، دبیرستان پسرانۀ دورۀ اوّل رجاء

http://adel-ashkboos.mihanblog.com/post/comment/973

همچنین از طریق اداری می توان پیشنهادها و نظرات خود را ارسال کرد.

دبیران گرامی اگر برای متون یا عبارات کتاب درسی پیشنهاد مناسبی دارید می توانید به گروه عربی دفتر تألیف ارسال کنید.

شما می توانید فایل ورد یا پی دی اف خود را به پیام نگار زیر ارسال کنید تا در وبگاه گروه عربی نهاده شود.

adelashkbous@yahoo.com

می توانید مقالات علمی، پژوهشی، آموزشی خود را برای چاپ در مجلّـهٔ معارف ارسال کنید. پیام نگار مجلّـه عبارت است از:

roshdmaarefmag@roshd.ir

برای کسب اطّلاعات بیشتر لطفاً به صفحهٔ اوّل یکی از مجلّات رشد معارف مراجعه کنید. در حال حاضر مقالات عربی به صورت ویژه نامه درون مجلّهٔ معارف قرار دارد و در صورت استقبال معلّمان و ارسال مقالات می توان امیدوار بود که این مجلّه مستقل شود و مجلّه ای به نام «رشد آموزش زبان عربی» تأسیس شود.

همچنین اگر شما وبلاگی فعّال دارید می توانید درخواست کنید تا در سایت گروه عربی درج شود.

مهم ترین توصیه ها در بارهٔ شیوهٔ تدریس و ارزشیابی کتاب:

۱. این کتاب در ده درس تنظیم شده است. هر درس در دو جلسهٔ آموزشی تدریس می شود.
۲. دانش آموز در آغاز راه یادگیری زبان عربی است. شایسته است معلّم به مطالب کتاب بسنده کند و مطلقاً مطالب اضافه ای آموزش ندهد؛ زیرا آنچه را دانش آموز باید بیاموزد؛ به تدریج فرا خواهد گرفت. معمولاً معلّمان به محض اینکه از طرف مدرسه یک ساعت اضافه می گیرند به دنبال مباحث صرفی و نحوی می روند. گویا آموزش عربی یعنی آموزش تحلیل صرفی و اعراب. در حالی که می توان از دانش آموزان خواست تا داستان های کوتاه ترجمه کنند. سرود و نـمایش اجرا کنند. می توان عبارات ساده و کوتاه مانند سخنان حکمت آمیز ترجمه کرد. فضا برای کارهای شاد مناسب است ولی قاعده زدگی تدریس عربی همگان را جذب گرامر کرده است. حقیقت این است که آموزش قواعد

کاری بسیار ساده است ولی تدریس متن محور کاری دشوار است. ارزشیابی از مطالب صرفی و نحوی آسان است ولی ارزشیابی از قرائت و مکالمه بسیار سخت است.

۳. سیاست تألیف در تمامی بخش های کتاب مبنی بر ساده سازی و جذّابیت است؛ لذا بزرگ ترین مسئولیّت معلّم این است که با هنرمندی، کتاب را به ساده ترین روش به دانش آموز تدریس کند. هنر معلّم، علاقه مند کردن دانش آموز نسبت به درس عربی است؛ لذا باید در امتحانات از طرّاحی سؤالات معمّاگونه خودداری کرد. آزمون های مدارس خاص و آزمون های طرّاحی شده توسّط مؤسّسات خصوصی زمینهٔ انحراف از مسیر آموزش را فراهم می سازند. چنانچه تدریس درس عربی و سایر دروس ساده باشد و پیچیدگی وجود نداشته باشد؛ برخی سودجویان متضرّر می گردند. آشفتگی وضعیّت آموزش و سختی تمرینات و سؤالات امتحانی زمینه را برای بهره برداری برخی فراهم می کند.

۴. **کار عملی در کتاب عربی تهیّهٔ انواع کاردستی نیست؛** بلکه کارهایی مانند مکالمه، نمایش، سرود، ترجمهٔ تصویری و داستان نویسی است. یعنی دانش آموز آموخته هایش را در قالب سخن گفتن یا نوشتن به نمایش بگذارد.

۵. این کتاب افزون بر اینکه مکمّل کتاب پیشین است؛ پشتیبان تثبیت واژگان و ساختار آموزش داده شده در پایهٔ نخست نیز می باشد. کتاب های سال های آینده نیز هر یک به نوبهٔ خود مکمّل کتاب پیش از خود هستند. به همین دلیل واژگان پایهٔ هفتم مجدّداً در انتهای کتاب درسی به همراه واژگان پایهٔ هشتم آورده شده است.

۶. در بخش «بدانیم» سعی شده است با شاهد مثال، اصول زبان به دانش آموز آموخته شود. ذکر تعاریف و اصطلاحات فقط به منظور فهم بهتر عبارات و متون است و نیازی به حفظ آنها نیست. هدف از بخش های «بدانیم» و «فنّ ترجمه» کمک به فهم بهتر متن و عبارت است. آنچه در این بخش آمده به منظور فهم معنای جملات است. دانش آموز آن را می آموزد تا به کمک آن درست بخواند، درست بشنود و درست ترجمه کند. هدف اصلی درست خواندن، فهمیدن و ترجمه است. در واقع **قواعد در خدمت فهم عبارت و متن است و این موضوع در بارم بندی امتحانات نیز لحاظ شده است. به همین دلیل نمرهٔ بخش قواعد کم است. (قواعد دو نمره دارد.)**

۷. **از ارائهٔ «جزوهٔ مکمّل قواعد» به دانش آموز خودداری گردد. هرچه در زمینهٔ قواعد لازم بوده در همین کتاب آمده است. اگر کار اضافه ای می خواهید انجام دهید در بخش مکالمه انجام دهید. مهارت سخن گفتن را در دانش آموز تقویت کنید. دانش آموزان مکالمه را دوست دارند واز قواعد فراری هستند. مکالمه در آینده به درد آنان می خورد ولی سودی از قواعد حاصل آنان نمی شود.**

۸. **طرح سؤالات امتحان کتبی عربی در نوبت اوّل و دوم از ۱۵ نـمره است. ۵ نـمره شفاهی (قرائت و مکالمه است.)**

۹. **مطلقاً از طرح سؤالاتی در زمینهٔ «ترجمهٔ فارسی به عربی»خودداری شود؛** زیرا از اهداف عربی پایهٔ هفتم و هشتم نیست. دانش آموز باید بتواند جملهٔ عربی را بخواند و ترجمه کند و البتّه قدرت تشخیص درست از نادرست را نیز داشته باشد. در این دو پایه از او «ساختنِ جملهٔ عربی» خواسته نمی شود.(در بخش مکالمه یعنی پاسخگویی به کلمات پرسشی این استثنا وجود دارد؛ زیرا در مکالمه باید بتواند پاسخ کوتاه دهد که انتظار در حدّ یک یا نهایتاً دو کلمهٔ ساده است و نظر به لزوم سرعت عمل در پاسخ دهی به سؤال شفاهی، رعایت ظرافت های دشوار و فنّی زبان فعلاً لازم نیست.)

۱۰. **تبدیل کردن از اهداف این کتاب نیست و باید از طرح چنین سؤالاتی در هر آزمونی خودداری کرد؛ مثال:**

این جمله را به جمع تبدیل کنید: هٰذِهِ الْمَرأةُ ذَهَبَتْ إلی بَیتِـها.

در جای خالی کلمات مناسب بنویسید: هُم رَجَعوا مِنْ سَفْرَتِـهِم أمْسِ.

... ... مِنْ سَفْرَتِهِم غَداً.

همچنین ذکر صیغه در ارزشیابی لازم نیست.

۱۱. **همانند کتاب اوّل هیچ واژه ای بیرون از جمله سؤال نشود.** ترجمهٔ کلمات، در داخل جمله خواسته شود؛ مثلاً: ترجمهٔ کلمهٔ مشخّص شده را بنویسید.

أنَـا أقْدِرُ عَلَی قِراءَةِ النُّصوصِ الْبَسیـطَـةِ. هٰـؤلاءِ الفلّـاحونَ یَزرَعـونَ فِي المزرعة.

در دو جملهٔ بالا دانش آموز به کمک قرائن می تواند فعل مورد نظر را درست ترجمه کند. او با این روش از یادگیری درس عربی لذّت می برد. امتحان برایش ترسناک نیست. امتحان دو منظوره می شود هم امتحان است و هم یادگیری نیز در آن مستتر است.

۱۲. **در پاسخ گویی به جملهٔ استفهامی باید به پاسخ کوتاه بسنده شود.** پاسخ کامل مدّ نظر نیست. برای نمونه، در پاسخ به چنین سؤالی «بِمَ تَرجِعُ إلَی الْبَیتِ؟» پاسخِ «بالسیـارة»کافی است و نـمرهٔ کامل تعلّق می گیرد. به عبارت دیگر لازم نیست چنین پاسخ داده شود: «أرْجِعُ إلَی الْبَیْتِ بِالسَّـیّارَةِ.»

حقیقت این است که در دنیای واقعی نیز همین طور است و افراد در پاسخ به سؤالات معمولاً کوتاه جواب می دهند.

از آنجاکه در رویکردِ برنامه درسی عربی، پرورش مهارت های زبانی آمده و سخن گفتن نیز یکی از این موارد است؛ لذا بخش«اسماء و حروف استفهام» استثنا شده است. در برخی مدارس خاص می توان از

دانش آموزان خواست که پاسخ کامل دهند. مدارس خاص که دانش آموزان معدّل بالا می گیرند و یا دبیر عربی سه ساعت در هفته تدریس دارد می تواند مهارت تکلّم را در دانش آموز تقویت کند.

پیشنهاد می شود دبیر برای امتحان مکالـمه یک آلبوم عکس در کاور یا سلیفون تهیّه کند و در آن تصاویر لازم را در اندازه های بزرگ داشته باشد؛ آن گاه تصویر رودخانه را به دانش آموز نشان دهد و بپرسد: هَل هٰذا نَهرٌ؟

تصویر سرباز را نشان دهد و بپرسد: مَنْ هوَ؟

تصویر پنجره را نشان دهد و بپرسد: ما هٰذِهِ؟

تصویر سه کیف را نشان دهد و بپرسد: کَمْ عَدَدُ الحقائب؟

همهٔ سؤالاتی را که معلّم می خواهد بپرسد؛ می تواند در پشت برگهٔ تصویر برای راحتی کار بنویسد.

در همهٔ این موارد پاسخ کوتاه کافی است. حتّی اگر دانش آموز نتوانست پاسخ درست دهد؛ ولی معنای سؤال را بفهمد؛ نیمی از نـمره را می گیرد. همچنین می توان بخشی از نـمرهٔ مکالمه را به معرّفی دانش آموز از خودش اختصاص داد. دانش آموز بتواند در یک دقیقه خودش را به زبان عربی معرّفی کند.

۱۳. هدف در آزمون شفاهی روخوانی ، درست خواندن است. بدیهی است برگزاری آزمون شفاهی در يك روز امکان پذیر نیست. بنابراین، هرچه را دانش آموز در طول سال تحصیلی می خواند و مجموعهٔ فعّالیّت های شفاهی او، نـمرهٔ شفاهی اش را تشکیل می دهد. دانش آموز در آغاز در مهارت خواندن و شنیدن نیاز به تکرار و تـمرین دارد و به تدریج این مهارت تقویت می گردد. لذا، ملاک نـمره دهی، بهترین و آخرین وضعیّت دانش آموز است.

۱۴. به منظور تسهیل آموزش و صرفه جویی در وقت، در بسیاری از جاهای کتاب جای کافی برای نوشتن ترجمه و حلّ تـمرین در نظر گرفته شده تا نیازی به دفتر تـمرین نباشد. در کتب قبلی مشاهده شده بود که برخی از معلّمان از دانش آموزان می خواستند که نقّاشی ها و طرح های کتاب را در دفتر پاکنویس وارد کنند؛ کاری که بیشتر به شکنجه شبیه است. یا دیده شده است که از دانش آموزان می خواستند دو کتاب بخرند و تصاویر کتاب دوم را با قیچی درآورند و با چسب در دفتر پاکنویس بچسبانند. وظیفهٔ گروه های آموزشی در این زمینه ارشاد معلّم است.

۱۵. هرچند کتاب کار در آموزش هر زبانی مناسب است؛ امّا تجربه نشان داده است بیشتر کتاب های کار زمینهٔ انحراف از مسیر صحیح آموزش را فراهم می کنند و با طرح مباحث غیر ضروری، خارج از اهداف و سؤالات معمّاگونه، قاعده مدارانه و شبیه به کنکور و حجم سنگین و غیر منطقی، زمینه را برای دور افتادن از اهداف آموزشی و آسیب رساندن به روند آموزش فراهم می کنند. نداشتن کتاب کار

بهتر از داشتن کتاب کاری نامناسب است. اگر معلّمی کتاب کار تهیّه کرد؛ تأکید می کنیم که کلاس درس جای پرداختن به آن نیست و حلّ تـمرینات آن در منزل باید صورت بگیرد. زمان اختصاص یافته به درس عربی (دو ساعت در هفته) برای تدریس این کتاب و حلّ تـمرین های آن است. لذا اگر وقت اضافی داشت می تواند تـمرینات کتاب کار را نیز حل کند در غیر این صورت کتاب درسی نباید لطمه ببیند. نقش گروه های آموزشی در این زمینه باید نقش فعّالی باشد.

۱۶. ما ایمان داریم که کار اصلی را معلّم انجام می دهد؛ لذا از همکاران ارجمند درخواست داریم تا با سیاست دفتر تألیف همگام شوند؛ زیرا به تدریج همهٔ کتاب های سال های آینده نیز ادامه و مکمّل این کتاب خواهند بود.

۱۷. **فراموش نکنیم بسیاری از آموخته ها را دانش آموزان بعد از فارغ التحصیلی از یاد خواهند برد ولی خاطرات تلخ و شیرین ماندگار هستند. آنچه در تدریس بسیار مهم است برخوردهای درست و دلسوزانه و عالمانه است.**

«کتاب عربی پایهٔ هشتم» از ده درس تشکیل شده و هر درس طیّ دو جلسه تدریس می گردد.

علاوه بر این می توان با دانش آموزان مهارت های شفاهی زبان را نیز تـمرین کرد.

معرّفی درس ها:

این کتاب از ده درس به شرح ذیل تشکیل شده است:

۱- درس اوّل:

دوره ای بر آموخته های عربی پایهٔ هفتم است. پاره ای از جملات حکیمانهٔ عربی پایهٔ هفتم در این درس و نیز در دروس بعد تکرار می شود تا کم کم این جملات ملکهٔ ذهن دانش آموز گردد. ساختارهای عربی سال گذشته نیز تکرار می گردد تا به مصداق «الدرس حرفٌ و التکرارُ ألفٌ». آموخته ها تثبیت گردد. هرآنچه دانش آموز در حروف و اسماء استفهام، رنگها، روزهای هفته و نام فصول و فعل ماضی خوانده است تکرار می شود. کلمات مهم مانند مترادف و متضاد نیز در درس اوّل طرّاحی شده است.

۲- درس دوم:

متن درس در باره اهمّیّت و جایگاه زبان عربی در جهان اسلام است. ساختار درس در مورد فعل مضارع اوّل و دوم شخص مفرد است که به اوّل و دوم شخص مفرد فعل ماضی نیز برای یادآوری اشاره شده است.

۳- درس سوم:

متن درس به معرّفی مشاغل می پردازد. متن بهانۀ خوبی برای معرّفی مشاغل به دانش آموزان است.

پایۀ هشتم نیز زمانی مناسب برای این کار است.

در پایان درس پنج سخن حکیمانه از پیامبر اسلام ﷺ و حضرت علی علیه السلام در مورد علم آمده است.

ساختار درس سوم تثبیت آموخته های درس دوم است.

سخنان حکمت آمیز از حضرت علی علیه السلام نیز زینت بخش پایان درس سوم است.

دو حرف استقبال سَـ و سَوفَ نیز به عنوان دو واژۀ جدید آمده اند و نگاه به آنها نگاه قاعده ای نیست. همین که دانش آموز بفهمد این دو حرف بر معنای آینده دلالت دارند کافی است. فعل مستقبل در دروس بعدی به اندازۀ کافی تکرار می شود.

پایان این درس پنج سخن حکیمانه از پیامبر اسلام ﷺ و حضرت علی علیه السلام در مورد عقل و عاقل است.

۴- درس چهارم:

متن درس داستانی زیبا است. موضوع داستان جدید است و دانش آموزان این داستان را پیش از این نشنیده اند. پیام اخلاقی درس سخنی ارزشمند از پیامبر اسلام ﷺ است.

ساختار درس فعل مضارع سوم شخص مفرد و اوّل شخص جمع است که معادل ماضی آن نیز یادآوری شده است.

۵- درس پنجم:

متن درس داستانی در بارۀ دوست یابی است. ماجرایی که برای همۀ دانش آموزان در طول تحصیل به شکل های گوناگون پیش می آید.

حدیثی در باره دوست از حضرت علی ﷷ حسن ختام و پیام اخلاقی متن درس است.

ساختار جدیدی در این درس آموزش داده نـمی شود؛ بلکه همان ساختار فعل مضارع سوم شخص مفرد و اوّل شخص جمع در درس چهارم در این درس تکرار، تقویت و تثبیت می گردد.

در پایان درس پنج سخن حکیمانه در بارۀ علم زینت بخش این درس شده است.

۶- درس ششم:

متن درس در بارۀ سفری به عتبات مقدّسه است. هر سال تقریباً یک تا دو میلیون ایرانی به عراق سفر می کنند. در جریان سفر اتّفاقات بسیاری رخ می دهد. در انتهای درس متن کوتاهی برای گفت و گو در درمانگاهی در عتبات نیز تنظیم شده است.

ساختار درس فعل مضارع دوم شخص جمع به همراه یادآوری آموخته های عربی هفتم در فعل ماضی است. در انتهای این درس چند آیۀ قرآن مطابق با ساختارهای خوانده شده آمده است.

۷- درس هفتم:

متن درس داستانی از زبان حیوانات است که یادآور پیام این آیه است:

﴿...فِيمَ كُنتُمْ قَالُواْ كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الأَرْضِ قَالْوَاْ أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُواْ فِيهَا...﴾ سوره نساء آیۀ ۹۷

...در چه [حال] بودید پاسخ می‌دهند ما در زمین از مستضعفان بودیم. می‌گویند مگر زمین خدا وسیع نبود تا در آن مهاجرت کنید... ؟!

ساختار آموزشی این درس تقویت و تثبیت آموخته های درس ششم است. در بخش «بدانیم» کلمۀ پرسشی «مَتَی» توضیح داده شده است.

سخنان حکیمانۀ پایان درس نیز از پیامبر اسلام ﷺ و حضرت علی ﷷ است.

۸- درس هشتم:

متن درس داستانی با محتوای اخلاقی بسیار زیبایی است که روحیّـۀ اعتماد به نفس را تقویت می کند.

ساختار آموزشی فعل مضارع سوم شخص جمع است که در آن به فعل ماضی نیز اشاره شده است.

پنج آیۀ قرآن مطابق ساختارهای آموزش داده شده در انتهای درس تداعی کنندۀ این مفهوم است که یکی از دلایل اصلی آموزش عربی فهم قرآن کریم است.

۹- درس نهم:

متن درس سفر علمی دانش آموزان است. دانش آموزان از سفرها و بازدیدها همیشه خاطرات شیرین دارند.

ساختار درس هشتم در درس نهم به روال دروس قبل تکرار و تقویت می گردد.

در بخش «بدانیم» کلمۀ پرسشی «کَیفَ» توضیح داده شده است. همچنین ازآنجاکه دو کلمۀ «عِندَ» و «لِ» در متون عربی بسیار کاربرد دارند؛ در بخش فنّ ترجمه در بارۀ معنای مالکیّت توضیحاتی آمده است.

همانند درس هشتم پایان درس نهم نیز چند آیۀ کلام الله مجید زینت بخش پایان درس است.

۱۰- درس دهم:

متن درس گفت و گویی در کلاس درس است. در این گفت و گو سخنان حکیمانۀ عربی پایۀ هفتم تکرار شده است تا به تدریج این سخنان ملکۀ ذهن دانش آموزان گردد.

اعداد ترتیبی یکم تا دوازدهم نه به عنوان ساختار جدید بلکه به عنوان کلمات جدید در این درس آموزش داده شده است.

واژه نامه:

ازآنجاکه کتاب های درسی عربی جدید متن و واژه محور است؛ لذا واژگان عربی هفتم مجدّداً در عربی هشتم تکرار می گردد و در انتهای کتاب در بخش المُعجَم تکرار می شوند. دلیل این کار تسهیل آموزش است. از سوی دیگر این کار باعث می شود دانش آموز به طرف خرید کتاب کمک آموزشی نرود.

ویژگی های کتاب:

۱. قاعده محور نبودن کتاب به معنای نفی اهمّیّت قواعد نیست؛ لذا دو بخش «بدانیم» و «فنّ ترجمه» در کتاب تنظیم شده است؛ تا دانش آموز بتواند به کمک آن ها عبارات و متون ساده را بهتر بفهمد و ترجمه کند. قواعدی که در بخش «بدانیم» آمده به منظور فهم معنای جملات می باشد. فراگیر قاعده را می خواند تا به کمک آن بتواند درست بخواند، درست بشنود و درست ترجمه کند. قواعد در خدمت فهم عبارت و متن است و این موضوع در بارم بندی امتحانات نیز لحاظ شده است.

۲. عبارات نیمهٔ اوّل عربی هفتم ساده و کوتاه بودند و این طبیعی است؛ زیرا فراگیر در ابتدای کار است؛ امّا در نیمهٔ دوم، علاوه بر عبارات ساده، متون کوتاهِ مکالمه، داستان و ابتسامه نیز آمده بود. در عربی هشتم وضعیّت متفاوت است؛ زیرا این دانش آموز در دومین سال آموزش است و نزدیک به ۴۰۰ کلمه را آموخته و با چند ساختار زبان عربی آشنا شده است.

۳. در این کتاب، مکالمه نیز اهمیّت دارد؛ در «برنامهٔ درسی ملّی» نیز به آموزش مهارت های زبانی از جمله سخن گفتن اشاره شده است. از سویی دیگر مکالمه به درس عربی جذّابیت می بخشد؛ آن را زبانی پویا و کاربردی نشان می دهد و موجب تقویت آموزش نیز می گردد؛ زیرا مکالمه بستر واقعی یادگیری هر زبانی است. زبان عربی زبان نخست جهان اسلام و یکی از زبان های بین الـمللی است؛ لذا در این کتاب به این امر مهم نیز پرداخته شده است. در دروس دوم تا نهم سؤالاتی در زمینهٔ مکالمه طرّاحی شده است. اکثریّت معلّمان و دانش آموزان از بخش مکالمه رضایت داشته و خواستار تقویت آن هستند.

۴. روخوانی در کتاب های عربی دارای اهمّیّت ویژه ای است. دانش آموز باید بتواند درست بخواند تا درست ترجمه کند. از آنجاکه یکی از مهارت های چهارگانهٔ زبانی «خواندن» است؛ لذا این بخش باید تقویت گردد. دانش آموزی می تواند معنای عبارت را بفهمد که درست بخواند. آهنگ بیانِ جمله های خبری، تعجّبی، پرسشی و امری با هم فرق دارد. برخی جملات حزن آلود و برخی شاد هستند و شیوهٔ

خواندن هر یک متفاوت با دیگری است. پس روان خوانی اوجِ هنر دانش آموز در درس عربی است که در سایهٔ تسلّط نسبیِ او به زبان به دست می آید.

۵. شروع هر درس مانند کتاب عربی پایهٔ هفتم با واژگان جدید آن است. هدف از این کار ساده سازی آموزش است. در بخش الـمعجم در انتهای کتاب افزون بر واژگان جدید واژگان کتاب عربی هفتم نیز تکرار شده ؛ زیرا تمام کلمات عربی هفتم از اهداف عربی هشتم نیز است. با این شیوه دانش آموز نیازمند کتاب های کمک آموزشی نیست و به کتاب تکیه می کند.

۶. آنچه باید سرلوحهٔ تدریس و ارزشیابی معلّم قرار بگیرد؛ این است که «**ترجمه از فارسی به عربی و ساختنِ جمله از اهداف عربی پایهٔ هفتم و هشتم نیست.**» در ارزشیابی های کتبی و شفاهی فقط ترجمه از عربی به فارسی مدّ نظر است. هدف این کتاب آموزش معنای ۶۰۰ کلمه است. یعنی نزدیک به ۲۰۰ کلمهٔ جدید به همراه ۴۰۰ کلمهٔ عربی هفتم. این واژه ها از پرکاربردترین کلمات در حوزهٔ زبان عربی (قرآن، علوم و معارف اسلامی و زبان و ادبیّات فارسی) هستند و گزینش آنها هدفمند بوده است.

۷. مبنای گزینش سخنان حکیمانه و امثال به کار رفته در کتاب چند مورد بوده است:

سادگی الفاظ؛ سادگی ساختار و مطابقت آن با آموزش کتاب درسی؛ کاربری بر اساس نیازهای روز؛ تناسب با سطح درک و فهمِ دانش آموز نوجوان.

دانش آموز باید بتواند در زندگی به هنگام نیاز به امثال و حکم خوانده شده استشهاد کند؛ مثلاً در بارهٔ «مدارا کردن» به این حدیث شریف از حضرت علی عليه‌السلام استشهاد کند: «ثـمرة العقل مداراة الناس».

این هدف تا پایان کتاب درسی از اهداف اصلی کتاب است. امّا نباید با اکراه دانش آموزان را وادار به حفظ این عبارات نمود. بلکه شایسته است با تغییر نگرش، ایجاد علاقه و با هنر معلّمی دانش آموزان را علاقه مند نـمود تا این عبارات را حفظ کند و در هنگام لزوم از آن ها استفاده کنند. سخنان بزرگان و امثال و حکم به گونه ای هستند که سرشت پاک مایل است آن ها را بیاموزد و به آن ها استشهاد کند.

۸. در گزینش تصاویر اصول زیر رعایت شده است:

مسائل فرهنگی و تربیتی، تعادل در جنسیّت و ذکر شخصیّت ها، پرهیز از تنش آفرینی در جامعه، توجّه به امور مهمّی مانند: ارزش های دینی، دفاع مقدّس، احترام به محیط زیست، میهن دوستی، به روز بودن تصاویر، ایجاد جذّابیت در کتاب، شاد بودنِ موضوعات، علمی بودنِ آن ها، هیجان آور بودن تصاویر با توجّه به سنّ پر جوش و خروش نوجوانی دانش آموزان...

۹. مطالب اساسیِ هر درس در درس های بعدی تکرار می گردند؛ زیرا از دیرباز گفته اند: «الدَّرسُ حرف و التّکرارُ ألف.» و با تکرار و تـمرین است که آموخته ها ملکهٔ ذهن دانش آموز می شود.

۱۰. استفاده از کتاب کار در آموزش هر زبانی متداول است؛ ولی متأسفانه بسیاری از کتاب های کار عربی کاملاً قاعده مدارانه و خسته کننده است. مؤسّسات خصوصی با طرح سؤالات معمّاگونه زمینهٔ انحراف در شیوهٔ تدریس و ارزشیابی را فراهم می آورند و در این میان نـمونه سؤالات غیر استاندارد مدارس تیزهوشان و نـمونه مردمی زمینه را برای سؤالات عجیب و غریب آماده می سازند.

الگوی پیشنهادی جهت تدریس قسمت های هشتگانهٔ هر درس

کتاب حاضر دارای ده درس است و هر درس از هشت قسمت تشکیل شده که برای هر یک روشی مناسب با اهداف کتاب و برنامه درسی پیشنهاد شده تا معلّم بهتر بتواند به اهداف آموزشی تعیین شده برسد. قطعاً معلّمان محترم نیز روش هایی برای خود دارند ولی این روش ها باید از وحدت رویه نیز برخوردار باشد؛ البتّه به گونه ای که استقلال معلّم و خلّاقیّت های او نیز محفوظ بماند. هدف کتاب معلّم که پل ارتباط بین مؤلّف ومعلّم است؛ تعیین چارچوبی است که هم اهداف برنامه درسی محوریّت داشته باشد و هم معلّم بتواند در آن، توانمندی های فردی خود را به نمایش بگذارد. در حقیقت یکی از اهداف مهمّ برگزاری جشنواره الگوهای برتر تدریس نیز کشف روش هایی است که در آن اهداف برنامهٔ درسی با خلّاقیّت و ابتکار معلّم پیوند می خورد.

ساختار درس ها در کلّ کتاب درسی عربی پایهٔ هشتم

قسمت های هشتگانهٔ هر درس:

۱. واژگان
۲. متن درس
۳. «بدانیم» و «فنّ ترجمه»
۴. آموزش تصویری قواعد
۵. تـمرین
۶. ساختار آموزشی درس
۷. «کنز الحکمة» و «نور السماء»
۸. پژوهش

تحلیل قسمت های هشتگانهٔ هر درس

هدف نویسندگان کتاب از تحلیل قسمت های مذکور در هر درس، بررسی دقیق ابعاد مختلف محتوا، معرّفی قواعد، ارائـهٔ توضیحات جهت رفع ابهامات و پیشنهاد روش هایی است که معلّم به یاری آن بتواند با تسلّط و

آگاهی بیشتر به امر تدریس بپردازد. در این قسمت مؤلّفین، معلّم را با مراحل مختلف تدریس، مهارت های مورد نظر و چگونگی اجرای آن آشنا می کنند و الگویی را برای تدریس کلّیّهٔ دروس و بخش ها در اختیارش قرار می دهند؛ تا کار آموزش را برای او تسهیل نمایند.

۱- واژگان:

علت تقدیم واژگان به همراه معنا، در آغاز هر درس این بوده تا دانش آموز با راحتی و سرعت بیشتری در فرآیند ترجمه فعّال باشد؛ بدین گونه که معلّم باید دانش آموز را گام به گام در ترجمه مشارکت دهد؛ تا توانایی ترجمه را در او بپروراند و این امر در راستای فعّالیّت و مشارکت دانش آموز در فرآیند یادگیری قرار دارد.

مراحل آموزش واژگان:

۱. معلّم باید در آغاز کلمات را بخواند و چنانچه توضیحاتی کوتاه، نکاتی جالب و یا هم خانواده هایی برای آن ها سراغ دارد؛ جهت تقریب به ذهن برای دانش آموزان ذکر کند.
۲. سپس دانش آموزان کلمات را قرائت می کنند و این قرائت می تواند به تشخیص معلّم به همراه او و گروهی باشد و یا به صورت انفرادی.

۲- متون:

در این بخش نیز باید سهم مشارکت معلّم و دانش آموز مشخّص شود و اینکه هر یک از معلّم و دانش آموز چه وظیفه ای دارند.

۱- مرحلهٔ اوّل (شنیدن):

اوّلین وظیفه بر عهدهٔ معلّم است که با روان خوانی ، **مهارت شنیداری** دانش آموزان را تقویت کند.

۲- مرحلهٔ دوم(خواندن):

دانش آموزان بر اساس روشی که معلّم پیشنهاد می دهد؛ به قرائت می پردازند تا **مهارت گفتاری** آنان تقویت گردد.

۳- مرحلهٔ سوم (ترجمهٔ مقدّماتی):

دانش آموزان با کمک گرفتن از ترجمهٔ واژگان، به ترجمه هر عبارت می پردازند و توانـمندی خود را در ترجمه می آزمایند؛ تا نقاط ضعف و قوّت آن ها مشخص شود و **مهارت درک وفهم** آنها ارتقا یابد.

۴- مرحلهٔ چهارم (ترجمهٔ نهایی):

معلّم به عنوان راهنما، خطاها را اصلاح می کند و ترجمهٔ نهایی را ارائه می دهد.

۵- مرحلهٔ پنجم (پیام درس):

در این مرحله معلّم از دانش آموزان می خواهد تا پیام درس را بگویند. برای پیوند میان ادبیّات فارسی و عربی می توان از آنان خواست تا پیام درس را با جمله ای نغز در زبان فارسی بیان کنند و یا برای پیوند میان قرآن و معارف اسلامی می توان از آنان خواست تا اگر آیه یا حدیثی در این مورد می دانند؛ ذکر کنند.

خلاصهٔ مراحل ترجمه:

مراحل ترجمه	هدف	نقش دانش آموز	نقش معلّم
مرحلهٔ اوّل	تقویت مهارت شنیدن	شنیدن	روان خوانی
مرحلهٔ دوم	تقویت مهارت خواندن	خواندن	نظارت و راهنمایی
مرحلهٔ سوم	تقویت مهارت ترجمه	ترجمهٔ عبارات (مقدماتی)	نظارت و راهنمایی
مرحلهٔ چهارم	تقویت مهارت درک وفهم	ترجمهٔ عبارات (نهایی)	تصحیح و تکمیل
مرحلهٔ پنجم	تقویت مهارت کاربرد (بیان مصداقی از کاربرد عبارت یا پیام درس)	مصداق یابی	تصحیح و تکمیل

۳- قسمت سوم: قواعد

تصاویر

تصاویر زیبای کتاب دربرگیرندهٔ پیام های گوناگونی است و در راستای تقویت هویّت اسلامی- ایرانی و با دقّت فراوان گزینش شده اند.

رسالت مهمّ تصاویر:

۱. پیام های ارزشی این تصاویر موجب تقویت هویّت اسلامی- ایرانی می شود.

۲. به روز بودن و واقعی بودن تصاویر کتاب درسی را جذّاب تر می کند. سعی شده است تا سنّ تصاویر دانش آموزان حتّی الامکان همان سنّ پایهٔ هشتم باشد.

۳. از همه مهم تر، جذّابیّت این تصاویر، انتقال مفاهیم درس را تسریع و تسهیل می کند. شاعر گرانـمایهٔ ایرانی مولوی در این باره می فرمایند: آنچه یک دیدن کند ادراک آن سال ها نتوان نـمودن با بیان

عبارات حاوی قواعد

این عبارت ها وظیفهٔ آموزش ساختار فعل مضارع و اعداد ترتیبی را بر عهده دارند و دقّت خاصّی را لازم داشت. وظیفهٔ اصلی این قسمت آموزش فعل مضارع است. در اینجا فقط از فعل های صحیح و سالم استفاده شده است و اگر در چند مورد از فعل مهموز مانند یقرأ استفاده شده است به علّت پرکاربرد بودن است. در چنین مواردی از صیغه هایی مانند یقرؤونَ خودداری شده است تا مشکل رسم الخط همزه پیش نیاید.

تذکّر بسیار مهم:

برای آموزش فعل های ماضی و مضارع بومی سازی انجام شده است. دانش آموز ایرانی با شش صیغهٔ فارسی آشناست. او می داند اوّل شخص مفرد، دوم شخص مفرد و ... یعنی چه. حتّی در درس انگلیسی نیز همین طور می خواند. در برخی کشورها مانند مغرب و لبنان نیز در آموزش فعل ها تغییراتی را انجام داده اند. لذا در آموزش فعل نیز در ایران بومی سازی صورت گرفته است.

این شیوه در مدارس توسّط دبیران در تدریس آزمایشی موفّق بوده است و بسیاری از دبیران از آن استقبال کرده اند و یادگیری عربی را برای دانش آموزان تسهیل کرده است.

او می خواند که:

معادل من می روم أنا أذهب است؛

معادل تو می روی أنت تذهب و أنتِ تذهبین است؛

معادل او می رود هو یذهب و هي تذهب است؛

معادل ما می رویم نحن نذهب است؛

معادل شما می روید أنتم تذهبون، أنتن تذهبن و أنتما تذهبان است؛

و معادل آنها می روند هم یذهبون، هن یذهبن، هما یذهبان و هما تذهبان است.

با این شیوه بسیار منطقی تر و بهتر درس را می آموزد. البتّه مسلّماً دبیری که سال ها به شیوه ای دیگر تدریس کرده است برایش شاید سخت باشد که شیوه ای را که با آن انس گرفته و خودش همان طور درس خوانده است ترک کند. از دیرباز گفته اند: «العادة کالطبیعةِ الثانویة».

امّا از آنجا که کتب جدید با این شیوه پیش می آورد لذا شایسته است دبیران نیز با آن هماهنگ باشند.

آنچه مهم است این است که روش بومی شده در یادگیری آسان تر است.

اجرا: نخست روخوانی توسّط دانش آموزان جهت تقویت مهارت شنیداری و گفتاری انجام می گیرد. آنگاه ترجمهٔ هر جمله، که بهتر است معلّم در این مرحله نقشی پر رنگ تر از دانش آموز داشته باشد؛ تا بتواند باظرافت، پیوندی قوی بین سه قسمت واژگان، متن و قواعد ایجاد کند.

«بدانیم» و «فنّ ترجمه»

در این قسمت ساختار و چارچوب قواعد هر درس بیان شده است. باید توجّه کرد که توضیحات این دو بخش تا پایان کتاب برای فهم بهتر عبارت و متن است. هدف این است که دانش آموز بتواند از این اطّلاعات در فهم معنای جمله بهره ببرد؛ لذا حفظ مطالب این بخش الزامی نیست و نیازی نیز به گسترش آن نـمی باشد.

حفظ مطالب بخش «بدانیم» و «فنّ ترجمه» الزامی نیست؛ همچنین نیازی به گسترش مطالب و ارائهٔ جزوهٔ مکمّل نیست.

اجرا: معلّم در این قسمت دانش آموزان را در قرائت، توضیح مثال ها و شرح تصاویر به مشارکت می گیرد. مؤلّفین تأکید دارند که معلّم باید قواعد را به عنوان ابزاری برای رسیدن به مهارت ترجمه و درک و فهم در نظر بگیرد نه هدف و علّت نام گذاری این بخش به «بدانیم» و«فنّ ترجمه» در واقع کم رنگ کردن نقش قواعد و پر رنگ کردن جایگاه ترجمه و درک وفهم است؛ لذا معلّم محترم نیز باید در بیان قواعد به آنچه در کتاب آمده است بسنده کند و از بیان توضیحات خارج از کتاب و جزوه دادن، خودداری کند. در این قسمت نیز برای تفهیم بهتر قواعد و همچنین ایجاد جذّابیّت از تصاویری متناسب با مفاهیم استفاده شده که شایسته است معلّم گرامی به آن توجّه کند و ساده از کنار آن نگذرد.

ترجمه از فارسی به عربی چه در کلمه و چه در جمله ممنوع است و جزء اهداف آموزشی کتاب عربی پایهٔ هفتم و هشتم نیست و تخلّف از این امر مستلزم دخالت گروه های آموزشی و ارشاد معلّم است.

اجرا: در این قسمت دانش آموزان مشارکت بیشتری دارند خودشان می خوانند و خودشان هم به سؤالات آن پاسخ می دهند و معلّم می تواند نقش راهنما و مصحّح را داشته باشد.

تـمارین

هدف اصلی در این قسمت، تثبیت یادگیری در سه حوزهٔ واژگان، قواعد و ترجمه است و در راستای اصل تسهیل آموزش عربی، سعی شده است:

نخست: تـمارین درس ساده باشد؛ تا دانش آموز از حلّ آن لذّت ببرد.

دوم: تعداد آن ها نیز کم باشد؛ تا معلّم فرصتی برای تقویت و ارتقای دو مهارت زبانیِ شنیدن و خواندن داشته باشد و دانش آموز نیز از حلّ تمرینات خسته نگردد.

اجرا: حلّ تـمرین ها به عهدهٔ دانش آموز است.

در فضای کافی برای حلّ تـمارین پیش بینی شده است؛ تا نوشتن مجدّد تـمارین وقت زیادی را از دانش آموز نگیرد. با توجّه به اینکه نوشتن عبارات عربی با رعایت اعراب برای دانش آموز دشوار است و ممکن است اشتباهات اِعرابی او در نوشته هایش به قرائت او نیز منتقل شود؛ لذا بهتر است در پایه های هفتم و هشتم حلّ تـمرینات در کتاب صورت بگیرد؛ تا چشم دانش آموز به املا و اِعراب صحیح در کتاب درسی عادت کند و مشکلی در قرائت او نیز پدید نیاید؛ چون کمتر دانش آموزی است که بتواند در این سنّ متن عربی را بدون خطا بنویسد.

همانند کتاب راهنمای معلّم عربی هفتم در کتاب راهنمای معلّم عربی هشتم نیز نمونه سؤال استاندارد و بارم بندی قرار داده شده است تا در زمینهٔ ارزشیابی ارائهٔ طریق نـماید.

قالب کلّی تـمارین:

ردیف	تـمرین	قالب و الگوها
۱	واژه	۱- معنای واژه
		۲- واژگان مترادف و متضاد
		۳- شناخت و کاربرد واژگان در جمله
		۴- انتخاب واژهٔ درست برای جای خالی، وصل کردنِ واژه های مرتبط در دو ستون به یکدیگر
		۵- مکالـمه
		۶- جدول کلمات متقاطع دارای رمز
۲	ترجمه	ترجمهٔ جملات عربی به فارسی شامل: آیه، حدیث، جمله های معمولی
۳	قواعد	شناخت و کاربرد قواعد: شامل: شناخت فعل ماضی و مضارع
۴	درک مطلب	۱- پاسخ کوتاه به سؤالات عربی
		۲- انتخاب گزینهٔ مناسب برای پاسخ دهی به پرسش های بخش درک مطلب
۵	پژوهش	ایجاد روحیّـهٔ پژوهشی در دانش آموزان

این بخش از این جهت اهمّیّت دارد که در ارزشیابی ها، معیار و شاخصی برای طرّاحی سؤالات امتحانی است و معلّم باید از الگوها و قالب های موجود بهره ببرد و از طرح سؤالاتی مانند فارسی به عربی، ساختن صیغه های مختلف فعل که در کتاب معلّم منع شده است، خودداری کند.

ساختار درس:

ساختار آموزشی کتاب عربی هشتم، فعل مضارع (مستقبل و منفی)، عددهای ترتیبی تا دوازدهم، حروف اصلی و وزن (فاعل و مفعول) است که در هر درس در جدولی طرّاحی شده است و برای اینکه دانش آموز در هر درس بداند تاکنون با چه فعل هایی آشنا شده است و در آینده با چه فعل هایی و در چه درس هایی آشنا خواهد شد؛ جدول خلاصهٔ آموخته ها تنظیم شده است.

کنز الحکمة و نور السماء:

شامل آیات مبارک قرآن مجید و احادیث شریف می باشد. ملاک گزینش مطابقت با ساختار خوانده شده است.

پژوهش:

پژوهش های کتاب در حدّ توان دانش آموز انتخاب شده است. دانش آموز در درس عربی دومین سالی است که عربی می خواند و در پایهٔ هفتم حدّاکثر ۲۴ جلسه در کلاس بوده است. پس اطّلاعات او در درس عربی مانند دروس دیگر نیست.

در هر درس آیاتی انتخاب شده است که علاوه بر مفهوم کاربردی و مناسب آن با ساختار آموزشی تدریس شده سازگار است؛ به عنوان مثال در آیهٔ شریفهٔ ﴿فجاء إخوة یوسف فدخلوا علیه فعرفهم﴾ [۳۴] در درس دوم هیچ کلمهٔ جدیدی وجود ندارد و ساختار فعل ماضی در عربی هفتم پیش از این تدریس شده است. این نکته در هر ده درس کتاب رعایت شده است.

[۳۴] یوسف ۵۵

بخش پنجم

محتوای کتاب عربی پایهٔ هشتم

و نحوهٔ آموزش درس ها

الدَّرْسُ الأوَّلُ

اهداف رفتاری

دانش آموز در پایان این درس باید بتواند مهم ترین آموخته های کتاب درسی عربی پایهٔ هفتم را به شرح ذیل به یاد بیاورد:

۱. معنای ۴ کلمهٔ جدید این درس را از عربی به فارسی ذکر کند؛
۲. مهم ترین سخنان حکیمانهٔ عربی پایهٔ هفتم را درس ترجمه کنید؛
۳. ساختار جمله های دارای اسم اشاره به دور و نزدیک را درست تشخیص دهد؛
۴. با حروف و اسماء استفهام «هل، أ، أینَ، مَن، (مَن هوَ ، مَن هيَ)، ما (ما هوَ، ما هيَ، ماذا)و کَم پرسش و پاسخ انجام دهد؛
۵. فعل های ماضی (ثلاثی مجرّد صحیح و سالـم) را در جمله تشخیص دهد و ترجمه کند؛
۶. نام رنگ های اصلی را در حالت عمومی (مذکّر) بیان کند؛
۷. نام روزهای هفته و فصل ها را از حفظ بگوید؛
۸. کلمات مترادف و متضاد را تشخیص دهد؛
۹. کلمات پرکاربرد عربی پایهٔ هفتم را درست ترجمه کند.

فرآیند آموزش

۱- **واژگان:**

این درس ۴ واژهٔ جدید دارد. ازآنجاکه هدف درس اوّل صرفاً دوره ای بر آموخته های پیشین بوده است؛ لذا تعداد کلمات جدید اندک است.

۲- **سخنان حکیمانه:**

اغلب جملات حکمت آمیز عربی هفتم از احادیث پیامبر اسلام ﷺ و حضرت علی ؑ است. سعی شده است تا کار ترجمۀ این عبارات تنوّع داشته باشد. سخنان حکمت آمیز را دانش آموز می خواند و ترجمه می کند. معلّم در اینجا نقش راهنما و مصحّح دارد.

۳- **قواعد:**

خلاصۀ هرچه دانش آموز در عربی هفتم خوانده است در تمریناتی متنوّع طرّاحی شده است. هدف از قواعد فقط کمک به ترجمه است و خود به خود هدف نیستند.

همانند کتاب درسی عربی هفتم در این کتاب نیز هدف تا پایانِ کتاب فقط این است که دانش آموز بتواند درست بخواند و درست ترجمه کند و جمله ای را که معلّم بر زبان می آورد درست بشنود و از آنجا که یکی از دو هدف آموزش درس عربی کمک به زبان و ادبیّات فارسی است باید بتواند به املای او نیز کمک کند.

تـمرین ها

هدف اصلی در این قسمت، تثبیت یادگیری در سه حوزۀ واژگان، قواعد و ترجمه است و در راستای اصل تسهیل آموزش عربی سعی شده است تا:

تـمارین درس ساده باشد؛ تا دانش آموز از حلّ آن لذّت ببرد.

تعدادِ آن ها نیز کم باشد؛ تا معلّم فرصتی برای تقویت و ارتقاء دو مهارت زبانیِ شنیدن و خواندن داشته باشد.

شایسته است دبیر ارجمند برگه ای مخصوص قرائت دانش آموزان داشته باشد و هربار که کسی عبارتی یا تـمرینی را می خواند در آن علامت بزند تا عدالت آموزشی در این باره اجرا شود.

برای حلّ تمرینات نیازی به دفتر پاکنویس نیست. در کتاب درسی جای جواب پیش بینی شده است. [۳۵]

این کار موجب می شود دانش آموز کمتر خسته شود و فرصت کافی برای مهارت شفاهی زبان داشته باشد.

حلّ تـمرین ها بر عهدۀ دانش آموز است و نقش معلّم نظارت و تصحیح است.

به منظور صرفه جویی در وقت کلاس تـمرینات به گونه ای طرّاحی شده است که معلّم بتواند در دو جلسه درس اوّل را به پایان برساند.

[۳۵] در امتحان شفاهی به راحتی می توان از کتابی دست نخورده استفاده کرد. برخی می گویند اگر دانش آموز پاسخ را در کتاب بنویسد روز امتحان نمی تواند خودآزمایی کند؛ امّا چنین نیست با چیزی شبیه یک تکّه کاغذ یا خط کش به راحتی می توان روی پاسخ ها را گرفت.

تـمرین اوّل و دوم:

در این دو تـمرین مهم ترین سخنان حکمت آمیز عربی پایهٔ هفتم گزینش شده است. جملات این تـمرین ها را می توان در زندگی روزمرّه به عنوان شاهد مثال برای بسیاری از موقعیّت ها به کار برد.

تـمرین سوم:

دانش آموز باید قادر باشد این هشت عبارت را درست بخواند و ترجمه کند. درجهٔ دشواری این تـمرین بالاست؛ لذا از دبیر گرامی خواهشمند است آن را از دانش آموزان مستعد و تواناتر بپرسد و تمرین اوّل و دوم را که ساده تر است از دانش آموزان عادی سؤال کند. این تـمرین دوره ای بر سه بخش نخستین کتاب درسی عربی پایهٔ هفتم است.

تـمرین چهارم:

در این تـمرین پاسخ کوتاه مدّ نظر است. پاسخ های مورد انتظار عبارت اند از:

نافذة، قمیص، فِي الحدیقة (أمام التفاحات، جنب الفواکه...)، لِـپروین اعتصامي (لِلشاعرة الإیرانیَّة)، سعدي، ثلاثة

تـمرین پنجم:

هدف یادآوریِ عددهای یک تا دوازده است. مبحث تطابق عدد و معدود از اهداف عربی پایه های هفتم و هشتم نیست و نباید وارد این بحث شد. طرح سؤال در این زمینه در آزمون های مدارس تیزهوشان، نمونه مردمی، غیر دولتی و ... خلاف است و مستلزم دخالت گروه های آموزشی و ارشاد طرّاحان است.

تـمرین ششم و هفتم:

هدف یادآوری مبحث فعل ماضی است. ازآنجاکه ساخت فعل ماضی و تبدیل صیغه و بازنویسی جمله از اهداف کتاب عربی هفتم نیست؛ لذا در این دو تمرین فقط ترجمه مدّ نظر است.

درجهٔ دشواری تـمرین هفتم بالاست؛ لذا این تـمرین از دانش آموزان تواناتر سؤال شود. در حقیقت سخت ترین تـمرین درس اوّل همین تـمرین است.

انتظار نـمی رود با حلّ این دو تـمرین مبحث فعل ماضی به خوبی و با موفّقیّت یادآوری گردد. فعل ماضی در کنار فعل مضارع و در جای جای کتاب درسی عربی هشتم تکرار می گردد. این تکرر در عربی پایهٔ نهم نیز صورت می گیرد تا به تدریج ملکهٔ ذهن دانش آموز شود.

تـمرین هشتم:

این تـمرین مهارت زبانی مکالمه را تقویت می کند.

تـمرین نهم:

این تـمرین یادآوری مبحث رنگ است.

هیچ اشاره ای به کلمات مؤنّث بر وزن فَعْلاء مانند حمراء و سوداء لازم نیست.

تـمرین دهم:

هدف یادآوری نام روزهای هفته است. حفظ نام روزهای هفته اشکالی ندارد. امّا دانستن نام درس ها به عربی لازم نیست.

تـمرین یازدهم:

این تـمرین یادآوری نام فصل های سال است. خوب است که از دانش آموز بخواهیم نام چهار فصل سال را به ترتیب از حفظ بگوید. نام عربی فصول در متون فارسی بسیار به کار می رود. می توان به عنوان کار پژوهشی از دانش آموزان خواست اشعاری در این مورد بیابند. مثال:

به دست آهن تفته کردن خمیر　　بـه از دست بر سینـه پـیـش امیـر

عمر گرانـمایه در این صرف شد　　تا چه خورم صیف و چه پوشم شتا

ای شکـم خیـره به تـایی بسـاز　　تا نـکـنـی پشت بـه خدمت دو تـا

شبیه این پژوهش را در بسیاری از جاها می شود انجام داد و این پیوند خوبی برای ایجاد ارتباط میان ادبیّات فارسی و عربی است.

تـمرین دوازدهم:

این تـمرین برای تقویت توان واژه شناسی دانش آموز است. در آموزش هر زبانی تـمرین متضاد و مترادف طرّاحی می گردد زیرا روش مناسبی برای تسلّط بر لغت است.

از طرّاحی چنین سؤالاتی در امتحان خودداری گردد:

مترادف کلمات داده شده را بنویسید: والدة ، بیت، بستان

متضاد کلمات داده شده را بنویسید: قلیل، بعید، یـمین

طرح سؤال لازم است بدین گونه باشد:

کلمات متضاد را دو به دو کنار هم بنویسید. (شبیه تـمرین دوازدهم کتاب)

کلمات مترادف را دو به دو کنار هم بنویسید. (شبیه تـمرین دوازدهم کتاب)

بین کلمات مترادف و متضاد علامت مناسب بگذارید:

قریب ... بعید　　　والدة ... أُمّ

تـمرین سیزدهم:

هدف تقویت مهارت واژه شناسی است. از دانش آموز بخواهیم هر چهار کلمه را معنا کند، سپس کلمه ای را که از نظر معنایی و دستوری به سه کلمهٔ دیگر ناهماهنگ است معلوم کند و دلیل ناهماهنگی را توضیح دهد.

مثلاً سؤال اوّل باید این گونه حل شود. مصنع یعنی کارخانه، مکتبة یعنی کتابخانه و مدرسة نیز همان مدرسه است و هر سه معنای مکانی دارند و بر جایی دلالت می کنند؛ امّا مَلَکَ یعنی فرمانروا شد و فعل است.

توجّه داشته باشیم که در طرّاحی این سؤال چنین اشتباهی را مرتکب نشویم.

کدام کلمه از نظر معنایی و دستوری با بقیّـهٔ کلمات ناهماهنگ است؟ مصنع، مکتبة، بستان، مَلَکَ

امکان دارد در این سؤال دانش آموز تصوّر کند مکتبة ناهماهنگ است زیرا مؤنّث است.

در طرّاحی سؤال از این بخش دقّت لازم را داشته باشیم.

تـمرین چهاردهم:

هدف این تـمرین تقویت مهارت واژه شناسی و درک مطلب است.

تـمرین پانزدهم:

هدف این تـمرین تقویت مهارت واژه شناسی است.

تـمرین شانزدهم:

هدف شناخت اسم های مثنّی و جمع است.

ارزشیابی:

در ارزشیابی از درس اوّل باید توجّه داشت که همان گونه که از نام درس پیداست کـلّ این درس ارزشیابی است و نیازی به ارزشیابی مجدّد از آن نیست. پس می توان از دانش آموزان خواست تا در کلاس در گروه های چند نفره آن را حل کنند سپس رفع اشکال توسّط معلّم انجام شود یا اینکه در منزل حل کنند و در کلاس رفع اشکال گردد.

انتظار نمی رود در عرض دو جلسۀ آموزشی در آغاز مهرماه کلّ مطالب عربی پایۀ هفتم به اندازۀ کافی تکرار و تـمرین گردد. در این درس فقط مهم ترین مطالب تکرار شده است و به تدریج در درس های دوم تا دهم این تکرار در دل متون، عبارات و تـمرینات انجام خواهد شد.

وسایل کمک آموزشی:

شایسته است دبیران محترم از این وسایل کمک آموزشی در کلاس استفاده کنند:

کتاب گویا، نرم افزار، فیلم، اینفوگراف، پاورپوینت، کلیپ آموزشی، اسلاید، پوستر، فلش کارت

الدَّرسُ الثّاني

اهداف رفتاری

دانش آموز در پایان این درس باید بتواند:

۱. معنای ۲۱ کلمهٔ جدید این درس را از عربی به فارسی ذکر کند؛
۲. متن درس را درست قرائت کند؛
۳. پیام متن را درک کند؛ [۳۶]
۴. به هنگام ضرورت به حکمت های خوانده شده استشهاد کند.
۵. فعل مضارع اوّل شخص مفرد (متکلّم وحده) را بشناسد و آن را در جمله با توجّه به قرائن درست ترجمه کند؛
۶. فعل مضارع دوم شخص مفرد (لِلمُخاطَب و لِلمُخاطَبَة) را بشناسد و آن را در جمله با توجّه به قرائن درست ترجمه کند؛
۷. بتواند به پرسش های دوستش به زبان عربی پاسخ دهد، همچنین از دوستش به زبان عربی سؤال کند؛ [۳۷]
۸. با برخی سایت ها و وبلاگ های آموزشی عربی و نحوهٔ استفاده از آنها آشنا شود.

فرآیند آموزش:

متن درس دوم در بارهٔ اهمّـیّت زبان عربی است که معلّم می تواند به همین بهانه از دانش آموزان بپرسد چرا عربی می خوانیم. پشت جلد کتاب عربی هفتم نیز دلایل این امر نوشته شده بود. ارجاع دانش آموز به نقشهٔ جهان اسلام و اینکه در همهٔ این کشورها زبان عربی قابل فهم است ضروری می نماید.

---

[۳۶] پیام درس اشاره به وسعت جهان اسلام است و اینکه ایرانیان خدمات بسیاری به زبان عربی به عنوان زبان قرآن انجام داده اند.
[۳۷] سؤال و جواب صرفاً در حدّ تمرین موجود در تمرینات است.

در یکی از سطرهای متن درس آمده است که أکثر أسماء الأولاد و البنات في العالم الإسلاميّ عربيّ. می توان همین مدّعا را در کلاس به آزمایش نهاد و نام کوچک دانش آموزان را بررسی کرد تا به آنها صحّت این مدّعا ثابت گردد و فراگیران متوجّه نقش و جایگاه زبان عربی شوند.

«بدانیم»

معادل عربی دو صیغهٔ فعل مضارع اوّل و دوم شخص مفرد در این درس تدریس شده است و در کنار آن آموخته های دانش آموز از سال گذشته تکرار شده است. این تکرار در سال های آینده نیز ادامه خواهد یافت تا شعار «الدرس حرف و التکرار ألف». جامهٔ عمل بپوشد. توجّه داشته باشیم که همچنان هدف مانند عربی هفتم این است که دانش آموز فعل را در جمله و به کمک قرائن ترجمه کند. تبدیل فعلی از متکلم به مخاطب از اهداف کتاب نیست. در سایهٔ روان خوانی و ترجمه توانایی تبدیل کردن خود به خود حاصل می گردد.

پس هدف این نیست که دانش آموز فعل مضارع بسازد بلکه او باید درست ترجمه کند؛ مثلاً در ترجمهٔ «أنا کتبتُ درسي أمسِ». بتواند «کتبتُ» را «نوشتم» معنا کند و در جملهٔ «أنتَ تَذهَبُ إلی المدرسة کُلَّ یوم». بتواند «تذهب» را «می روی» ترجمه کند.

چنین سؤالی در امتحان مورد تأیید نیست:

این جمله را با توجّه به کلمهٔ داده شده بازنویسی کنید.

أنـا ألـعَــبُ مَـعَ أصدقائـي.

أنتِ ... مَـعَ ... .

امّا این سؤال ها مورد تأیید است.

در جای خالی فعل مناسب بنویسید.

أنتِ ... مَعَ صَدیقـاتِـكِ. (ألـعَبُ ❑ تَـلعَبـینَ ❑)

پس تشخیص فعل درست از اهداف کتاب است.

آموزش ساختار:

در بخش آموزش ساختار سعی شده است تا دانش آموز با توجّه به تصویر جمله را درست ترجمه کند. دبیر می تواند در این قسمت توضیحات لازم را بیان کند.

تـمرین ها

تـمرینات این درس نیز مانند درس اوّل کوتاه و ساده اند؛ تا دانش آموز با حلّ تـمرین بتواند خود را بیازماید و آموخته هایش را تثبیت کند. تمرینات در حقیقت ادامهٔ قرائت و ترجمه هستند؛ امّا به شکلی جدید و تحت پوشش تمرین. سعی شده است تا در تمرینات کلمهٔ جدیدی حتّی الامکان به کار نرود.

تمرین اوّل: هدف تقویت مهارت خواندن و درک مطلب است.

تمرین دوم، چهارم و ششم: هدف تقویت مهارت خواندن و ترجمه است.

تمرین پنجم: هدف تقویت مهارت خواندن و تشخیص فعل درست است.

لازم است در امتحان سؤالاتِ این چنینی دوگزینه ای باشد؛ زیرا امتحان مسابقه نیست. در مسابقات می توان سؤالات چهارگزینه ای طرّاحی کرد.

تمرین هفتم: هدف تقویت مهارت واژه شناسی است.دانش آموزان به جدول علاقه دارند . از طرفی این تمرین دست مؤلّف را در تکرار برخی کلمات که کمتر در متن و تمرینات به کار رفته باز می کند.

رمز جدول «التجربة فوق العلم». است.

تمرین هشتم: هدف تقویت مهارت سخن گفتن است.

لازم به ذکر است که مطلقاً در بخش مکالمه رعایت ظرافت های نحوی مدّ نظر نیست؛ زیرا دانش آموز در آغاز راه است. او باید در ساحل زبان عربی بازی کند و نمی تواند به عمق دریای زبان فرو برود. زیرا هنوز مهارت کافی ندارد. دلیل مؤلفین در به کار بردن این قسمت، برنامهٔ درسی ملّی است که به مهارت سخن گفتن اشاره کرده است. از سوی دیگر این تمرین کاس درس را بسیار شاداب و فعّال می سازد و هر دانش آموزی دوست دارد در درس عربی و انگلیسی بتواند به مهارت سخن گفتن دست یابد.

ساختار درس: ساختار درس دوم و سوم یکی است و آنچه را دانش آموز در درس دوم خوانده است دوباره می خواند تا یادگیری تثبیت شود. هدف درس دوم آموزش ساختار فعل مضارع اوّل و دوم شخص فرد از ثلاثی مجرّد صحیح و سالـم است.

کَنزُ الحکمة: هدف پیوند دادن درس عربی با فرهنگ اسلامی است. در اینجا دانش آموز سخنانی حکیمانه از پیامبر اسلام ﷺ و حضرت علی علیه السلام می خواند که همگی در بارۀ علم است.

ارزشیابی:

تبدیل صیغه های ماضی به مضارع یا برعکس در ارزشیابی مدّ نظر نیست.

کافی است دانش آموز بتواند جمله های دارای صیغه های معادل اوّل و دوم شخص مفرد را درست به فارسی ترجمه کند.

لطفاً چنین سؤالاتی در امتحان طرّاحی نشود:

۱. نوع و صیغۀ «تلعب» را بنویسید.
۲. از حروف اصلی «ق ذ ف» فعل ماضی منفی متکلّم وحده بویسید.
۳. کدام گزینه صحیح است؟

الف. أنا أغسل یـد	ي ☐	هُ ☐
ب. إنّـي ... صوتاً.	أسمع☐	تسمع ☐
ج. لماذا ... مِن صَفِّـكِ؟	تخرج ☐	تخرجين☐

در سؤال الف هر دو گزینه می تواند درست باشد. هرچند هدف طرّاح گزینۀ اوّل است امّا هر دو گزینه به یک اندازه درست اند. أنا أغسل یده. یعنی من دستش را می شویم. هیچ ایرادی در این جمله نیست.

در سؤال ب و ج دانش آموز باید با توجّه به ضمیر متّصل نصب و جر پاسخ را دریابد؛ در حالی که آموزش ضمیر در کتاب درسی هفتم و هشتم در حدّ فهم معنای آن در جمله و با توجّه به قرائن است و ضمیر را نمی توان قرینه ای برای یافتن پاسخ صحیح به شمار آورد.

وسایل کمک آموزشی:

کتاب گویا، نرم افزار، فیلم، اینفوگراف، پاورپوینت، کلیپ آموزشی، اسلاید، پوستر، فلش کارت

افزون بر وسایل کمک آموزشی یاد شده می توان از شیوهٔ نـمایشی بهره گرفت.

از دانش آموزی با هماهنگی قبلی می خواهیم کارهایی را در کلاس انجام دهد و به زبان عربی بگوید چه کاری را انجام می دهد.

به طرف تخته می رود و بگوید: أنا أذهب جنب اللوح.

روی تخته بنویسد و بگوید: أنا أكتب علی اللوح.

پنجره را باز کند و بگوید: أنا أفتح النافذة.

و کارهای دیگری که فعل های آن را خوانده است انجام دهد و به عربی بگوید چه کاری دارد انجام می دهد.

دانش آموز دیگری خطاب به او بگوید: أنتَ تذهب جنب اللوح. یا (أنتِ تذهبين جنب اللوح.)

و مثال های دیگر ...

در این درس از دانش آموز خواسته شده است سایت یا وبلاگ مناسبی را در کلاس معرّفی کند می توان با مراجعه به سایت گروه عربی دفتر تألیف کتاب های درسی سایت ها و وبلاگ های مفید را شناسایی و به دانش آموزان معرّفی کرد.

بسیاری از دانش آموزان توانایی وبلاگ نویسی دارند و صاحب وبلاگ هستند. می توان به عنوان کار عملی از آنان خواست تا به چند تن از هم کلاسی هایشان این مهارت را آموزش دهند و یک وبلاگ مخصوص درس عربی کلاس خود راه اندازی کنند. این کار دانش آموزان را با فنّاوری های جدید تا اندازه ای آشنا می سازد.

بدیهی است در برخی مدارس به خاطر نامساعد بودن شرایط امکان دارد نتوان این برنامه را اجرا کرد.

دانش افزایی برای دبیر (نه برای دانش آموز)

۱. عَرَفَ: دو معنا دارد: دانست، شناخت

۲. أیضاً به معنای همچنین مصدر از فعل «آضَ، یَئیضُ» و مفعول مطلق (یا حال) است.

آضَ: صار مثال: أضَ سَوادُ شَعرِهِ بَیاضاً. یعنی سیاهيِ مویش سفید شد. در گویش عامیانه حجازی «کَمان» مخفّف «کَما أنَّ و در گویش عراقی «هَم» به جای آن به کار می رود.

۳. «جَعَلَ» به معنای «گذاشت، قرار داد» است. شاید بهتر بود دانش آموز با فعل «وَضَعَ» آشنا می شد؛ امّا این فعل معتلّ مثال است و در مضارع آن حرف واو حذف می شود. از طرفِ دیگر این فعل در قرآن و روایات و احادیث کاربرد بسیار دارد. در گویش عامیانه به جای آن «خَلّی» یا «حَطّ» به کار می رود؛ مثال: ترجمۀ «اینجا قرار بده» به عربی فصیح می شود «ضَعْ هُنا». یا «اِجعَلْ هُنا»؛ امّا به عربی حجازی: حُطّ هینا. و به عربی عراقی «خَلّي اِهْنا» به عربی شامی «خَلّي هون» می شود.

۴. در﴿الحمد لله ربِّ العالَمین﴾ الحمد: مبتدا ؛ للهِ: خبر شبه جمله یا جار و مجرور و رَبِّ بدل است.

۵. «قَدَرَ، یَقدِرُ» با «اِستَطاعَ، یَستَطیعُ» تقریباً هم معنا است.

۶. «لِسان» به معنای «عضو گوشتی داخل دهان» یا همان «زبان» است. در عربی قدیم «اللِّسانُ العربيّ» گفته می شد؛ امّا امروزه اللُّغَةُ العربیَّةُ گفته می شود. کلمۀ «لُغَة» کلمه جدیدی است که در قرآن و متون قدیم به کار نرفته است و از واژه یونانی logo گرفته شده است.

۷. «نَجَحَ» یعنی «موفّق شد، قبول شد، پیروز شد». «ناجِح» یعنی «قبول، موفّق، پیروز» امّا «فائز» که از «فازَ» گرفته شده است به معنای «بَرنده» یا «رستگار» است. گاهی برخی دانش آموزان معنای نَجَحَ را با قَبِلَ اشتباه می گیرند. قَبِلَ یعنی قبول کرد، پذیرفت.

۸. «قُرآن» مصدر از «قَرَأَ، یَقرَأُ» است. «قُرآن»، «قِراءَة» و «قَرْأ» هر سه مصدرهای «قَرَأَ» هستند. «قُرآن» به معنای «خواندن» است که به تدریج اسم خاصّ برای کتاب دینی مسلمانان شده است. با این وجود در قواعد عربی آن را معرفه به ال می دانند نه عَلَم.

۹. «قاموس» که نام کتاب «فیروزآبادی» است در اصل به معنای «دریای ژرف و بزرگ» است؛ امّا امروزه به معنای «الْمُعجَم» و مترادف با آن می آید.

۱۰. جمع «اِسم» در عربی «أسماء» است؛ ولی در فارسی «اسامی» به کار می رود.

۱۱. «بَنات» ملحق به جمع مؤنّث سالـم است.[۳۸] (مبادئ العربيَّـة ، جلد ۴، صفحه ۸۸ ، فائده ۱۵۱)

۱۲. «ماء» به معنای «آب» است و اصل آن «مَوَهٌ»؛ جمع آن «میاه» و «أمواه»؛ اسم منسوب آن «مائـيّ، ماويّ، ماهيّ» و مصغَّر آن «مُوَیه» است. در گویش عراقی «ماي» و در گویش حجازی «مويه» گفته می شود.

۱۳. «کُرسيّ» یعنی «صندلی» و تقریباً با «مَقعَد» مترادف است. کُرسيّ صندلی متحرّك و مقعد ثابت است؛ مانند صندلی هواپیما؛ امّا این نکته بسیاری اوقات رعایت نـمی شود. جمع کُرسيّ، کَراسيّ بر وزن مَفاعِل و غیر منصرف است؛ لذا تنوین نـمی گیرد.

۱۴. طَرَقَ البابَ، دَقَّ البابَ و قَرَعَ البابَ هر سه به معنای «در زد» است.

۱۵. «تُفّاح» به معنای «سیب» است و «تُفّاحَة» واحد آن به معنای «یك سیب» است. مثنّای آن «تُفّاحَتانِ» و جمع «تُفّاحات» است؛ هر چند طبق قاعده باید «تَفافیح» به کار رود؛ امّا آنچه به کار می رود «تُفّاحات» است.

۱۶. «جَنَّـة» به معنای «باغ، باغ بهشت» است که با «جنین» و «جِنّ» هم خانواده است. سه حرف اصلی «ج، ن، ن» بر پوشیدگی دلالت دارد. وجه تسمیه «جِنّ» در فرهنگ عرب این است که موجودی ناپیدا و نادیدنی و پوشیده از چشمان است. جمع «جَنَّـة» ، «جِنان» و «جَنّات» است. جَنَّـة باغی است که از سایه درختانِ بسیار، زمین را پوشانده شده است.

۱۷. «نَجَحَ» به معنای «موفّق شد، پیروز شد، قبول شد» است. «الناجح في الامتحان» یعنی «قبول در امتحان» و در مقابل آن «الراسِب في الامتحان» یعنی «مردود در امتحان»

۱۸. »کَتَمَ» دو مفعولی است. «کَتَمَ صَدیقَــهُ الکلامَ». یعنی «آن سخن را از دوستش پنهان کرد».
کَتَمَ ـُ کِتماناً. کَتَمَ و أخفَی مترادف هستند.
کَتَمَ با حرف جرّ مِنْ نیز می تواند بیاید؛ مثال:
کَتَمَ مِن صدیقِــهِ الکلامَ.

[۳۸] دیده شده که متأسفانه برخی همکاران به تقلید از کتاب های غیراستاندارد نوع جمع کلماتی مانند أخوات، بَنات، سماوات، بَنین، ظُلُمات و ... را از دانش آموز می خواهند که مطلقاً کار درستی نیست.

الدَّرسُ الثّالِثُ

اهداف رفتاری

دانش آموز در پایان این درس باید بتواند:

۱. معنای ۳۲ کلمهٔ جدید این درس را از عربی به فارسی بیان کند.
۲. متن درس را درست قرائت کند؛
۳. پیام متن را درک کند؛[۳۹]
۴. به هنگام ضرورت به حکمت های خوانده شده استشهاد کند.
۵. فعل مضارع اوّل شخص مفرد (متکلّم وحده) را بشناسد و آن را در جمله با توجّه به قرائن درست ترجمه کند؛
۶. فعل مضارع دوم شخص مفرد (لِلمُخاطَب و لِلمُخاطَبَة) را بشناسد و آن را در جمله با توجّه به قرائن درست ترجمه کند؛
۷. بتواند به پرسش های دوستش به زبان عربی پاسخ دهد، همچنین از دوستش به زبان عربی سؤال کند؛[٤٠]

فرآیند آموزش درس:

متن درس در بارهٔ شغل آینده است. ازآنجاکه متن درس مذکّر است؛ لذا در تمرینات به شغل های مؤنّث توجّه لازم شده است تا تعادل جنسیّتی رعایت شود. از اوّلین شغل مهندس کشاورزی معرّفی شده است؛ دلیل این کار نیز آشکار است. نقش کشاورزی در پیشرفت هر جامعه بدیهی است.

---

[۳۹] پیام درس توجّه به شغل آینده دانش آموز است. توضیحاتی ولو در حدّ چند دقیقه در باره آینده شغلی برای دانش آموز مفید است. حدیث خیر الناس من نفع الناس توجه دانش آموز را به این جلب می کند که همه شغل ها برای جامعه محترم است.

[٤٠] سؤال و جواب صرفاً در حدّ گفت و گوی موجود در تمرینات است.

ترجمهٔ چند شغل:

آتش نشان: إطفائـيّ

آرایشگر زنان: مَشّاطَة صالَةِ التَّجميل

آشپز: طَبّاخ

آهنگر: حَدّاد

اتوشويى: كَوّاء

ارتشى: مِن قُوّاتِ الْجَيشِ

افسر: ضابِط

بازرگان: تاجِر

بازنشسته: مُتَقاعِد

باغبان: بُستانيّ

برقكش: كَهرَبائـيّ

بَقال: بقّال

پارچه فروش: بَزّاز

پاسدار انقلاب اسلامى: حارِسُ الثَّورةِ الإسلاميَّة

پرستار: مُمَـرِّض

پزشک پوست: طَبيبُ الْجِلد

پزشک زنان: طبيبةٌ نِسائيَّـة

پزشک كودكان: طبيبُ الأطفال

پزشک گوش و حلق و بينى: طبيب الأنفِ و الأُذُن و الحَنجَرَة

پزشک: طَبيب

پستچى: ساعي الْبَريد

پيرايشگر(سلمانى): حَلّاق

تعميركار: مُصَـلِّح

چشم پزشک: طَبيبُ الْعُيون

حسابدار: مُحاسِب

خبرنگار: مُراسِل

خلبان: طَيّار

خيّاط: خَيّاط

داروخانه دار: صَيدَلـيّ

دانشجو: الطّالِبُ الْجامِعيُّ

دربان: بَوّاب

دفتردار: كاتِب

راننده: سائِق (در سعودى: سَوّاق)

راهنماى سفر: دليلُ السَّفَر

رفتگر: كَنّاس

روزنامه نگار: صَحَفـيّ

سبزى فروش: بائعَ الْخَضرَوات

سپاهى (پاسدار): حارِسُ الثَّورَةِ

شغل آزاد: مِهْنَـةٌ حُرَّةٌ

شيرينى فروش: حَلْوانيّ

طلافروش: بائِعُ الذَّهَب، ذَهَبيّاتـيّ

فرش فروش: بائِعُ السَّجاجيد

فروشنده: بائِـع

قصّاب: جَزّار، لَحّام، قَصّاب

کارمند: موَظَّف

کفّاش: حَـذّاء

لوله کش: سَبّاك

مجسّمه ساز: نَحّات

مهندس: مُهَندِس

میوه فروش: فاكِهانيّ، بائِـعُ الفَواكِه

نانوا: خَبّاز، فَرّان

نَجّار: نَجّار

نظافتچی: عامِلُ التَّنظيف

نظامی: عَسكَريّ

نقّاش(هنرمند): رَسّام

نقّاش(رنگ کار): صَبّاغ

نگهبان: حارِس (جمع آن: حُرّاس)

نوشت افزار فروش: قِرطاسيّ، بائِعُ الأقلام وَ أدَواتِ الكِتابة

ورزشکار: رياضيّ

هنرپیشه: مُـمَـثِّل

آموزش تصویری قواعد درس

دانش آموز جمله های زیر هر تصویر را می خواند و با توجّه به آن و زیر نظر معلّم ترجمه می کند معلّم قاعدۀ درس را در اینجا با استفاده از کادر رنگی توضیح می دهد و دانش آموزان را به حروف رنگی در فعل های أفعل، تفعل و تفعلین ارجاع می دهد.

روش اکتشافی به فهم ساختار کمک بسیاری می کند. معلّم از دانش آموزان می خواهد آنچه را از آموزش تصویری قواعد دریافته اند تضیح دهد. سپس خودش آن را کامل می کند.

بدانیم

معادل عربی دو صیغۀ فعل مضارع اوّل و دوم شخص مفرد در این درس و درس قبلی تدریس شده و در کنار آن آموخته های دانش آموز از سال گذشته تکرار شده است. تبدیل فعلی از متکلّم به مخاطب از اهداف کتاب نیست. در سایۀ روان خوانی و ترجمه توانایی تبدیل کردن خود به خود حاصل می گردد.

نه تنها در این درس بلکه در همۀ دروس کتاب در بخش بدانیم ارجاع به تصاویر برای فهم بهتر جملات شایسته و بایسته است. تصویر به فهم ساختار جملات کمک می کند.

تـمرین ها

تـمرین اوّل:

هدف تقویت درک مطلب است. ازآنجاکه یکی از از مهارت های چهارگانهٔ زبانی سخن گفتن است؛ این تـمرین در این زمینه به دانش آموز کمک می کند. ولی در این قسمت نباید سختگیری کرد؛ زیرا ساختن جمله از اهداف اصلی کتاب نیست.

پاسخ کوتاه در اینجا کافی است.

تـمرین دوم:

هدف ترجمهٔ جمله های عربی دارای معادل دو صیغهٔ اوّل و دوم شخص مفرد از فعل مضارع است.

تـمرین سوم:

همان هدف تـمرین دوم در اینجا تکرار شده است با این فرق که توانایی تشخیص فعل مضارع در جمله نیز مدّ نظر است.

تـمرین چهارم:

هدف تقویت ذخیرهٔ واژگانی دانش آموز است. تـمرین تصویری به کتاب درسی جذّابیّت می دهد. هدف ثانویهٔ این تـمرین شاداب سازی تـمرینات کتاب درسی است.

تـمرین پنجم:

هدف تقویت مهارت سخن گفتن به زبان قرآن یعنی عربی فصیح است. از آنجاکه پاسخگویی نیاز به سرعت عمل دارد؛ نباید از دانش آموز توقّع داشت ظرافت های صرفی و نحوی را که نخوانده است دقیقاً رعایت کند. در این بخش تا آخر کتاب باید با فراگیر مدارا کرد. دانش آموز معمولی نمی تواند بدون اشکال از عهدهٔ این مهارت برآید و این کاملاً طبیعی است.

تـمرین ششم:

همانند تـمرین چهارم هدف این تـمرین نیز تقویت ذخیرهٔ واژگانی دانش آموز است. ازآنجاکه ترجمه از فارسی به عربی از اهداف کتاب نیست؛ لذا ۲۳ پاسخ روبه روی دانش آموز قرار دارد.

رمز جدول «الدهر یومان؛ یوم لك و یوم علیك». از حضرت علی علیه‌السلام است.

ساختار درس:

ساختار درس دوم و سوم یکی است و آنچه را دانش آموز در درس دوم خوانده است دوباره می خواند تا یادگیری تثبیت شود.

کَنزُ الحکمة:

هدف پیوند دادن درس عربی با فرهنگ اسلامی است. در اینجا دانش آموز سخنانی حکیمانه از حضرت علی علیه‌السلام می خواند که همگی در بارۀ عقل است.

پژوهش:

دانش آموز دومین سالی است که درس عربی دارد. پژوهش خواسته شده در حدّ توانایی اوست.

ارزشیابی:

هرچه در دروس قبل در بارۀ شیوه های ارزشیابی نوشته شد در این درس نیز مصداق دارد. علاوه بر آن از آنجا که متن درس گفت و گو میان معلّم و هشت تن از دانش آموزان است؛ لذا نه نفر بعلاوۀ راوی متن می توانند درس را به صورت نـمایشی در کلاس اجرا کنند. این فعّالیّت می تواند بخشی از نـمرۀ مستمر دانش آموزان را تشکیل دهد. انجام این فعّالیّت افزون بر زیباسازی، شادابی و تحرّک در کلاس موجب تقویت رفتار بهینۀ اجتماعی در دانش آموزان می گردد.

وسایل کمک آموزشی:

در این درس نیز همچنان استفاده از کتاب گویا، نرم افزار، پاورپوینت، اینفوگراف، کلیپ آموزشی، پوستر و اسلاید توصیه می شود.

۱. «آخَر» بر وزن «أفعَل» در اصل «أأْخَـر» بوده و مؤنّث آن «أُخْرَى» به معنای «دیگر» است.

۲. «أحَبُّ» بر وزنِ «أفعَلَ» از باب «إفعال» و در اصل «أحبَبَ» بوده که دو حرف «ب» با هم ادغام شده اند. مصدر آن «إحباب» است که به جای آن «حُبّ» به کار می رود.

۳. سه کلمهٔ «مِهْنَـة»، «عَمَل» و «شُغْل» تقریباً هم معنا هستند؛ مثال:
ما هوَ عَمَلُـكَ؟ ، ما هيَ مِهنَتُكَ؟، ما هوَ شُغلُكَ؟

۴. «بَیـع» مصدر از «باعَ – يَبيعُ» است.

۵. «بَلَد» به معنای «شهر» و جمع آن «بُلدان» و «بِلاد» است.

۶. «حَلْوانـيّ» به معنای «شیرینی فروش» است که در فارسی «قنّاد» می گوییم. هرچند قنّاد بر وزن فعّال است امّا عربی نیست. در زبان عربی واژهٔ «قند» نیز وجود ندارد و کسانی که سفر عتبات و سوریه و عربستان رفته اند می دانند عرب ها چای را با قند نمی نوشند. اصولاً حتّی واژهٔ «قند» نیز بی جهت معرّب شده است. اصل کلمهٔ «قند» ، «کَنْد» است. مانند: کندو در کندوی عسل و نام شهر گندوله در نزدیکی میانراهان در استان کرمانشاه و نیز مانند واژهٔ candy در انگلیسی به معنای آب نبات که از کند گرفته شده است. احتمالاً واژهٔ Candida در انگلیسی نیز از همین ریشه باشد. شاید بدین جهت که جامه ای به رنگ قند می پوشیده اند. «حَلْواء» یا «حَلْـوَى» هر خوردنی ای است که با شکر یا عسل ساخته شود. «حَلْوانيّ» از این ریشه است.

۷. «خُبْـز» نان و واحد آن «خَبْزَة» است. در عامیانه «خُبُز» و گاهي «خِبِز» و در گویش مصری «عَيْش» گفته می شود. گونه ای نان که شبیه نان ساندویچی است در عراق «صَمّون» و در عربستان «صامولي» گفته می شود.

۸. «سَـ» و «سَوفَ» دو حرف استقبال هستند که بر سر فعل مضارع می آیند. برخی اصرار دارند که بگویند «سَـ» آیندهٔ نزدیک و «سَوفَ» آیندهٔ دور است؛ امّا این نکته قطعی و دقیق نیست. ترجمهٔ آیهٔ ﴿كَلّا سَوفَ تَعلَمونَ ثُـمَّ كَلّا سَوفَ تَعلَمونَ﴾ این است: نه چنین است، به زودی آگاه می شوید. سپس نه چنین است. به زودی آگاه می شوید. سوف تعلمون را می توان به دو صورت معنا کرد: به زودی می دانید، خواهید دانست. ولی اغلب دوست دارند به شکل «خواهید دانست» ترجمه کنند.

۹. وجه تسمیه «شُرطَة» چیست؟ اوّلین کسی که نام شُرطة را بر دستگاه امنیّتی نهاد خلیفهٔ اموی عبدالملک بن مروان بود. در روزگار وی برای نخستین بار در نظام حکومتی دستگاه امنیّتی شُرطة بنیان نهاده شد و مأموران امنیّتی را با گذاشتن نواری پارچه ای که در عربی به آن «شَريط» می گویند از

عامّهٔ مردم متمایز می کردند و به دلیل همین نوار پارچه ای به آنها شُرطة گفتند. ضمناً شُرطيّ به معنای یک پلیس و شُرطة به معنای مرکز پلیس است.[1]

۱۰. واژهٔ «عَین» معانی بسیار دارد؛ مانند: چشم، چشمه، خورشید، پرتو خورشید، ساکنان شهر، اهل خانه، ارزنده، نفیس، عزّت، پرچم، دیده بان، جاسوس، رئیس لشکر، پیشرو سپاه، بزرگ قوم، سرور، آقا، برگزیدهٔ چیزی، گروه، ثروت، چشم زخم، انسان، مانند، ذات هر چیزی، نگهبان و ... امّا امروزه دو معنای چشم و چشمه غلبه دارد.

۱۱. فرهنگستان زبان عربی برای ورزش های مختلف معادل های عربی برگزیده است؛ مثال: كَرَةُ الْقَدَم: فوتبال/ كُرَةُ السَّـلَّـة: بسکتبال/ الكُرَةُ الطّائِرة: والیبال/ كُرَةُ الماء: واترپلو/ كُرَةُ اليَد: هندبال و ...

۱۲. کلمهٔ «مُمَـرِّض» اسم فاعل از فعل «مَرَّضَ» است. «مَـرَّضَ» دو معنای متضاد با هم دارد. «مَـرَّضَـهُ» یعنی «او را بیمار کرد.»، «از او پرستاری کرد.» گاهی فعل تفعیل معنای عکس می دهد؛ مانند دو کلمهٔ افراط و تفریط که تفریط عکس معنای افراط است.

۱۳. کلمهٔ «موَظَّف» از ریشهٔ «وظیفة» است. وَظیفة یعنی استخدام. موظَّف یعنی استخدام شده (مستخدَم) البتّه ما در زبان فارسی کلمهٔ مستخدَم را مستخدِم به کسر دال تلفّظ می کنیم.

۱۴. «مُهَندِس» از ریشهٔ «هَندَسَـة» است.

هَندَسَة از کلمهٔ فارسی «اَندازه» گرفته و معرَّب شده است. (صفحه ۸۷۵ ذیل کلمه هندسة، المنجد)

۱۵. کلمهٔ «عَقْل» در لغت به معنای «بستن» و هم خانواده با «عِقال» است. عَقَلَ الْبَعيرَ. یعنی زانوی شتر را بست. عَقَلَ ـِـُ عَقْلاً. گویی که عقل آدمی را مقیّد می کند که برخی کارها را انجام ندهد.

عِقال ریسمانی است که با آن ساق شتر را می بندند. (زانوبند شتر) و همچنین رشته ای پشمی یا ابریشمی است که روی کوفیه (چپیه) بر سر می بندند و در عامیانه عِگال می گویند.

---

[1] إنّ أول من أطلق اسم الشرطة على الجهاز الأمني هو الخليفة الأموي عبد الملك بن مروان حيث ثم في عهده إنشاء الجهاز الامني (الشرطة) لأول مرة في نظام الدولة وقد تقرّر تمييز رجال الأمن عن عامة الناس بوضع علامة خاصة من شريط من القماش فوق ثوب رجل الامن (و من ثَمَّ تمت تسميتهم برجال الشرطة لوجود هذا الشريط من القماش.)

الدَّرسُ الرّابِعُ

اهداف رفتاری

دانش آموز در پایان این درس باید بتواند:

۱. معنای ۳۰ کلمهٔ جدید این درس را از عربی به فارسی بیان کند.
۲. متن درس را درست قرائت کند؛
۳. پیام متن را درک کند؛[۱]
۴. به هنگام ضرورت به حکمت های درس استشهاد کند.
۵. فعل مضارع سوم شخص مفرد (لِلغائب و لِلغائبة) را بشناسد و آن را در جمله با توجّه به قرائن درست ترجمه کند؛
۶. فعل مضارع اوّل شخص جمع (متکلّم مع الغیر) را بشناسد و آن را در جمله با توجّه به قرائن درست ترجمه کند؛
۷. بتواند به پرسش های دوستش به زبان عربی پاسخ دهد، همچنین از دوستش به زبان عربی سؤال کند؛[۲]

فرآیند آموزش:

متن درس داستانی زیباست که دانش آموز از خواندن آن لذّت می برد. اصولاً نوجوانان در این سن داستان دوست دارند و این داستان تکراری نیست. پیام اخلاقی درس والاست و مزیّن به سخن گهربار پیامبر اسلام ﷺ شده است. متن درس را باید دانش آموز قرائت و ترجمه کند و ما راهنما باشیم. می توان جلوتر از پنج دانش آموز خواست که برای هفتهٔ آینده متن درس را به صورت نمایشی در کلاس اجرا کنند. نباید به دانش آموزان برای حفظ عبارات فشار آورد. هریک از آنان نقش خود را روی کاغذی می نویسند و از روی آن می خوانند.

[۱] پیام متن درس دعوت به تفکّر است. اگر ما از کسانی راهنمایی بخواهیم آنها نیز راهنمایی می کنند. در بارهٔ نظر دیگران نباید زود داوری کنیم. شاید هرکس از دید خودش و با توجّه به شرایط خاصّ خودش نظری دهد و ما را در زندگی و در حلّ مشکلات راهنمایی کند. ما باید خودمان بیندیشیم. سخن دیگران را بشنویم و بهترین ان را که احتمالاً با شرایط ما هم سازگار است بپذیریم.
[۲] سؤال و جواب صرفاً در حدّ گفت و گوی موجود در تمرینات است.

یک نفر راوی داستان، یک نفر مادیان، یک نفر اسب کوچک، یک نفر گاو ماده و یک نفر سنجاب می شود. ازآنجاکه کلمهٔ گاو می تواند توهین آمیز شود باید معلّم در این مورد تدبیری بیندیشد و به دانش آموزان تذکّر توأم با تحکّم دهد تا برای ایفاگر این نقش مشکلی ایجاد نشود.

ترجمهٔ چند جمله جهت هماهنگی:

كان فرس صغير مع أمّـه في قرية. اسب کوچکی همراه مادرش در روستایی بود.

هو يحمل الحقيبة و يذهب إلى القرية المجاورة.

او خورجین (کیف) را بر می دارد و به روستای مجاور (همسایه) می رود.

يَخاف الفرس و يسأل بقرةً واقفةً جنب النهر: هل أقدر على العبور؟

اسب می ترسد و از گاوی ایستاده کنار رودخانه می پرسد: آیا می توانم عبور کنم؟ (رد بشوم)

عليك بالرجوع. باید برگردی. (بر تو لازم است برگشتن)

يقول في نَفْسه. با خودش می گوید.

يبحث عن الحل: دنبال راه حل می گرد.

الأم تسأل ولدَها. مادر از فرزندش می پرسد.

آموزش تصویری قواعد

همانند درس پیشین دانش آموز جمله های مصوّر را می خواند و با توجّه به تصویر و زیر نظر معلّم ترجمه می کند معلّم قاعدهٔ درس را در اینجا با استفاده از کادر رنگی توضیح می دهد و دانش آموزان را به حروف رنگی در فعل های یفعل، تفعل، نفعل ارجاع می دهد.

در اینجا روش اکتشافی مورد نظر است. دانش آموز عبارت را می خواند و معلّم از او می خواهد یافته های خود را در مورد صیغه های فعل توضیح دهد. هرآنچه را معلّم در نظر دارد در بارهٔ ساخت های فعل توضیح دهد از دانش آموز می پرسد تا کلاس متکلّم وحده نشود و دانش آموز در این میان فعّال باشد.

بدانیم

معادل عربی صیغه های ماضی و مضارع سوم شخص مفرد و اوّل شخص جمع در این درس تدریس شده است.

فعل ماضی که فقط برای یادآوری آمده است. هدف این درس فعل مضارع است.

از دانش آموز می خواهیم که به علائم رنگی در مثال ها توجّه کند.

می توان از دانش آموز خواست تا شفاهاً چنین فعل هایی را ترجمه کند.

هو يخرج، هي تدخل، نحن نصبر/ هو يفهم، هي تقطع، نحن نشكر

در چنین مواردی درست این است که از کلماتی مانند یعبد، یخرج، یعمل، یذکر و ... استفاده شود که حروف اصلی آنها در زبان فارسی نیز به کار می رود.

چنانچه از دانش آموز سؤال کنیم یخرج یعنی چه به سادگی جواب می دهد یعنی خارج می شود امّا اگر بپرسیم یأکل یعنی چه سؤال سخت می شود و موجب کندی آموزش می شود.

این کار فقط در این درس قابلیّت اجرا ندارد بلکه در کلّ کتاب مصداق دارد.

فنّ ترجمه

دو صیغهٔ للغائبة و للمخاطب مثل هم هستند. در اینجا برای اینکه دانش آموز به این نکته توجّه کند دو مثال در کنار هم آمده اند. دو جمله نیز برای تثبیت آموختهٔ او طرّاحی شده است.

خوب است که اجازه دهیم دانش آموز با روش اکتشافی خودش بتواند نکتهٔ بخش «فنّ ترجمه» را بیابد.

تـمرینات بخش فنّ ترجمه در تثبیت نکتهٔ مذکور در این بخش مؤثّر هستند.

تـمرین ها

تـمرین اوّل:

هدف تقویت توانایی دانش آموز در درک مطلب است. این تـمرین در کتاب درسی متنوّع طرّاحی شده است. در اینجا فقط درستی یا نادرستی هر جمله را معلوم می کند. از فراگیر می خواهیم هر جمله را بخواند و ترجمه کند. این کار نـمرهٔ شفاهی او را تشکیل می دهد.

تـمرین دوم:

هدف تقویت مهارت زبانیِ خواندن و ترجمه است. تصویر به خواننده کمک می کند تا ترجمهٔ درستی ارائه دهد. در تصویر اوّل و دوم معلّم می تواند اشاره ای به هشت سال دفاع مقدّس داشته باشد تا یاد و خاطرهٔ آن همواره زنده بماند. تصویر سوم اشاره ای به محیط زیست است می توان از دانش آموز پرسید با دیدن این تصویر به یاد چه حدیثی می افتید که سال گذشته خواندید؟ (النظافة من الإیمان.)

تـمرین سوم:

هدف تقویت مهارت خواندن و ترجمه است. دانش آموز در ضمنِ قرائت باید بتواند فعل مضارع را در جمله تشخیص دهد. مورد چهارم در بارهٔ قاعده ای است که در فنّ ترجمه تدریس شد.

تـمرین چهارم:

هدف تقویت توان دانش آموز در ترجمهٔ فعل های ماضی، مضارع و مستقبل است. از این تـمرین در طرّاحی سؤالات امتحانی استفاده نشود. این فقط تمرین کلاسی است که زیر نظر معلّم انجام می گردد. در امتحان باید ترجمهٔ فعل را در جمله داد. مثلاً ترجمهٔ «سوف نفتح» باید در جملهٔ «نحن سوف نفتح باب الحدیقة غداً». خواسته شود. در اینجا دانش آموز به کمک قرائن ترجمهٔ سوف نفتح را انجام می دهد. کلمات «نحن»، «باب» و «غداً» به او کمک می کند تا «سوف نفتح» را درست ترجمه کند. در چنین جمله ای یادگیری و آزمون هم زمان صورت می گیرد. هرچند دانش آموز باید امتحان دهد؛ امّا غیر مستقیم مطالبی نیز می آموزد.

تـمرین پنجم:

هدف تشخیص فعل درست است. هرچند از او نمی خواهیم بتواند فعلی را از صیغه ای به صیغه ای دیگر تبدیل کند؛ امّا باید بتواند فعل درست را تشخیص دهد. طرح سؤال در امتحان به صورت دو گزینه ای باشد.

تـمرین ششم:

هدف این تـمرین تقویت ذخیرهٔ واژگانی دانش آموز است. ازآنجاکه ترجمه از فارسی به عربی از اهداف کتاب نیست؛ لذا ۱۵ پاسخ روبه روی دانش آموز قرار دارد.

رمز جدول «خیر الأمور أوسطها». از پیامبر اسلام ﷺ است.

این تـمرین دست مؤلّف را باز می گذارد تا کلماتی را که کمتر تکرار شده اند در آن جا دهد.

تـمرین هفتم:

هدف تقویت مهارت سخن گفتن به زبان قرآن یعنی عربی فصیح است. از آنجاکه پاسخگویی نیاز به سرعت عمل دارد؛ نباید از دانش آموز انتظار داشت دقایق پیچیدهٔ صرفی و نحوی را که آموزش ندیده دقیقاً رعایت کند. در این بخش تا آخر کتاب باید با فراگیر مدارا کرد. دانش آموز نمی تواند بدون اشکال از عهدهٔ این مهارت برآید و این کاملاً طبیعی است.

سختگیری در این تمرین آسیب جدّی به مکالمه وارد خواهد ساخت. شاید با مسامحه بشود دانش آموز این پایه را مانند کودکی دانست که دومین سال است زبان گشوده است؛ لذا نباید توقّع زیادی از او داشت.

ساختار درس:

ساختار موضوع درس چهارم آشنایی با معادل دو صیغهٔ سوم شخص مفرد و اوّل شخص جمع (للغائب، للغائبة و متکلّم مع الغیر) است.

کَنزُ الحکمة:

دانش آموز سخنانی حکیمانه از پیامبر اسلام ﷺ و حضرت علی ؑ می خواند که همگی در بارهٔ «آداب سخن» است. در اینجا دو کار صورت می گیرد. هم مهارت زبانی آموزش داده می شود و هم اهداف برنامهٔ درسی ملّی اجرا می گردد.

هماهنگی در ترجمهٔ یکی از احایث:

لا خیر في قول إلّا مع الفعل. هیچ خیری در سخن گفتن نیست مگر اینکه همراه انجام دادن باشد.

پژوهش:

در هر دو پایهٔ هفتم و هشتم پژوهش مطابق با توانایی دانش آموز تنظیم شده است. پژوهش ساده است زیرا او دومین سالی است که درس عربی می خواند.

ارزشیابی:

در مورد ارزشیابی از این درس هرچه در دروس قبلی نوشته شد را در این درس نیز می توان اجرا نمود.

دانش آموز در کلاس کارهایی را انجام می دهد و دانش آموز دیگر کارهایش را به عربی توضیح می دهد. لازم است قبلاً معلّم این دو نفر را توجیه کند و کارهای نفر اوّل و جمله های نفر دوم را برایشان تعیین کند. مثلاً روی کاغذ بنویسد تا آنها با سرعت و دقّت و نظم در کلاس پیاده کنند.

مثال برای دانش آموز پسر. (در کلاس دخترانه مثال ها برای مؤنّث می شود.)

هو يفتح الباب. هو يخرج من الصف. هو يدخل الصف. هو يجلس علی الكرسي. هو يذهب إلی اللوح. هو يكتب علی اللوح. هو ينظر إلی ساحة المدرسة. هو يسمع صوتاً. هو يقرأ الدرسَ. هو يلعب بالكرة. هو يرفع حقيبتـه. هو يشرب الماء. هو يضرب علی المنضدة.

دانش آموز هنرمند دارای استعداد هنرپیشگی می تواند نقش پسر و دختر را هم زمان اجرا کند. البتّه گروه عربی دفتر تألیف به دلیل مشکلات احتمالی بر این کار تأکید نمی کند. همین کارها را دانش آموزان در گروه های دو و سه نفره را نیز می توانند اجرا کنند تا سایر ساخت های فعل را نـمایش دهند.

وسایل کمک آموزشی:

هرچه در دروس پیشین در باره وسایل کمک آموزشی گفته شد در اینجا نیز مصداق دارد.

دانش افزایی برای دبیر (نه برای دانش آموز)

۱. «اِبنُ آدم» در فارسی به صورت جمع «بنی آدم» به کار می رود. «آدم» نیز کلمه ای عبری است.
۲. «أُسرة» و «عائلة» مترادف و جمع آنها «أُسَر» و «عَوائل» است.
۳. در گویش عامیانه به جای «حَمَلَ – یَحمِلُ» از «شال – یشیل» استفاده می شود. هرچند «شال-یشیل» عامیانه است ولی در فرهنگ لغت جزء کلمات فصیح آمده است؛ مثال: به جای «اِحمِلِ الحقیبةَ». در گویش حجازی گفته می شود: «شیلِ الشَّنطَة».
۴. در زبان فارسی «خطایا» به معنای «اشتباهات» است ولی در فرهنگ لغت عربی «گناهان» معنا شده است.
۵. در گویش عامیانه به جای «شاهَدَ – یشاهِدُ» از «شاف- یشوف» استفاده می شود. هرچند «شاف-یشوف» عامیانه است ولی در فرهنگ لغت آمده است؛ مثال: به جای «اُنظُرْ ماذا یفعَل». در گویش حجازی گفته می شود: «شوفْ إیش یْـسَوّي».
۶. طَعام و غِذاء هر دو به معنای خوراک هستند. ولی در زبان فارسی کلمۀ غِذاء بیشتر به کار می رود که به صورت غَذا خوانده و نوشته می شود.
۷. «فرس» به معنای اسب نر و ماده و جمع آن أفراس و فُروس است. حِصان اسب نر و حِجْر اسب ماده (مادیان) است. در زبان عربی جَواد نیز به همین معناست. مثال: أیُّها المسافر بلا زاد لا راحِلَةَ و لا جَواد. ای مسافر بی توشه، نه شتر نیکویی داری و نه اسب رهواری.
۸. «قادِم»، «مُقبِل»، «مُستَقبَل» و «آتـي (آتٍ)» مترادف و به معنای آینده هستند؛ مثال: الشهر القادم یعنی ماه آینده. در گویش عامیانۀ عربی «جاي» به کار می رود؛ مثلاً در گویش حجازی «الشَّهرِ الجايْ» یعنی «الشَّهرُ القادِمُ». جاي در اصل همان جاءَ است.
۹. «کَذَبَ» مفتوح العین است. امّا در برخی از فرهنگ های لغت به صورت «کَذِبَ» به کار رفته است و اغلب نیز کَذِبَ به کار می رود. در کتاب درسی شکل درست آن به کار رفته است.
۱۰. جمع «نَفْس»، «أنفُس» و جمع «نَفَس»، «أنفاس» است.
۱۱. «نَهْر» به معنای «رودخانه» به صورت «نَهَر» نیز درست است. در قرآن آمده است: ﴿ إنَّ الْمُتَّقينَ في جَنّاتٍ و نَـهَـرٍ﴾
۱۲. اغلب بقره را گاو ماده معنا می کنند؛ امّا «البَقَر» مطلق گاو و جمع آن أبقُر و أبقار و واحدش بَقَرَة است. جمع بقرة، بقرات است.

۱۳. جمع «دَواء» می شود «أدويـة». امّا «أدويـه» در فارسی به معنای «ادویه جات» است و با کاربرد عربیِ آن فرق دارد. در زبان عربی معادل ادویه جات «بُهارات» است.

در حقیقت کلمات عربی بسیاری در زبان فارسی به کار می رود که در خودِ زبان عربی معنای دیگری دارند, مثال:

أُخت: صمیمی   عُنُق: گردن   ملّت: آیین   نبات: گونه ای شیرینی

کلمات بسیاری نیز در فارسی دارای ریشه های عربی است بدون اینکه در عربی هیچ کاربردی داشته باشند؛ مثال:

بین المللی: الدُّوَلـيّ	اطّلاع ثانوی: إشعار آخَر	روابط عمومی: العِلاقاتُ العامَّة
حیاط: ساحَـة	حیاط خلوت: الفِناءُ الخَلفي	عکّاس: مُصَوِّر
عکس العمل: رَدُّ الفعل	علاقه: هِوايَـة	نظامی: عَسكَريّ
ظرف: وِعاء، إناء	شرایط: ظُروف	عطف به ما سبق: ذو الأثَرِ الرَّجعيَّة
غیرقابل جبران: لايُعَوَّض	مصرف: اِستِهلاك	عوارض واردات: رُسومُ الاستيراد
مستقیماً: مُباشَرَةً	مستقیم: عَلَى طول	استخدام: وَظيفَة

الدَّرسُ الْخامِسُ

اهداف رفتاری

دانش آموز در پایان این بخش باید بتواند:

۱. معنای ۲۷ واژۀ جدید این درس را از عربی به فارسی ذکر کند.
۲. متن درس را درست قرائت کند؛
۳. پیام متن را درک کند؛[1]
۴. به هنگام ضرورت به حکمت های درس استشهاد کند.
۵. فعل مضارع سوم شخص مفرد (لِلغائب و لِلغائبة) را بشناسد و آن را در جمله با توجّه به قرائن درست ترجمه کند؛
۶. فعل مضارع اوّل شخص جمع (متکلّم مع الغیر) را بشناسد و آن را در جمله با توجّه به قرائن درست ترجمه کند؛
۷. بتواند به پرسش های دوستش به زبان عربی پاسخ دهد، همچنین از دوستش به زبان عربی سؤال کند؛[2]

فرآیند آموزش:

متن درس ماجرایی است که بسیار اتّفاق می افتد و هر کس در طول دورۀ دانش آموزیِ خود خاطره ای مشابه داستان درس دارد. دانش آموزی به نام اسرین از شهر سنندج به تهران می آید. او دو هفته در مدرسه تنها می ماند از شهری آرام به شهری شلوغ پای نهاده است. یکی از هم شاگردی های او به نام آیلار باب سخن را با او می گشاید.

[1] پیام متن درس در بارۀ دوستی است. همۀ دانش آموزان با این امر مواجه هستند. اغلب در آغاز مهر دانش آموزان جدیدی از سایر مدارس به مدرسه ای دیگر می روند که بعضاً از شهری دیگر نیز هستند و مدّتی تنها هستند تا اینکه به شرایط جدید خوی بگیرند. پیام درس پیام دوستی و دوست یابی است که در انتهای آن با کلام گهربار حضرت علی علیه‌السلام مزیّن شده است.

[2] سؤال و جواب صرفاً در حدّ گفت و گوی موجود در تمرینات است.

به بهانهٔ متن درس گفت و گویی تنظیم شده است که در آن بسیاری از آموخته های عربی پایهٔ هفتم تکرار شده است. متن درس نمونهٔ بسیار خوبی برای آموزش مکالمه است. پرسش ها و پاسخ های متن درس دانش آموز را با گفت و گوی عربی آشنا می کند.

هماهنگی در ترجمهٔ چند جمله:

بدأت بالحوار معها. شروع کرد به سخن گفتن با او. (شروع به سخن گفتن با او کرد.)

لأنّ والدي في مهمّة إدارية. زیرا پدرم در یک مأموریّت اداری است.

بيتنا في نفس المكان. خانهٔ ما همان جا است.

فنحن جارتان و زميلتان. پس ما همسایه و هم شاگردی هستیم.

بعدما يسمح لي والدي. بعداز اینکه پدرم به من اجازه بدهد.

الغريب من ليس له حبيب. غریب کسی است که دوستی (یاری) ندارد.

آموزش تصویری قواعد

دانش آموز جمله های مصوّر را قرائت و با توجّه به تصویر و زیر نظر معلّم ترجمه می کند. معلّم قاعدهٔ درس را در اینجا با استفاده از کادر رنگی توضیح می دهد و دانش آموزان را به حروف رنگی در فعل های یفعل، تفعل، نفعل ارجاع می دهد. در حقیقت در این درس قاعدهٔ جدیدی آموزش داده نمی شود بلکه هرآنچه را دانش آموز در درس قبل آموخته است دوباره تکرار می کند تا آموخته ها تثبیت شود.

فنّ ترجمه

تاکنون دانش آموزان حرف «ما» را در دو کاربرد مشاهده کرده اند و با معنای آنها نیز آشنا شده اند. در اینجا رسماً به این موضوع اشاره شده است که حرف «ما» گاهی برای نفی و گاهی برای استفهام است.

برای تثبیت آموخته ها نیز تمرین طرّاحی شده است. در کتاب عربی هشتم به اندازهٔ کافی عبارات دارای مای نفی و مای استفهام طرّاحی شده است. همچنین در عربی کتاب های سال های آینده نیز این موضوع تکرار خواهد شد.

تـمرین ها

همۀ تـمرینات را دانش آموز قرائت و حل می کند.

تـمرین اوّل:

هدف تقویت توانایی دانش آموز در درک مطلب است. این تـمرین در کتاب درسی متنوّع طرّاحی شده است. در اینجا فقط گزینۀ درست را معلوم می کند. از فراگیر می خواهیم هر جمله را بخواند و ترجمه کند. این کار نـمرۀ شفاهی او را تشکیل می دهد.

تـمرین دوم:

هدف تقویت مهارت زبانیِ خواندن و ترجمه است. تصویر به خواننده کمک می کند تا درست ترجمه کند. در اینجا تصویر علاوه بر زیباسازی کتاب نقش آموزشی نیز دارد.

تـمرین سوم:

هدف تقویت مهارت کاربرد واژگان است. از دانش آموز می خواهیم که دلیل ناهماهنگی هر کلمه را در مقایسه با سه کلمۀ دیگر بیان کند. سؤال امتحان در این بخش باید چهار گزینه داشته باشد.

تـمرین چهارم:

هدف تقویت مهارت کاربرد واژگان است. شناخت کلمات مترادف و متضاد در یادگیری هر زبان نقش مهمّی دارد. این کار موجب تقویت آموخته های دانش آموزان در بخش واژگان می شود.

تـمرین پنجم:

هدف تکرار آموخته های قبلی در زمینۀ فعل ماضی و مضارع و نیز تثبیت آموخته های این درس است.

تـمرین ششم:

هدف تقویت مهارت سخن گفتن به زبان قرآن یعنی عربی فصیح است. از آنجاکه پاسخگویی نیاز به سرعت عمل دارد؛ همانند دروس قبل نباید از دانش آموز انتظار داشت ظرایف صرفی و نحوی را که آموزش ندیده رعایت کند. در این بخش تا پایان کتاب باید با فراگیر مدارا کرد. چنانچه دبیر در این بخش سختگیری کند موجب لطمه به مهارت سخن گفتن می گردد. این مهارت به تدریج و با تکرار و تمرین تقویت می گردد.

ساختار درس:

ساختار موضوع درس سوم و چهارم آشنایی با معادل دو صیغهٔ سوم شخص مفرد و اوّل شخص جمع (للغائب، للغائبة و متکلّم مع الغیر) است. برای اینکه دانش آموز تکلیف خود را بداند در جدول معلوم شده است که سایر صیغه ها در کدام درس ها آموزش داده می شود.

كَنزُ الحكمة:

دانش آموز سخنانی حکیمانه از پیامبر اسلام ﷺ و حضرت علی علیه‌السلام می خواند که همگی در بارهٔ «علم» است. در اینجا هم مهارت زبانی آموزش داده می شود و هم اهداف برنامهٔ درسی ملّی اجرا می گردد. دانش آموز همان طور که از نامش پیداست آموزنده دانش است و در این حکمت ها جایگاه علم با استفاده از سخن بزرگان دین تبیین شده است.

پژوهش: پژوهش مطابق با توانایی دانش آموز تنظیم شده است.

روش های ارزشیابی و وسایل کمک آموزشی این درس با درس قبلی یکسان است.

دانش افزایی برای دبیر (نه برای دانش آموز)

۱. «أتَی- یأتِي» و «جاءَ- یَجيءُ» به یک معنا هستند.

۲. «إحدَی» مؤنّث «أحَد» است.

۳. «أشَـدّ» ادغام «أشْـدَد» بر وزن «أفعَل» به معنای «شدیدتر، شدیدترین» است.

۴. «جیران» جمع «جار» و واژه ای عربی است و با نام دخترانهٔ «جیران» فرق دارد. جیران ترکی و به معنای آهو است.

۵. حبیب، خَلیل و صَدیق به معنای دوست هستند. امروزه واژهٔ صَدیق به معنای دوست (رفیق) به کار می رود. واژهٔ حبیب نیز جنبهٔ عاطفی دارد. خلیل لقب حضرت ابراهیم علیه‌السلام است.

۶. «دَمْع» به معنای «اشک» و جمع آن «دُموع» و «أدْمُـع» است. هرچند «دَمع» و «عَبْرَة» مترادف اند؛ امّا «عَبْرة» اشکی است که در چشم مانده و نریخته است. جمع «عَبْرة» نیز «عَبَـرات» است.

۷. «زَمیل» به این معانی به کار می رود: هم شاگردی، همکار، هم دوره ای

۸. نام «صَفورا» هم ریشه با «عُصفور» و به معنای «گنجشک» است. عصفور عربی و صفورا عبری است.

۹. مِصباح و سِراج مترادف هستند.

۱۰. «زَرافـة» در عربی بدون تشدید راء است؛ ولی در فارسی «زَرّافه» گفته می شود. زَرافة به صورت زُرافة نیز صحیح است. نام پارسی آن شتر گاوپلنگ بوده است.

۱۱. یَـمین، أیـمَن، مَیـمَنة و یَـمنَی به معنای «راست» هستند. نام بنیامین (بِن+یامین) به معنای «پسر دست راست» دارای ریشهٔ عِبری است. یامین در بنیامین همان یَـمین در عربی است.

۱۲. «موسَی» یا «موشَی» ترکیب (مو: آب+ شا: درخت) است. آسیه همسر فرعون زمانی که چشمش به سبد زیبای روی رود نیل می افتد فریاد می زند «مو شا مو شا» یعنی «آب درخت آب درخت» و سربازان متوجّه می شوند و سبد شناور روی آب را که ظاهراً به شاخهٔ آویزان درختی گیر کرده بود از آب در می آورند. نام موسی برگرفته از فریاد آسیه (موشا) است.

۱۳. «عَصا» به معنای چوبدستی مؤنّث مجازی است. به همین دلیل در قرآن آمده است: ﴿ما تلك بیـمینك یا موسی﴾ و با اسم اشارهٔ مؤنّث تلك اشاره شده است. مثنّای آن «عَصَوان»، جمع قلّت «أعصـي» و جمع کثرت «عُـصـيّ» است.

الدَّرسُ السّادِسُ

اهداف رفتاری

دانش آموز در پایان این بخش باید بتواند:

۱. معنای ۲۳ کلمهٔ جدید این درس را از عربی به فارسی بیان کند.
۲. متن درس را درست قرائت کند؛
۳. به هنگام ضرورت به حکمت های درس استشهاد کند.
۴. معادل فعل مضارع دوم شخص جمع (للمخاطبینَ، للمخاطبات، للمخاطبَینِ و للمخاطبتین)را در عربی بشناسد و آن را در جمله با توجّه به قرائن درست ترجمه کند؛
۵. بتواند به پرسش های دوستش به زبان عربی پاسخ دهد، همچنین از دوستش به زبان عربی سؤال کند؛[۱]

فرآیند آموزش:

متن درس ماجرای سفر به عتبات است. هر سال چندین میلیون ایرانی رهسپار عتبات عالیات می شوند و همین نشان دهندهٔ اهمـیّت این درس است. در سفر به عتبات اتّفاقات بسیاری روی می دهد. شرح همهٔ اتّفاقات سفر عتبات کاری انجام نشدنی است.

ازآنجاکه گفت و گو با پزشک یکی از موضوعات مناسب در مکالمات است لذا در انتهای متن درس گفت و گویی با پزشک تنظیم شده است.

هماهنگی در ترجمهٔ چند جمله:

ما بِكِ یا سیِّدة فاطمة؟ تو را چه می شود خانم فاطمه؟

ما بِكِ؟ همان است که در عامیانهٔ فارسی «چـتـه؟» در عامیانهٔ حجازی «ایش فیك؟» در عامیانهٔ شامی «شو بَـك؟» و در عامیانهٔ عراق «إش فیك؟» گفته می شود.

[۱] سؤال و جواب صرفاً در حدّ گفت و گوی موجود در تمرینات است.

كَم عُمرُك؟: چند سالت است؟ چند سال داری؟ چند ساله هستی؟

كيف الاستفادة منها؟: چگونه از آن استفاده كنم؟ این جمله عمداً به این صورت آمده تا از جملهٔ «كيف أستَفيدُ منها؟» ، «كيف أستعملُـها؟» پرهیز گردد. در حقیقت آموزش قدری تسهیل شده است.

آموزش تصویری قواعد

دانش آموز جمله های مصوّر را می خواند و با توجّه به تصویر و با راهنمایی معلّم ترجمه می کند. معلّم همچون دروس قبل قاعدهٔ درس را با استفاده از کادر رنگی توضیح می دهد و دانش آموزان را به حروف رنگی در فعل های تفعلون، تفعلن و تفعلان ارجاع می دهد.

دانش آموز با شیوهٔ اکتشافی با معادل فعل مضارع دوم شخص جمع فارسی در زبان عربی آشنا می شود. فهمیدن مطالب این بخش بسیار آسان است به ویژه اینکه در آموزش فعل مضارع بومی سازی شده است و سبک قدیمی یفعل، یفعلان، یفعلون، تفعل، تفعلان، یفعلن، تفعل، تفعلان ... کنار نهاده شده است. این سبک بسیار آسان است . دانش آموز صرف فعل فارسی را می داند حالا به کمک آنچه می داند آنچه را نمی داند می آموزد. امّا با اینکه فهم مطالب آموزشی این بخش آسان است امّا نباید توقّع داشته باشیم که فراگیر به سرعت مطلب را بیاموزد. یادگیری در سایهٔ تـمرین و تکرار و تلاش به دست می آید.

بدانیم

در یک جدول فعل های ماضی را که دانش آموز در پایهٔ هفتم خوانده در کنار فعل های جدید مضارع می خواند. آموخته های قبلی در کنار آموزش جدید برای مقایسه قرار می گیرد. باز هم هدف آشنایی دانش آموز است. او باید فعل ها را بشناسد تا بتواند در جمله و به کمک قرائن درست ترجمه کند و هدف مؤلّفان این نیست که دانش آموز بتواند فعلی را از ماضی للمخاطبة به صیغهٔ معادل آن در مضارع تبدیل کند.

فنّ ترجمه

پیش از این دانش آموز با کلمهٔ پرسشی «لِماذا» آشنا شده است. در اینجا رسماً آموزشِ پرسش و پاسخ با این کلمه آغاز شده است. او می آموزد برای پاسخ به «لـماذا» با «لِأنَّ» یا «لِـ» شروع کند. این بخش در درک مطلب به دانش آموز کمک اساسی می کند.

پرسش شفاهی از یک دانش آموز مستعد می تواند در تفهیم موضوع این بخش از درس تأثیرگذار باشد؛ مثال:

لِماذا أنتَ هُنا أمامَ الطلاب؟ للتمرین

لماذا تقرأ القرآن؟ لفهم کلام الله

لماذا تذهب إلی المسجد؟ للعبادة

تـمرین ها

تـمرین اوّل:

هدف تقویت توانایی دانش آموز در درک مطلب است. از فراگیر می خواهیم هر جمله را بخواند و ترجمه کند. این کار نـمرۀ شفاهی او را تشکیل می دهد.

تـمرین دوم:

هدف تقویت مهارت زبانیِ خواندن و ترجمه است. تصویر به خواننده کمک می کند تا درست ترجمه کند. این تمرین و تمـرینات مشابه در عین حال که مهارت قرائت و ترجمه را تقویت می کند غیر مستقیم مهارت نحوۀ سخن گفتن را آموزش می دهد.

تـمرین سوم:

هدف تقویت مهارت قرائت و ترجمه است. دانش آموز باید بتواند فعل مضارع را در جمله تشخیص دهد.

تـمرین چهارم:

هدف تشخیص فعل مضارع درست است. هرچند تبدیل و ساختن ساخت های مختلف فعل مطلوب ما نیست؛ امّا توانایی تشخیص فعل درست مدّ نظر است.

تـمرین پنجم:

هدف تقویت قدرت ترجمۀ افعال ماضی و مضارع است. همان طور که قبلاً تذکّر داده شد در امتحان از طرح سؤال شبیه به این تمرین خودداری شود. این تمرین صرفاً برای تقویت دانش آموز است. ترجمۀ فعل باید در جمله و به کمک قرائن صورت گیرد.

تـمرین ششم:

هدف این تـمرین تقویت ذخیرۀ واژگانی دانش آموز است. ازآنجاکه ترجمه از فارسی به عربی از اهداف کتاب نیست؛ لذا ۱۶ پاسخ روبه روی دانش آموز قرار دارد.

دانش آموزان به حلّ جدول رمزدار علاقه مند هستند. با استفاده از این موضوع به منظور تقویت واژه شناسی این تـمرین در بیشتر کتاب طرّاحی شده است. رمز جدول «حب الوطن من الإیـمان». از پیامبر اسلام ﷺ است.

تمرین هفتم:

هدف تقویت مهارت سخن گفتن است. در دروس قبلی نیز تذکّر داده شد از آنجاکه پاسخگویی شفاهی نیاز به سرعت عمل دارد؛ نباید از دانش آموز بخواهیم ظرایف صرفی و نحوی را رعایت کند.

در این بخش تا پایان کتاب باید با فراگیر مدارا کرد. او کم کم و در سایۀ حمایت و تشویق معلّم می تواند این مهارت ارزشمند را حاصل کند.

ساختار درس:

ساختار درس ششم آشنایی با معادل فعل مضارع صیغۀ دوم شخص جمع (للمخاطبینَ، للمخاطبات، للمخاطبَینِ و للمخاطبتین) است. برای اینکه دانش آموز تکلیف خود را بداند در جدول معلوم شده است که سایر ساخت ها در کدام درس ها آموزش داده می شود.

أنوار السماء: دانش آموز آیاتی چند از کلام الله مجید را مطابق با ساختارهای خوانده شده تلاوت و ترجمه می کند. آیات نوشته شده در کتاب عربی هفتم و هشتم مطابق با ساختارها و کلمات خوانده شده هستند.

ارزشیابی و وسایل کمک آموزشی:

از دو یا سه دانش آموز انجام چند کار را درخواست می کنیم. دانش آموزی دیگر خطاب به آنان می گوید که درحال انجام چه کاری هستند؛ مثال:

دو دانش آموز میز معلّم را جابجا می کنند. دانش آموز سوم خطاب به آنها می گوید: أنتما تحملان المنضدة.

سه دانش آموز وارد کلاس می شوند و دانش آموز چهارم خطاب به آنها می گوید: أنتم تدخلون الصف.

می توان در این مورد پاورپوینت تهیّه کرد و یا کلیپ های کوتاهی تهیّه کرد و مفاهیم مطلوب را به کمک آنها بهتر آموزش داد. مثلاً از چند دانش آموز فیلمی پنج ثانیه ای گرفته می شود که در حال بازی فوتبال هستند و در پایان به مدّت دو ثانیه این جمله ظاهر می شود: أنتم تلعبون کرة القدم.

وسایل کمک آموزشی این درس همانند دروس قبلی است.

دانش افزایی برای دبیر (نه برای دانش آموز)

۱. «أربَعونَ» در حالت رفع و «أربعين» در حالت نصب یا جر قرار دارد.

در محاورات عامیانه به این قاعده توجّه نمی شود و فقط «أربَعينْ» گفته می شود.

۲. «حافِلَة» در گویش عامیانۀ حجازی «باص» و در گویش عراقی «مُنشِأة» و در گویش مصری «أتوبيس» گفته می شود.

۳. «حَبّ» قرص است و خودِ واژۀ «القُرص» به معنای «لوح فشرده» یا همان «سی دی» است.

۴. «صُداع» سردرد است. امّا «سرم درد می کند». می شود: «رَأسي يُـؤلِـمُـني». یا «أشعُرُ بِألَـمٍ في رَأسي». که در عربی عامیانه «راسي يَوجَعـني[1]». گفته می شود.

۵. «عِندَك»، «لَكَ» و «لَدَيـكَ» هر سه به معنای «داری» هستند.

در زبان عربی با وجود این همه وسعت مصادر، مصدری معادل «داشتن» وجود ندارد.

«ما عِندَكَ»، «لَيسَ لَدَيكَ» به معنای «نداری» است. «كانَ عِندَكَ» یعنی «داشتی».

در گویش حجازی و چند کشور دیگر «فـي» تقریباً به همین معنا به کار می رود.

مثلاً «في فُلوس؟» یعنی «هَل عِندَكَ نُقودٌ؟: پول داری؟»

۶. «ما بِـكَ؟» یعنی «تو را چه شده؟»

در گویش های حجازی «إشْ فيكْ؟»، عراقی «إشْ بيكْ؟» و شامی «شـو بَـكْ؟» گفته می شود.

۷. «سُكَّر» در عربی به معنای «قند» و «شکر» است.[2]

۸. «مَساء» زمان میان ظهر تا مغرب (بعد از ظهر)؛ غروب؛ شبانگاه.

أتَيتُـهُ مَساءَ أمسِ: دیروز غروب نزد او آمدم.

۹. «وَصَفَ» علاوه بر معنای «وصف کرد» به معنای «تجویز کرد، نسخه نوشت» می باشد و واژه های «وَصفَة» و «مُستَوصَف» از همین ریشه هستند.

۱۰. «قافِلة» در زبان عامیانه «حَملة» گفته می شود. همچنین «مديرُ القافلة» را «حَملَدار» می گویند.

---

[1] در گویش جنوب عراق و در گویش هم میهنان عرب خوزستان و نیز کویت يوجَعني را يويَعني تلفّظ می کنند. در بسیاری از کلمات حرف جیم تبدیل به «ي» می شود.شبیه این دگرگونی حتّی در زبان های اروپایی نیز مشاهده شده است. مانند: یوسف و جوزف و یوزیپ و جوزف/ بنیامین و بنجامین/ جان و یان و یوهان/ جاکوب و یاکوب (یعقوب)

[2] پزشک از بیمار به عامیانه سؤال می کند: «فـي سُكَّر؟» یعنی «بیماریِ قند داری؟»

سُكَّر در عربی و sugar در انگلیسی، şeker در ترکی استانبولی، zucchero (زُکِرو) در ایتالیایی، caxap (ساخِر) در روسی، シュガー (شو گـا) در ژاپنی، socker (سُ کِر) در سوئدی، sucre (سْـویکْـغ) در فرانسه، sokeri (سُ کِری) در فنلاندی، cukier (سُ کِرا) در لهستانی، sucker (سُـکّـر) در نروژی، suiker (ساکِغ) در هلندی، Zucker (سُ کَ) در آلمانی، ζάχαρη (زاخاری) در یونانی، sheqer (شِ کي یر) در آلبانیایی و ... همگی برگرفته از واژۀ فارسی شکر هستند.

الدَّرسُ السّابِعُ

اهداف رفتاری

دانش آموز در پایان این درس باید بتواند:

۱. معنای ۲۲ کلمهٔ جدید این درس را از عربی به فارسی بیان کند.
۲. متن درس را درست قرائت کند؛
۳. پیام درس را درک کند؛[1]
۴. به هنگام ضرورت به حکمت های درس استشهاد کند.
۵. معادل فعل مضارع دوم شخص جمع (للمخاطبينَ، للمخاطبات، للمخاطبَينِ و للمخاطبتين)را در عربی بشناسد و آن را در جمله با توجّه به قرائن درست ترجمه کند؛

فرآیند آموزش:

متن درس داستان زیبایی است که مناسب سنّ دانش آموزان است. در دل داستان گفت و گوهایی ردّ و بدل می گردد که می توان در مکالمه از آنها الهام گرفت.

هماهنگی در ترجمهٔ چند جمله:

لانَقدِرُ عَلَى الدفاع. نمی توانیم دفاع کنیم. قادر به دفاع نیستیم.

ما هوَ الحلّ؟ : راه حل چیست؟

عَلَيَّ بالتفكُّر: باید فکر کنم.

فَسَألَتْـهُ: پس از او پرسید.

[1] پیام درس همان تیتر درس است که برگرفته از آیهٔ قرآن است: ﴿أَلَم تَكُن أرضُ اللهِ واسِعَةً فَـتُهاجِروا فيها﴾ یعنی دعوت به مهاجرت. پیام های دیگری نیز در داستان نهفته است که دانش آموزان می توانند از داستان نتیجه بگیرند.

آموزش تصویری قواعد

دانش آموز جمله های مصوّر را می خواند و مانند دروس قبلی با توجّه به تصویر و با راهنمایی معلّم ترجمه می کند. معلّم قاعدهٔ درس را با استفاده از کادر رنگی توضیح می دهد و دانش آموزان را به حروف رنگی در فعل های تفعلون، تفعلن و تفعلان ارجاع می دهد. معلّم با روش اکتشافی تلاش می کند تا دانش آموز خودش بتواند نکات درس را کشف کند.

برای سادگی کار حروف مضارعه و شناسه ها رنگی شده اند. فهمیدن ساختار برای دانش آموز آسان است امّا حفظ و به خاطر سپردن کاری دشوار است و نیازمند تکرار و تـمرین است. یادگیری در خلال تـمرین بسیار به دست می آید.

بدانیم

قبلاً دانش آموز با کلمهٔ پرسشی «مَتَی» به عنوان یک واژهٔ جدید آشنا شده است و کلماتی را نیز که معنای زمان دارند شناخته است؛ در اینجا فقط مطالب پراکنده کنار هم چیده شده است و مطالب این بخش جدید نیست.

معلّم می تواند برای اینکه این مطلب در ذهن دانش آموز تثبیت شود برای تفهیم بهتر کلمهٔ پرسشی مَتَی را با یک دانش آموز در قالب سؤال وجواب شفاهی تـمرین کند و از او سؤال کند و دانش آموز پاسخ دهد؛ مثال:

متى ترجع إلى البيت؟ في الساعة الثانية. (بعد الظهر، في المساء ...)

فنّ ترجمه

در جمله های فعليّه که فاعل اسم ظاهر است؛ معمولاً فعل به صورت مفرد می آید؛ مثال:

رَجَـعَ الأولادُ إلَى صُفوفِـهِم.

در جملهٔ بالا «رَجَعَ» فعل مفرد است و الأولاد فاعل اسم ظاهر؛ لذا فعل به صورت «رَجَعوا» به کار نرفته است.

خلاف این قاعده نیز در زبان عربی به کار رفته است؛ مثال از قرآن مجید:

﴿ وَ أسَرّوا النَّجوَى الَّذينَ ظَلَموا هَل هذا إلّا بَشَرٌ مِثلكُم﴾ الأنبياء ٣

﴿ثُمَّ عَموا وَ صَمّـوا كَثيرٌ مِنهُم﴾ المائدة ٧١

مثال معروف «جاؤوني بَنو فلان وَ أكَلوني البَراغيث». اشاره به همین نکته دارد.

تـمرین ها

حلّ تـمرینات در کلّ کتاب بر عهدۀ دانش آموز است و معلّم نقش مصحّح و راهنما دارد.

تـمرین اوّل:

هدف تقویت توانایی دانش آموز در درک مطلب است. از فراگیر می خواهیم هر جمله را بخواند و ترجمه کند. معلّم بر قرائت و ترجمۀ او نظارت و او را ارشاد می کند.

درک مطلب در یادگیری هر زبانی نقشی مهم را ایفا می کند.

تـمرین دوم:

هدف تقویت مهارت زبانیِ خواندن و ترجمه است. هر چهار تـمرین از آیات کلام الله مجید گزیده شده تا دانش آموز بتواند آموخته هایش را عملاً در ترجمۀ آیات قرآن به کار گیرد.

تـمرین سوم:

هدف تقویت مهارت روخوانی و ترجمه است. دانش آموز باید بتواند فعل مضارع را نیز در جمله تشخیص دهد. در این تـمرین دانش آموز با ساختارهایی که تاکنون آموزش داده شده است بار دیگر آشنا می شود.

تـمرین چهارم:

هدف تقویت قدرت ترجمۀ افعال ماضی و مضارع است. در امتحان از طرح سؤال شبیه به این تمرین خودداری شود. این تمرین صرفاً برای تقویت دانش آموز است. ترجمۀ فعل باید در جمله و به کمک قرائن صورت گیرد. این تـمرین فقط برای کار در کلاس طرّاحی شده است.

تـمرین پنجم:

هدف این تـمرین تقویت ذخیرۀ واژگانی دانش آموز است. ازآنجاکه ترجمه از فارسی به عربی از اهداف کتاب نیست؛ لذا ۲۳ پاسخ روبه روی دانش آموز قرار دارد. دانش آموزان حلّ جدول رمزدار را دوست دارند. رمز

جدول «إذا ملك الأراذل هلك الأفاضل». از حضرت علی علیه‌السلام است. این تمرین دست مؤلّف را باز می گذارد تا کلماتی را که کمتر در تـمرینات به کار رفته است در آن بگنجاند.

ساختار درس:

ساختار درس هفتم آشنایی با معادل فعل مضارع صیغهٔ دوم شخص جمع (للمخاطبينَ، للمخاطبات، للمخاطبَينِ و للمخاطبتين) است. در حقیقت درس ششم و هفتم در زمینهٔ آموزش ساختار یک هدف دارند و درس هفتم موجب تثبیت آموخته های درس ششم می گردد.

كنز الحكمة:

سخنان حکیمانه از پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله و حضرت علی علیه‌السلام زینت بخش انتهای درس می باشد. سعی شده است حکمت های به کار رفته در عین حال که از نظر ساختاری دقیقاً مطابق با اهداف آموزشی کتاب هستند از نظر مفهومی به روز و قابل فهم برای دانش آموز باشد.

ارزشیابی :

روش نـمایشی شیوه ای مناسب برای آموزش ساختار این درس است. دو یا سه دانش آموز کاری را انجام می دهند و دانش آموز گوینده جملهٔ مربوط به عملِ آنها را بیان می کند؛ مثال:

دو دانش آموز از کلاس خارج می شوند.

معلّم خطاب به آنها می گوید: أنتما تخرجان من الصف.

همین دو دانش آموز بر می گردند و معلّم می گوید: أنتما تدخلان الصف.

می توان این کار را با فعل های گوناگونی انجام داد به شرط اینکه مقدّمات آن از قبل فراهم شود. مثلاً:

أنتم تصنعون سيارة جميلة.

امّا لازم است یک اتومبیل ساخته شده در کارگاه مدرسه را سر کلاس بیاورند و چند نفر در حالت نمادین وانمود کنند که در حال ساختن این وسیله هستند.

۱. «إضاعَة» مصدر باب إفعال است. أضاعَ - يُضيعُ - إضاعَة.
۲. «جَلَبَ» یعنی «آورد» و با «أحضَرَ» و «جاءَ بِـ» مترادف است. در گویش عامیانهٔ عربی «جابْ» به کار می رود. (جابْ: آورد - يِجيبْ يا ايجيبْ: می آورد) مثال از گویش حجازی: جيبْ لِي مويه. یعنی برایم آب بیاور.
۳. «حَمامَة» واحد «حَمام» برای مذکّر و مؤنّث و جمع آن حَمائِم است.
۴. «رُزّ» و «أرُزّ» هر دو به معنای «برنج» هستند. د گویش محلّی عراق «تِـمَّـن» گفته می شود.
۵. «ضَحِكَ» یعنی «خندید» و «ضَحِكَ بِـهِ و مِنهُ و عَلَيهِ» یعنی او را ریشخند کرد.
۶. جمع «طائِر» می شود «طَير» و «طُيور»
۷. «كُرَةُ الْمِنضَدَة» به صورت «كرةُ الطّاوِلَة» نیز گفته می شود.
۸. جمع «مجنون» ، «مجانين» است. عرب تصوّر می کرده کسی که دیوانه است جن در بدن او را رفته است، لذا او را «مجنون» یعنی «جن زده» نامیده است. ایرانیان نیز فرد روانی را به گمان اینکه «دیو» در پیکر او جای گرفته است «دیوانه» نام نهاده اند.
۹. مضارع «يَئِسَ» می شود «يَيـئِسُ» و «يَيـأسُ»
۱۰. در محاورات عامیانه به جای «ما هوَ الحَلّ؟» گفته می شود:
«إيشِ نْسَوّي؟ (حجازی)؛ شِنْـسَـوّي؟ (عراق)»

الدَّرسُ الثّامِنُ

اهداف رفتاری

دانش آموز در پایان این بخش باید بتواند:

۱. معنای ۱۲ کلمۀ جدید این درس را از عربی به فارسی بیان کند.

۲. متن درس را درست قرائت کند؛

۳. پیام درس را درک کند؛[۱]

۴. به هنگام ضرورت به حکمت های درس استشهاد کند.

۵. معادل فعل مضارع سوم شخص جمع (للغائبینَ، للغائبات، للغائبَینِ و للغائبتَینِ) را در عربی بشناسد و آن را در جمله با توجّه به قرائن درست ترجمه کند؛

۶. بتواند به پرسش های دوستش به زبان عربی پاسخ دهد، همچنین از دوستش به زبان عربی سؤال کند؛[۲]

فرآیند آموزش:

متن درس داستان زیبایی است. همانند متن درس قبل در دل داستان گفت و گوهایی ردّ و بدل می گردد که می توان در اینجا نیز در مکالمه از آنها استفاده کرد.

معمولاً داستان به نقل از بلدرچین نقل می شود. سَلوَی واحد آن سَلواة واژه ای کم کاربرد است و اغلب دانش آموزان بلدرچین را نمی شناسند ولی گنجشک شناخته شده است.

شاید گفته شود گنجشک بالای درخت لانه می کند نه در میان مزرعه. امّا گنجشک انواع مختلفی دارد که شیوه های مختلفی برای زندگی دارند و اصولاً در داستان تخیّلی که حیوانات و پرندگان سخن می گویند نباید متّه به خشخاش نهاد.

---

[۱] پیام درس اعتماد به نفس است. باید به امید خدا بود و تکیه بر توانایی خود نمود و به امید دیگران ننشست.

[۲] سؤال و جواب در حدّ گفت و گوی موجود در تمرینات است.

متن داستان به گونه ای است که شاید هیچ داستان دیگری چنین قابلیّتی برای آموزش ساختار فعل مضارع سوم شخص جمع (للغائبینَ، للغائبات، للغائبَینِ و للغائبتَینِ) را نداشته باشد. گفت و گوهای به کار رفته به اندازۀ کافی دارای صیغه های معادل سوم شخص جمع است.

هماهنگی در ترجمۀ چند جمله:

طَلَبَ المساعدة من جيرانه لجمع الحطب. عَلَينا بالفرار. از همسایگانش خواست برای جمع کردن گندم به او کمک کنند. باید فرار کنیم.

عليكن بالمراقبة. إضاعة الفرصة غصّة. باید مراقب باشید. از دست دادن فرصت غصّه را به دنبال می آورد. (از دست دادن فرصت غصه دارد. (موجب غصه است.) از آنجا که در جملۀ «إضاعة الفرصة غصّة» نوعی سَجع وجود دارد قطعاً در ترجمۀ فارسی این سجع از بین می رود و در ترجمه ناچاریم کلمه یا کلماتی را اضافه کنیم.

سأبدأ بجمع القمح بنفسي غداً. فردا خودم شروع به جمع آوری گندم خواهم کرد.

آموزش تصویری قواعد

مانند روال دروس قبل دانش آموز جمله های مصوّر را می خواند و با توجّه به تصویر و با راهنمایی معلّم ترجمه می کند. معلّم قاعدۀ درس را با استفاده از کادر رنگی توضیح می دهد و دانش آموزان را به حروف رنگی در فعل های یفعلون، یفعلن، یفعلان و تفعلان ارجاع می دهد. معلّم همچنان با روش اکتشافی تلاش می کند تا دانش آموز خودش بتواند نکات درس را کشف کند. نقش معلّم در اینجا نقش راهنما و اصلاح کننده است.

بدانیم

در جدول درس هشتم در کنار فعل مضارع فعل ماضی نیز برای تثبیت آموخته ها و برای یادآوری تکرار شده است. توجّه به حرف رنگی در یادگیری فعل ماضی و مضارع نقش ارزنده ای دارد.

فنّ ترجمه

صیغهٔ للمخاطبَین و للمخاطبتَینِ و صیغهٔ للغائبتَینِ مانند هم هستند. در این بخش از درس نحوهٔ تشخیص این دو فعل از همدیگر توضیح داده شده است.

تـمرین ها

تـمرین اوّل:

هدف این تـمرین تقویت توانایی درک مطلب است. از فراگیر می خواهیم هر جمله را بخواند و ترجمه کند. حلّ همهٔ تـمرینات بر عهدهٔ دانش آموز است و معلّم فقط نظارت می کند.

تـمرین دوم:

هدف تقویت مهارت زبانیِ خواندن و ترجمه است. دانش آموز باید بتواند فعل مضارع را نیز در جمله تشخیص دهد.

تـمرین سوم:

هدف تقویت مهارت روخوانی و ترجمه است. تصویر علاوه بر تلطیف کتاب یاری رسان دانش آموز در ترجمهٔ عبارت هاست.

تـمرین چهارم:

هدف تشخیص فعل مضارع درست است. تبدیل و ساخت صیغه های گوناگون فعل مطلوب ما نیست؛ امّا توانایی تشخیص فعل درست در جمله و با توجّه به قرائن مدّ نظر است.

تـمرین پنجم:

هدف تقویت قدرت ترجمهٔ افعال ماضی و مضارع است. در امتحان از طرح سؤال شبیه به این تمرین خودداری شود. این تمرین صرفاً برای تقویت دانش آموز است. مجدّداً تأکید می گردد ترجمهٔ فعل ها باید در جمله و به

کمک قرائن صورت گیرد. این تـمرین فقط برای کار در کلاس طرّاحی شده است. تقلید از این تـمرین برای طرح در امتحان درست نیست.

تـمرین ششم:

هدف تقویت مهارت سخن گفتن است. این تـمرین کلاس درس را شاداب و پر تحرّک می کند. دانش آموزان برای شرکت در این فعّالیّت داوطلب می شوند.

تـمرین هفتم:

هدف این تـمرین تقویت اندوختهٔ واژگانی دانش آموز است. ازآنجاکه ترجمه از فارسی به عربی از اهداف کتاب نیست؛ لذا ۲۲ پاسخ روبه روی دانش آموز قرار دارد. رمز جدول «سکوت اللسان سلامة الإنسان». از حضرت محمّد ﷺ است. این تمرین دست مؤلّف را باز می گذارد تا کلماتی را که کمتر در تـمرینات به کار رفته است در آن بگنجاند.

ساختار درس:

ساختار موضوع درس هشتم آشنایی با معادل فعل مضارع صیغهٔ دوم شخص جمع (للغائبینَ، للغائبات، للغائبَینِ و للغائبتَینِ) است. مجدّداً در درس نهم ساختار درس هشتم آموزش داده می شود.

نور السماء: آیات برگزیده دقیقاً مطابق با واژگان و ساختار خوانده شده است. دانش آموز با ترجمهٔ آیات قرآن احساس شادی و اعتماد می کند. او به تدریج حس می کند با خواندن درس عربی می تواند با قرآن و متون دینی انس بگیرد.

ارزشیابی و وسایل کمک آموزشی:

توصیه هایی که در دروس پیشین گفته شد در این درس نیز مصداق دارد.

۱. جمع «عُشّ» می شود: أعشاش؛ امّا وزن های غیر معروف عُشوش، عِشاش و عِشَشَة نیز به کار رفته است. اگر لانۀ پرندگان در کوه، شکاف دیوار و مانند آن باشد؛ وَکْر و وَکْن و اگر در میان زمین باشد أُفحوص و أُدحیّ نامیده می شود.

۲. «فَرْخ» و «صوص» جمع آن «صیصان» مترادف اند. جمع فَرخ غیر از فِراخ به صورت أفراخ، أفرُخ و فُروخ نیز به کار رفته است.

۳. «قَمْح» و «حِنطَة» مترادف اند.

۴. «نَهار» به معنای «روز هنگام» است امّا «یَوم» مطلق روز است؛ مانند: یومُ السَّبت. کلمۀ «ناهار» ربطی به «نَهار» ندارد و فارسی است و نباید بدون الف نوشته شود.

۵. جمع «مائِدَة» می شود «مَوائِد» و با «سُفرة» مترادف است.

الدَّرسُ التّاسِعُ

اهداف رفتاری

دانش آموز در پایان این درس باید بتواند:

۱. معنای ۲۶ کلمهٔ جدید این درس را از عربی به فارسی بداند.
۲. متن درس را درست قرائت کند؛
۳. پیام درس را درک کند؛[۱]
۴. به هنگام ضرورت به حکمت های درس استشهاد کند.
۵. معادل فعل مضارع سوم شخص جمع (للغائبینَ، للغائبات، للغائبَینِ و للغائبتَینِ) را در عربی بشناسد و آن را در جمله با توجّه به قرائن درست ترجمه کند؛
۶. بتواند به پرسش های دوستش به زبان عربی پاسخ دهد، همچنین از دوستش به زبان عربی سؤال کند؛[۲]

فرآیند آموزش:

متن درس ماجرای سفر دانش آموزان یک مدرسه است. در کتاب سعی شده است تا تعادل جنسیّتی برقرار شود. در درس مهنتك في المستقبل شخصیّت ها پسر بودند. در این درس شخصیّت ها دخترند.

یکی از دلایلی که مؤلّفان از متون مکالمه استفاده کرده اند این است که علاوه بر اینکه مورد استقبال معلّم و دانش آموز است دست مؤلّف در این قسمت باز است و می تواند با تغییر عبارات به راحتی اهداف آموزشی کتاب را پوشش دهد. کم و زیاد کردن پرسش ها لطمه ای به مفهوم نمی زند زیرا تقریباً هر سؤال و جوابی مستقل است؛ امّا در داستان چنین امتیازی برای مؤلّف کمتر وجود دارد.

[۱] پیام درس را می توان آیهٔ ﴿سيروا في الأرض﴾ دانست.
[۲] سؤال و جواب در حدّ گفت و گوی موجود در تمرینات درس است.

هماهنگی در ترجمۀ چند جمله:

علیکنّ بـمراعاة بعض الأمور. باید چند نکته را رعایت کنید.

فَرِحَ الجمیع لهذه السفرة. همه به خاطر این سفر خوشحال شدند.

آموزش تصویری قواعد

معلّم قاعدۀ درس را پس از قرائت و ترجمۀ جمله های مصوّر توسّط دانش آموزان با استفاده از کادر رنگی شرح می دهد و دانش آموزان را به حروف رنگی در فعل های یفعلون، یفعلن، یفعلان و تفعلان ارجاع می دهد. معلّم همچنان با روش اکتشافی سعی می کند تا دانش آموز خودش بتواند نکات درس را کشف کند.

چنانچه در برخی موارد دانش آموز نتواند حقّ مطلب را ادا کند، معلّم سؤال می کند تا روش اکتشافی اجرا شود و در صورتی که به مقصود نرسد توضیحات لازم را به اطّلاع دانش آموزانش خواهد رساند.

بدانیم

همانند کلمات پرسشی قبلی دانش آموز با کلمۀ «کَیفَ» نیز پیش از آین آشنا شده بود. در این قسمت فقط یک جمع بندی صورت گرفته است و در حقیقت مطلب جدیدی آموزش داده نمی شود. در اینجا هدف آموزش «حال» یا همان «قید حالت» فارسی نیست.

فنّ ترجمه

دانش آموز تاکنون چند بار با کلماتی مانند عنده و لـه آشنا شده است. در اینجا نیز مانند مطلب بالا نکتۀ جدیدی آموزش داده نمی شود و باری به آموزش کتاب تحمیل نشده است. چنین کلماتی پرکاربرد هستند و در اینجا یک دسته بندی مرتّب برای فهم بهتر صورت گرفته است.

معادل فعل «دارم» در عربی می شود «عِندي، لي، لَدَيَّ»[1]

نظر به پرکاربرد بودن این ساختار آشنایی رسمی با بحث آن برای دانش آموز لازم است.

[1] در گویش حجازی به جای «هل عندك خَبْزٌ»؟ گفته می شود: «في خُبُز»؟ در اینجا حرف «في» معادل داشتن است. «مافي» نیز «نداشتن» است.

تـمرین ها

قرائت، ترجمه و حلّ تـمرین های درس های کتاب برعهدۀ دانش آموز است و معلّم نقش راهنمايِ و نظارت را برعهده دارد.

تـمرین اوّل:

هدف این تـمرین همچنان تقویت توانایی درک مطلب است. از دانش آموز می خواهیم هر جمله را بخواند و ترجمه کند. این بار خواسته شده تا دانش آموز پاسخ کوتاه دهد. این شیوۀ طرّاحی قدری دشوار است و پیشنهاد می شود به تشخیص معلّم چنانچه طرح چنین سؤالی در امتحان موجب می شود دانش آموز در امتحان دچار مشکل شود از آن صرف نظر شود و سؤالات صحیح و غلط یا دو گزینه ای طرّاحی گردد.

تـمرین دوم:

هدف تقویت مهارت روخوانی و ترجمه است. تصویر علاوه بر زیبایی نقش آسان سازی نیز دارد.

تـمرین سوم:

هدف تقویت مهارت زبانيِ خواندن و ترجمه است. دانش آموز باید بتواند فعل مضارع را نیز در جمله تشخیص دهد.

تـمرین چهارم:

هدف تقویت اندوختۀ واژگانی دانش آموز است. این تـمرین باید شفاهاً در کلاس ترجمه شود تا دانش آموز به بهانۀ آن با کلمات بیشتری آشنا شود. اصولاً تکرار در ترجمۀ جمله ها موجب می گردد تا فراگي بهتر بیاموزد.

تـمرین پنجم:

هدف تقویت مهارت سخن گفتن است. این تـمرین کلاس درس را شاداب و پر تحرّک می کند. دانش آموزان برای شرکت در این فعّاليّت داوطلب می شوند.

تـمرین ششم:

مانند تـمرین چهارم هدف این تـمرین نیز تقویت اندوختهٔ واژگانی دانش آموز است؛ امّا شیوهٔ کار فرق دارد. این بار از تصاویر استفاده شده است. این کار هرچند حجم درس را زیاد نشان می دهد امّا کتاب را بسیار زیبا می کند و دانش آموزان به حلّ چنین تـمرینی علاقه مند هستند.

تـمرین هفتم:

هدف این تـمرین نیز مانند تمرین چهارم و ششم مجدّداً تقویت اندوختهٔ واژگانی دانش آموز است. ازآنجاکه ترجمه از فارسی به عربی از اهداف کتاب نیست؛ لذا ۱۶ پاسخ روبه روی دانش آموز قرار دارد. رمز جدول «حسن الخلق نصف الدین». از حضرت محمّد ﷺ است. این تمرین دست مؤلّف را باز می گذارد تا کلماتی را که کمتر در تـمرینات به کار رفته است در آن بگنجاند.

پژوهش:

کار پژوهش یافتن نام حیواناتی که در قرآن آمده است موجب می شود حسّ کنجکاوی دانش آموز تحریک گردد و به بهانهٔ این پژوهش به سراغ قرآن می رود و از بزرگ ترها سؤال می کند. از طرفی تهیّهٔ این پژوهش دشوار نیست و از عهدهٔ دانش آموز متوسّط بر می آید.

ساختار درس:

ساختار درس هشتم و نهم آشنایی با معادل فعل مضارع صیغهٔ دوم شخص جمع (للغائبینَ، للغائبات، للغائبَینِ و للغائبتَینِ) است.

نور السَّماء:

آیات برگزیده مطابق با واژگان و ساختار کتاب است. در عربی هفتم مؤلّفان کمتر توانسته اند از آیات قرآن استفاده کنند ولی در عربی هشتم تعداد آیات قرآن بسیار بیشتر است. دلیل این امر نیز واضح است. زیرا در پایهٔ هشتم دانش آموز یک سال درس عربی داشته است و با کلمات بسیار و چند ساختار آشنا شده است.

در این درس آشنایی با فعل مضارع تکمیل می شود. به همین دلیل بخش «نظرة إلی الفعل المضارع» بعد از درس نهم طرّاحی شده است. شایسته است معلّم از چند دانش آموز بخواهد جمله های این بخش را بخوانند و قواعد فعل مضارع را جهت یادآوری تکرار کنند. مصوّر بودنِ این قسمت در فهم مطلب بسیار مؤثّر است و جنبهٔ زیبایی کار هدف ثانویه است.

طرّاحی جدول بومی سازی شده است. دانش آموزان بر اساس ساختار زبان فارسی با زبان عربی آشنا می شوند.

۱. «بِـمَ» کوتاه شدهٔ «بِـما» است. کلماتی مانند عَـمَّ ، لِـمَ ، مِـمَّ در اصل عَنْ ما، لِـما، مِنْ ما بوده اند که حرف الف در «ما» حذف شده است.

۲. «زَهر» به معنای «شکوفه» و «گُل» امّا «وَرد» به معنای «گُل» است.

۳. «وليّ» معانی مختلفی دارد: دوست، یار، هم پیمان، مرشد، سرپرست یتیم، بارانی که پس از بارا فرو بریزد.

۴. «شاي» در عربی بر گرفته از واژهٔ فارسیِ «چای» است. «چای» نیز از لفظِ چینی 茶 (چا) گرفته شده است. واژهٔ tea (تی) نیز در آغاز (تای) بوده که به (تی) تبدیل شده است.

۵. «عَشاء» شام و «عِشاء» شب است. از این واژه «تَعَشَّـی: شام خورد - یَتَعَشَّی - تَعَشّـي» ساخته شده است.

۶. از کلمهٔ «غَداء» مانند «عَشاء» فعل ساخته شده است: «تَغَدَّی: ناهار خورد - یَتَغَـدَّی - تَغَـدّي» در مثل عربی «تَـغَـدَّ تَـمَـدَّ؛ تَـعَشَّ تَـمَـشَّ». یعنی: «ناهار بخور لـم بده؛ شام بخور قدم بزن» این کلمات به کار رفته است.

۷. «فِرشاة» علاوه بر «مسواک» به معنای «فرچه» نیز هست.

۸. «فَطور» و «إفطار» به معنای «صبحانه» اند. در عامیانهٔ عراق «رُیوق» با تبدیل قاف به گاف و در لبنان «تَرویقَـة» با تبدیل قاف به همزه به جای «فَطور» گفته می شود. معمولاً در محاورات روزمرّه صبحانه را فُطور به ضمّ فاء تلفّظ می کنند. امّا فُطور به معنای صبحانه خوردن است.

۹. «مِنشَفَة» و «فوطَة» به معنای حوله (هوله) است. در عراق «خاوْلـي» و «بَشکیر» نیز گفته می شود. خاولي در اصل ترکی است. «خاو: پُرز+ لي: پسوند دارندگی و اتّصاف: پرز دار» در ترکی استانبولی حرف خ را هـ تلفّظ می کنند و خاولي، هاولي و هَوله گفته شده است. پس هوله کلمه ای ترکی است و بی جهت با ح نوشته می شود. کلمات دارای حرف ح ریشهٔ عربی دارند و حتّی اگر ریشهٔ آنها زبانی مانند عِبری هم باشد از طریق عربی وارد فارسی شده است. «بَشکیر» نیز ریشهٔ فارسی دارد. (پیش گیر)

۱۰. «مَلابِس»، «ألبِسَة»، «ثیاب، أثواب» و «أزیاء» تقریباً مترادف هستند.

۱۱. «نَعَم» در عربی عامیانهٔ حجازی «أیوه» گفته می شود که به نظر می رسد با واژهٔ ترکی استانبولی «اِوِت» بی ربط نباشد. در عراق نیز «ئـي» یا «أي» به همین معناست. نَعَم، أجَل و بَلَی مترادف اند.

۱۲. «جَمیل» در عامیانه «حِلـو» گفته می شود که تلفّظ فصیح آن «حُلْو» است.

۱۳. «کَیفَ» در لهجهٔ عراقی «اِشلون، شْـلون» و در حجازی «کیفْ» (kif) گفته می شود؛ مثال: کَیفَ حالُكَ؟

در عراق: اِشـلَونَـكْ؟ (مذکّر) و اِشـلَونِـچ؟ (مؤنّث)

در عربستان: کیفَـكْ؟ (مذکّر) و کیفِـكْ؟ (مؤنّث)

در مصر: إزَيَـكْ؟ (مذکّر) و إزَيِـكْ؟ (مؤنّث)

۱۴. «ذَهَبَ» در گویش های محلّی «راحْ» گفته می شود که البتّه واژهٔ راح در لغتنامه جزء کلمات فصیح به شمار آمده است.

۱۵. «سَماء» مذکّر و مؤنّث است. ﴿إذا السَّماءُ انفَطَرت﴾، ﴿السَّماءُ مُنفَطِرٌ بِـهِ﴾ هرچند طبق قاعده ظاهراً مذکّر باید باشد؛ چون همزه ریشهٔ کلمه است. (سَماو= سَماء)

۱۶. «إلٰه» بدون الف نوشته می شود. در ابتدای نزول قرآن رسم الخطّ عربی دارای حروف کشیدهٔ (ـٰا ، ـُو ، ـِي) نبود؛ لذا کلماتی مانند رحمن، إسمعیل بی الف کشیده بودند. بعدها که برای آسان سازیِ خواندن، الف کشیده اضافه شد؛ بسیاری از کلمات اصلاح شد امّا کلمات معروفی مانند هٰذا، ذٰلِكَ، إلٰـه و رحمٰن در بسم الله الرحمن الرحیم همچنان با رسم الخطّ قدیم نوشته شد.

الدَّرسُ الْعاشِرُ

اهداف رفتاری

دانش آموز در پایان این درس باید بتواند:

۱. ۸ کلمهٔ جدید این درس را از عربی به فارسی معنا کند.

۲. متن درس را درست قرائت کند؛

۳. پیام درس را درک کند؛[۱]

۴. به هنگام ضرورت به حکمت های درس استشهاد کند.

۵. عددهای ترتیبی یکم تا دوازدهم را از عربی به فارسی ترجمه کند. (تشخیص کاربرد مذکّر و مؤنّث مخصوصاً در أوَّل و أولی از اهداف کتاب نیست.)

۶. با دو وزن فاعل و مفعول آشنا شود. (فقط همین دو وزن) و بتواند حروف اصلی را در کلمات هم وزن با فاعل و مفعول تشخیص دهد.

فرآیند آموزش:

متن درس گفت و گویی میان معلّم و دانش آموزان در کلاس است. در این گفت و گو چندین حکمت ارزشمند که در پایهٔ هفتم آمده بود تکرار شده است. این تکرار به تثبیت آموخته ها و تبدیل به ملکهٔ ذهن شدن کمک می کند. از طرفی انتهای کتاب درسی می باشد و خوب است متن درس پایانی ساده باشد.

هماهنگی در ترجمهٔ چند جمله:

هل تعرفون حکماً؟ آیا سخنان حکیمانه می دانید؟

من یذکُر حدیثاً عن الاتّحاد؟ چه کسی در بارهٔ اتّحاد حدیثی به یاد می آورد؟ (توضیح اینکه فعل یَتَذَکَّرُ در این جمله بهتر است؛ امّا بنا به مصلحت آموزشی از فعل ثلاثی مجرّد استفاده شده است. این کار تا جایی که امکان

[۱] پیام درس یک یا دو مورد نیست. هر یک از حکمت های درس به تنهایی یک پیام است.

داشته در کتاب رعایت شده است و برای اینکه بدآموزی نشود و دانش آموز تصوّر نکند که همهٔ فعل های شبیه کَتَبَ- یَکتُبُ، خَرَجَ- یَخرُجُ، دَخَلَ- یَدخُلُ هستند؛ گاهی فعل هایی مانند أجابَ، اِشتَرَی، أعطَی نیز به کار رفته است؛ امّا در این کار زیاده روی نشده است.

بدانیم

در اینجا عددهای ترتیبی یکم تا دوازدهم آموزش داده شده است. قبلاً هشت مورد از عددهای ترتیبی را در درس های دیگر مشاهده کرده است. در این درس چهار عدد ترتیبی دیگر ا نیز می آموزد. پس زمان مناسبی است که در یک جا همهٔ عددهای ترتیبی را با هم ببیند.

همکاران توجّه داشته باشند که در اینجا هدف این نیست که چنین سؤالی طرح شود.

در جای خالی کلمهٔ مناسبی بنویسید.

جاءَت الفائزةُ ... لأخـذِ الجائزةِ. الأوَّلُ ❑ الأُولـی❑

بلکه دانش آموز باید فقط بتواند جملهٔ «جاءَت الفائزةُ الأولی لأخـذِ الجائزةِ» را درست بخواند و ترجمه کند.

سختگیری در آموزش مبحث عدد در کتب پیشین در دانش آموزان ایجاد خستگی و ناامیدی کرده و یادگیری زبان عربی را ناممکن جلوه گر ساخته بود. بحث عدد با روشی غیر علمی آموزش داده می شد. دانش آموزان با شنیدن ویژگی های عدد و معدود از خیر یادگیری عدد صرف نظر می کردند. آموزش به گونه ای بود که دانش آموزان آشفته می شد.

آموزش داده می شد که معدود سه تا ده جمع و مجرور است و در برخورد با (عَشْرُ أَمْثَالِهَا) در این آیه معلّم در می ماند که چه شده است.

﴿مَن جَاء بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَن جَاء بِالسَّيِّئَةِ فَلاَ يُجْزَى إِلاَّ مِثْلَهَا وَهُمْ لاَ يُظْلَمُونَ﴾[1] انعام ۶۰

معلّم با خود می گفت مگر نباید گفته می شود عشرة أمثالها؟!

معلّم آموزش می داد که معدود یازده و دوازده مفرد و منصوب است و با دیدن ﴿...اثْنَتَيْ عَشْرَةَ أَسْبَاطًا[2]..﴾ در این آیه نمی دانست چه توجیهی بیاورد.

[1] هر کس کار نیکی بیاورد، ده برابر آن [پاداش] خواهد داشت، و هر کس کار بدی بیاورد، جز مانند آن جزا نیابد و بر آنان ستم نرود.

[2] السِّبط یعنی قبیله، گروه، نوه و جمع آن أسباط است.

﴿وَقَطَّعْنَاهُمُ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ أَسْبَاطًا أُمَمًا وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى إِذِ اسْتَسْقَاهُ قَوْمُهُ أَنِ اضْرِب بِّعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَّشْرَبَهُمْ وَظَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ وَأَنزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَى كُلُواْ مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَـكِن كَانُواْ أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ﴾[1] اعراف ۱۶۰

می اندیشید که مگر نباید گفته می شد اثْنَيْ عَشَرَ سِبطاً.

معلّمان در برخورد با چنین آیاتی سردرگم می مانند. همچنین در سفر به مکّه و مدینه در می مانند که چرا در هنگام گفت و گو این پیچیدگی های زبانی رعایت نمی شود.

در حقیقت صرفیّون و نحاة در بسیاری از موارد با هم اختلاف نظر دارند و قواعد بعد از وجود زبان موجود شده اند. قرآن موجود بود و زبان عربی وجود داشت و بعدها قواعدی وضع شد تا همه چیز را به صورتی یکسان پوشش دهد حال اینکه آنچه موجود بود یکسان نبود.

سختگیری قاعده نویسان در تدوین قواعد، زبان را که برای تفهیم و تفهّم به وجود آمده است پیچیده و دشوار ساخت. امروزه در برخی کشورهای عربی «حركة التسهيل» برای ساده سازی قواعد ایجاد شده است.

در آموزش عمومی نباید پیچیدگی های صرفی و نحوی مدّ نظر باشد.

برای اینکه دانش آموز مبحث عددهای ترتیبی را خوب یاد بگیرد پس از طرح آن دو مجموعه تـمرین طرّاحی شده است. در تـمرین اوّل سؤال دو گزینه ای و در تـمرین دوم سؤال ترجمه ای مصوّر نوشته شده است. با حلّ این دو مجموعه تـمرینات عددهای ترتیبی ملکۀ ذهن دانش آموز می گردد.

تـمرین ها

قرائت، ترجمه و حلّ تـمرینات در کلّ کتاب بر عهدۀ دانش آموز است و دانش آموز راهنما و مصحّح است.

تـمرین اوّل:

هدف تقویت کاربرد واژگان است. این تمرین باید هنگام حل شدن ترجمه نیز بشود.

تـمرین دوم:

اوج زیبایی در این تـمرین به منصّۀ ظهور رسیده است. مطابق قوانین بالادستی یکی از اهداف آموزش عربی کمک به درس زبان و ادبیّات فارسی است. این تـمرین پیوندی هنرمندانه میان ادبیّات فارسی و عربی برقرار

[1] و آنان را به دوازده عشیره که هر يك امّتی بودند تقسیم کردیم، و به موسی- وقتی قومش از او آب خواستند- وحی کردیم که با عصایت بر آن تخته سنگ بزن. پس، از آن، دوازده چشمه جوشید. هر گروهی آبشخور خود را بشناخت و ابر را بر فراز آنان سایبان کردیم، و گزانگبین و بلدرچین بر ایشان فرو فرستادیم. از چیزهای پاکیزه‌ای که روزیتان کرده‌ایم بخورید. و بر ما ستم نکردند، لیکن بر خودشان ستم می‌کردند.

می کند. امّا همین تـمرین بسیار زیبا می توان به تـمرین و سؤالی منفور دانش آموزان تبدیل شود و این در صورتی است که سؤالات عجیب به تقلید از قرابت معنایی در کنکور طرّاحی گردد. کاری که مؤسّسات خصوصی برای اینکه بازارشان گرم شود انجام می دهند و طرّاحان سؤالات غیر استاندارد نیز به آتش آن دامن می زنند.

تـمرین سوم:

هدف تمهید برای ورود به بحث «ساعت شماری» است که در آینده تدریس خواهد شد. در اینجا دانش آموز فقط ساعت کامل را می خواند نه «مانده» و «گذشته» را. به عبارت دیگر الخامسة إلّا رُبعاً و الخامسة و الربع و موارد مشابه جزء اهداف آموزشی کتاب نیست نباید هیچ اشاره ای به آن کرد.

در حقیقت این تمرین نوعی تمرین بر عددهای اصلی است.

تـمرین چهارم:

هدف تـمرین پنجم و ششم از نظر ساختاری یکی است؛ امّا در تـمرین پنجم ساعت شماری مطرح است و در تـمرین ششم اطّلاعات عمومی در بارۀ مراقد ائـمّـۀ اطهار عليهم السلام نیز داده شده است. این تـمرین پیوندی میان درس دینی و عربی است. همان کاری که در تـمرین چهارم صورت گرفت و پیوند میان ادبیّات فارسی و عربی صورت گرفت.

تـمرین پنجم:

هدف این تـمرین با تـمرین چهارم یکی است. لازم است نقش زبان عربی را در فهم بهتر زبان فارسی به بهانۀ این تـمرین گوشزد کنیم و اشاره ای به ملمّعات شعرای بزرگ ایران مانند سعدی، حافظ و مولوی داشته باشیم.

ارزشیابی و وسایل کمک آموزشی:

ارزشیابی و وسایل کمک آموزشی در این درس همان است که در دروس قبل نیز به آنها اشاره شده است.

در مورد اعداد ترتیبی فقط ترجمه کافی است و طرح چنین سؤالی مردود است:

گزینۀ مناسب را انتخاب کنید.

أخذت الفائزة ... جائزة غالية. الأوَّل ❑ الأولی ❑

۱. «تَـمْر» و «رُطَب» هر دو به معنای «خرما» هستند. در زبان عربی خرما انواع مختلفی دارد که در کشورهای مختلف نام های گوناگون دارد.

۲. جزء اوّل و دوم «حاديَ عَشَرَ»، «حاديَةَ عَشرَةَ»، «ثانيَ عَشَرَ» و «ثانيةَ عَشرَةَ» مبنی بر فتح هستند.

۳. «مَـلَـأَ» یعنی «پُر کرد» و «اِمتَـلَـأَ» یعنی «پُر شد»

۴. در برخی نسخه های دیوان حافظ «لیست دموع عيني هذا لنا العلامه» به کار رفته است که ایراد دارد و هذا غلط است و هذي درست است. حرف «هٰـ» در «هٰذه» و «هٰذي» و موارد مشابه حرف تنبیه است. «ذِه» و «ذي» به معنای «این» اسم اشاره به یک دختر یا زن هستند. «تا» نیز به همین معناست. در اصل«هاتان» مثنّای همین «هاتا» است.

۵. «هَجر» در زبان فارسی به صورت «هِجر» به کار می رود.

۶. ساعت شماری در عربی فصیح با عددهای ترتیبی است؛ ولی در عربی عامیانه چنین نیست؛ مثال: «الخامِسَـةُ و النِّصفُ» در زبان عامیانه می شود «خَمسَه وْ نُـص»

۷. برخی اسم ها در عربی ریشهٔ عبری دارند. در چنین اسم هایی به دنبال حروف اصلی و وزن نباشیم؛ زیرا وزن و حروف اصلی ویژگی منحصر به فرد زبان عربی است. به چند اسم غیر عربی (عبری) دقّت کنید: إسماعیل (سَمِعَ الله): آنکه خدا صدای او را شنید؛ إبراهیم (أب رحیم): پدر مهربان؛ زکریّا (ذَکَرَهُ الله): خدا او را یاد کرد؛ حَوّاء (حَیاة): زندگی، آدَم: خاکی؛ بِنیامین (بِن+یَـمین): فرزند دست راست؛ سارا: شاهزادهٔ من؛ سالومه: آشتی؛ یونس: کبوتر؛ اِسحاق (یَضحَك): می خندد؛ إسرافیل (إسراف+ئیل): درخشیدن چو آتش؛ أیّوب: مراجعه کننده به خدا؛ جبرائیل (جبرا+ئیل): مرد خدا؛ دانیال (دانـي+ ئیل): خدا داور من است؛ داوود: محبوب؛ سلیمان: آشتی؛ میکائیل (مي+کا+ئیل = مَن کَإلٰـه) کسی که شبیه خداست، چه کسی مثل خداست؛ یَعقوب: گیرندهٔ پاشنه (چون هنگام تولّد پاشنهٔ پای برادر دوقلویش در دست او بود.)؛ یوسف (یُضیفُ): می افزاید؛ اِسرائیل (اِسرا+ئیل): با خدا می جنگد؛ عِزرائیل: یاور خدا؛ یوحَنّا (یحیی): زنده می کند (؟)؛ صَفورا (عُصفور): گنجشک[1]

[1] کتاب در دست چاپ انتشارات مدرسه به نام « دانشنامهٔ نام ها و واژه ها» اطّلاعات مناسبی در این باره به شما ارائه می دهد.

بخش هفتم

معرّفی منابع تخصّصی

زبان و ادبیّات عربی

۱- آموزش زبان عربی				
ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
۱	اعداد در زبان عربی	عادل اشکبوس	مدرسه (برهان)	۱۳۸۱
۲	صحیح و معتل	عادل اشکبوس	مدرسه (برهان)	۱۳۸۱
۳	اعراب و بناء	حبیب تقوایی	مدرسه (برهان)	۱۳۸۲
۴	ضمیر و کاربرد آن	مهرعلی کاظمی نیا	مدرسه (برهان)	۱۳۸۷
۵	مذکّر و مؤنّث	مهدی ستّاریان	مدرسه (برهان)	۱۳۸۴
۶	آموزش زبان عربی از راه بازی و سرگرمی	قاسم کریمی	مدرسه (برهان)	۱۳۸۰
۷	مثل های رایج در زبان عربی	هادی صاحبی	مدرسه (برهان)	۱۳۸۱
۸	راهنمای تجزیه و ترکیب	عیسی متّقی زاده	مدرسه (برهان)	۱۳۸۰
۹	آموزش ترجمه عربی	حمید رضا حیدری	فاطمی	۱۳۸۷
۱۰	فنّ ترجمه	رضا ناظمیان	دانشگاه پیام نور	۱۳۸۰
۱۱	مضامین مشترک در فارسی و عربی	سید محمّد دامادی	دانشگاه تهران	۱۳۷۹
۱۲	فنّ ترجمه	یحیی معروف	سمت	۱۳۸۱
۱۳	اللغة العربية الحديثة	محمّد علی آذرشب	سمت	۱۳۷۶
۱۴	الفوائد (دانستنی های عربی)	عادل اشکبوس	مؤسّسهٔ توسعهٔ روستایی	۱۳۸۷
۱۵	الأیّام	طه حسین	دارالمعارف مصر	
۱۶	قرائت مطبوعات و استفاده از رادیو و تلویزیون	حامد صدقی	پیام نور	
۱۷	تعلیم اللغة العامیَّة	حبیب تقوایی	مشعر	۱۳۹۳

۲- کتب صرف ونحو

ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
۱	مبادئ العربية (۴ جلد)	رشيد شرتوني	اساطير	۱۳۷۱
۲	جامع الدروس العربية	مصطفی غلايينی	ناصر خسرو	۱۳۶۲
۳	الجديد في الصرف و النحو	سیّد ابراهیم دیباجی	سمت	۱۳۷۷
۴	القواعد الأساسية	سیّد احمد هاشمی	هجرت	۱۳۷۰
۵	النحو الوافی (۴ جلد)	عبّاس حسن	دارالمعارف مصر	۱۹۱۶
۶	صرف و نحو کاربردی با رویکرد مکالمه وترجمه	عادل اشکبوس	مشعر	۱۳۹۱
۷	صرف و نحو کاربردی	اباذر عباچی	زوّار	۱۳۸۷
۸	النحو الواضح	علی الجارم و ...	الهام تهران	۱۳۷۷
۹	دروس دار العلوم العربية	سعید نجفی اسداللهی	گلشن	۱۳۷۱
۱۰	تحفه احمدیه شرح الفیه	احمد بهمنیار	مرتضوی تهران	۱۳۷۲
۱۱	الجدول فی اعراب قرآن و صرفه و بیانه	محمود صافی	مدین قم	۱۳۶۸
۱۲	اعراب القرآن الکریم	محی الدین درویش	کمال الملک	۱۴۲۸
۱۳	ترجمه و توضیح الفیه	اباذر عباچی و علی چراغی	پایا	۱۳۷۶
۱۴	آموزش زبان عربی	آذرتاش آذرنوش	مرکز نشر دانشگاهی	۱۳۷۶
۱۵	نحو برای دانشجو	سیّد محمّد رادمنش	آستان قدس رضوی	۱۳۷۱
۱۶	عربی آسان (۳ جلد)	سیّد کاظم موسوی و رضا روزبه	محمدی تهران	۱۳۵۸
۱۷	شرح ابن عقیل (۲جلد)	محمّد محی الدین عبدالحمید	ناصر خسرو	۱۳۶۴
۱۸	علوم العربية	سیّد هاشم حسینی تهرانی	اخلاق قم	۱۳۸۴
۱۹	قطر الندی و بلّ الصدی ابن هشام	محمّد محی الدین عبدالحمید	فیروز ابادی قم	۱۳۸۳
۲۰	اصول صرف ونحو	علی اکبر شهابی	دانشگاه تهران	۱۳۸۵
۲۱	موسوعة الصرف و النحو و الإعراب	امیل بدیع یعقوب	دار العلم للملايين/ استقلال	۱۹۹۱
۲۲	معجم قواعد اللغة العربية ، انطوان دحداح	مترجم عبدالعلی آل بویه لنگرودی	دانشگاه امام خمینی قزوین	۱۳۷۷

۲۳	اعراب قرآن کریم	محمّد رضا رضوانی خراسانی	تامین قم	۱۳۸۶
۲۴	معجم النحو	عبد الغنی الدقر	مکتبة القیام- قم	۱۳۷۰
۲۵	صرف و نحو	علی جان بزرگی	هخامنش-کرج	۱۳۸۹
۲۶	آموزش عربی آسان	صفابخش شیرزاد	رهنمای اندیشه	۱۳۷۵

۳- لغت نامه				
ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
۱	المنجد في اللغة و الأعلام	لویس معلوف		
۲	فرهنگ معاصر عربی ، فارسی	آذرتاش آذرنوش	نی	۱۳۸۱
۳	فرهنگ فارسی،عربی	عادل اشکبوس و ...	مدرسه (برهان)	۱۳۸۹
۴	فرهنگ لاروس عربی،فارسی	سیّد حمید طبیبیان	امیر کبیر	۱۳۶۳
۵	فرهنگ دانش آموز عربی به فارسی و بالعکس	عیسی متّقی زاده	مدرسه (برهان)	۱۳۸۰
۶	المعجم الوسیط عربی، عربی	ابراهیم مصطفی و ...	المکتبة الإسلامیة	۲۰۰۲
۷	الوجیز للمترجم عربی، فارسی و بالعکس	محمّد حیدری	تبلیغات اسلامی قم	۱۳۷۱
۸	فرهنگ بزرگ جامع نوین ترجمه المنجد	احمد سیّاح	اسلام	
۹	فرهنگ فرزان فارسی، عربی	سیّد حمید طبیبیان	فرزان	۱۳۷۸
۱۰	فرهنگ اصطلاحات معاصر	نجفقلی میرزایی	فرهنگ معاصر	
۱۱	القاموس الشامل فارسی،عربی	محمّد حسن بوذرجمهر	نوفل لبنان	۲۰۰۲
۱۲	عربی در فارسی	خسرو فرشیدورد	دانشگاه تهران	۱۳۸۲
۱۳	فرهنگ اصطلاحات روز	غفرانی و شیرازی	امیر کبیر	۱۳۶۴
۱۴	القاموس المبسّط	سهیل سماحة	مکتبة سمیر	۲۰۰۷
۱۵	المصطلحات المتداولة في الصحافة العربية	محمّدرضا عزیزی پور	سمت	۱۳۹۰

۴- مکالمه				
ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
۱	الحوارات (۴جلد)	عادل اشکبوس،علی چراغی و	مشعر	۱۳۸۸
۲	المختبر(۱)	عادل اشکبوس	مشعر	۱۳۹۳
۳	المدخل إلى تعلّم اللغة العربية (۴جلد)	محمّد و علی حیدری	دفتر تبلیغات اسلامی، قم	۱۳۷۱
۴	مكالمة و محاضرة	ابراهیم فتح اللهی	دانشگاه پیام نور	۱۳۸۳
۵	صدی الحیاة	مسعود فکری و ...	کانون زبان ایران	۱۳۸۴
۶	گفت و گو	ناصر علی عبدالله	مجمع علمی فرهنگی مجد	۱۳۸۳
۷	تعليم اللغة العربية	حوزه علمیه قم	پیک فرهنگ	۱۳۸۴
۸	گفت و شنود عربی	سعید شیبانی	پایا	۱۳۸۴
۹	همراه شما در عراق	شاکر عامری و ...	شادرنگ	۱۳۸۶
۱۰	العربیة للناشئین ۱۲ جلد	محمود اسماعیل صینی و...	مدین	۱۳۷۰
۱۱	مکالمه عربی ویژه سفرهای زیارتی	یحیی معروف	مشعر	۱۳۸۷

۵- بلاغت				
ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
۱	جواهر البلاغة	سید احمد هاشمی		۱۳۶۵
۲	معالم البلاغة	محمد خلیل رجایی	دانشگاه شیراز	۱۳۷۲
۳	مختصر المعانی	سعد الدین تفتازانی	دارالفکر قم	۱۳۷۰
۴	اسرار البلاغة	عبدالقاهر جرجانی	دانشگاه تهران	۱۳۷۰
۵	علوم البلاغة	اباذر عباچی	سمت	۱۳۷۷
۶	تهذيب البلاغة	عبد الهادی الفضلی	المجمع العلمی الإسلامی	۱۳۶۴
۷	بداية البلاغة	سید ابراهیم دیباجی	سمت	۱۳۶۷
۸	معانی وبیان	جلیل تجلیل	مرکز نشر دانشگاهی	۱۳۷۴

۹	علم البيان	اباذر عباچی	سخن	۱۳۹۱
۱۰	گلچینی از جلوه های جمال در سوره های قرآن	علی چراغی	نسل نو اندیش/ برادری	۱۳۹۳

۶- تاریخ ادبیّات			
نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
تاريخ الأدب العربي	حنا الفاخوري	توس	
الوجيز في تاريخ الأدب العربي	ابوالفضل رضایی و علی ضیغمی	جهاد دانشگاهی	

۷- متون			
نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
المجاني الحديثة	الأب شيخو	ذوی القربی، قم	
شذرات من النصوص العربية ۴ جلد	نادر نظام طهرانی	دانشگاه علامه طباطبایی	۱۳۸۱

۸- فنّ ترجمه			
نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
فنّ ترجمه	یحیی معروف	سمت	
آیین ترجمه	منصوره زرکوب	مانی اصفهان	